

UCHWAŁA NR XXXVI/256/17
RADY MIASTA RAWA MAZOWIECKA
z dnia 23 listopada 2017 roku

w sprawie przyjęcia Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Rawa Mazowiecka na lata 2017 – 2022.

Na podstawie art. 18 ust. 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2017 r., poz. 1875) oraz art. 16 b i art. 17 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz.U. z 2017 r. poz. 1769) **Rada Miasta Rawa Mazowiecka, uchwala co następuje:**

§ 1. Przyjmuje się Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Rawa Mazowiecka na lata 2017-2022 w brzmieniu stanowiącym załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Miasta Rawa Mazowiecka.

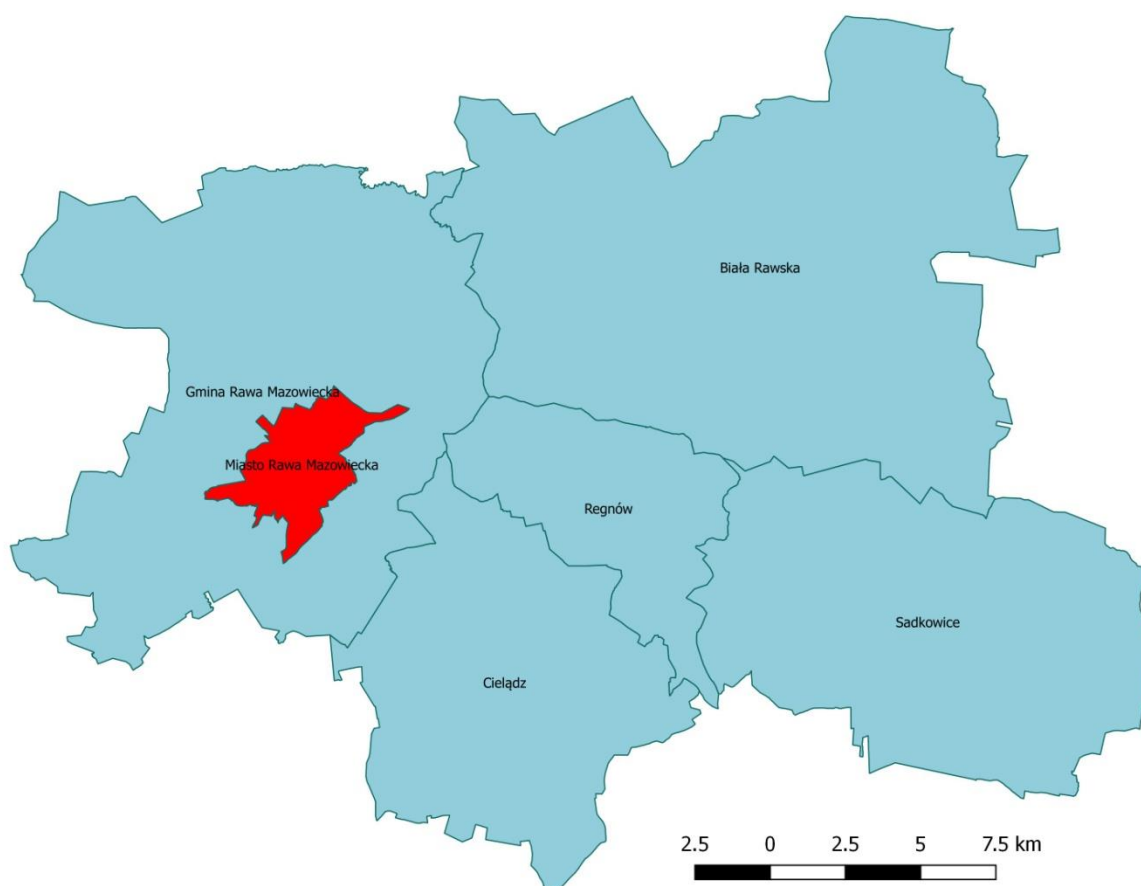
§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

PRZEWODNICZĄCY
RADY MIASTA RAWA MAZOWIECKA
Zbigniew Sienkiewicz
Zbigniew Sienkiewicz

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH DLA MIASTA RAWA MAZOWIECKA NA LATA 2017 - 2022

SPIS TREŚCI	
1. WSTĘP	4
2. PODSTAWY PRAWNE W ZAKRESIE PLANOWANIA POLITYKI SPOŁECZNEJ W UNII EUROPEJSKIEJ	6
3. DOKUMENTY PROGRAMOWE POLITYKI SPOŁECZNEJ	7
4. OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA MIASTA RAWA MAZOWIECKA	12
5. STRUKTURA DEMOGRAFICZNA	14
6. SYSTEM EDUKACJI	19
7. ZASOBY MIESZKANIOWE	24
8. ZDROWIE	27
9. KULTURA	29
10. BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE	31
11. BEZROBOCIE I RYNEK PRACY	33
12. SYTUACJA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH	41
13. PRZEMOC W RODZINIE	46
14. PROBLEM ALKOHOLOWY	49
15. WSPIERANIE RODZINY I SYSTEM PIECZY ZASTĘPCZEJ	53
16. POMOC SPOŁECZNA. ZAGROŻENIE MARGINALIZACJĄ I WYKLUCZENIEM SPOŁECZNYM	57
17. WYNIKI BADAŃ ANKIETOWYCH PRZEPROWADZONYCH WŚRÓD MIESZKAŃCÓW MIASTA RAWA MAZOWIECKA	68
18. ANALIZA SWOT	79
19. PROGNOZA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH	81
20. PLANOWANIE SPOŁECZNE W STRATEGII ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH	85
21. METODA TWORZENIA STRATEGII ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH	86
22. IDENTYFIKACJA CELU GENERALNEGO I PRIORYTETÓW	89
23. WSKAŹNIKI REALIZACJI CELÓW STRATEGICZNYCH	93
24. HARMONOGRAM, PODMIOTY ODPOWIEDZIALNE ZA REALIZACJĘ STRATEGII, ŹRÓDŁA FINANSOWANIA	98
20. RAMY FINANSOWANIA DZIAŁAŃ OKREŚLONYCH W STRATEGII ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH	103
21. SPIS TABEL	105
22. SPIS WYKRESÓW	107
23. SPIS MAP	108

I CZĘŚĆ WSTĘPNA

CZĘŚĆ WSTĘPNA ZAWIERA ELEMENTARNE INFORMACJE
DOTYCZĄCE ZASAD KONSTRUOWANIA DOKUMENTU.
PRZEDSTAWIONE W NIEJ ZOSTAŁY ASPEKTY PRAWNE,
BĘDĄCE PODSTAWĄ DZIAŁANIA SAMORZĄDU LOKALNEGO,
NA KTÓRYCH OPIERA SIĘ LOKALNA POLITYKA SPOŁECZNA.

1. Wstęp

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych stanowi podstawę w procesie planowania społecznego. Opracowanie i realizacja Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych wynika z obowiązku prawnego nałożonego na samorząd gminny na mocy Ustawy z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej, ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka. O potrzebie stworzenia strategii decyduje także środowisko lokalne, które wykazuje duże zainteresowanie problemami społecznymi w swoim otoczeniu.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Miasta Rawa Mazowiecka wskazuje istotne kwestie społeczne, z jakimi zmagają się mieszkańcy, a także wytycza: cele strategiczne projektowanych zmian, kierunki działań na rzecz niwelowania zjawisk społecznie niepożądanych oraz zajmuje się tworzeniem mechanizmów wzmacniających efektywność dokonywanych zmian. Wskazuje również na sposób realizacji podejmowanych przedsięwzięć realizowanych w ramach strategii, określa ramy finansowe oraz wskaźniki realizacji działań. Strategia jest dokumentem stworzonym na okres sześcioletni i dlatego niezbędny jest jej stały monitoring i ewaluacja realizowanych zadań. Działania te będą pomocne w dostosowywaniu celów i zadań przewidzianych do wykonania w kolejnych etapach realizacji w zależności od zmieniających się potrzeb społecznych.

Rozwój gminy opiera się na kształtowaniu celów polityki społecznej, uznając jednocześnie za J. Auleytnerem¹ za fundamentalne dziedziny polityki społecznej następujące jej obszary:

- politykę ludnościową i rodzinną
- politykę w dziedzinie zatrudnienia, płac, warunków i ochrony pracy
- politykę mieszkaniową
- politykę w zakresie ochrony zdrowia
- politykę oświatową
- politykę kulturalną
- politykę w zakresie zabezpieczenia społecznego i pomocy społecznej

¹ Auleytner J., Polska polityka społeczna. Ciągłość i zmiany. Warszawa 2004

- politykę w zakresie bezpieczeństwa publicznego oraz przeciwdziałania szeroko rozumianym zjawiskom dezorganizacji społecznej oraz patologii społecznej

2. Podstawy prawne w zakresie planowania polityki społecznej w Unii Europejskiej

W ramach polityki strukturalnej i Europejskiego Funduszu Społecznego istnieją regulacje podejmowane przez Radę, Parlament i Komisję Europejską, dotyczące Funduszy Strukturalnych Unii Europejskiej oraz polityki społecznej i wsparcia społecznego:

- Rozporządzenie (UE) nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 roku określające wspólne zasady, przepisy i normy dotyczące wdrażania pięciu europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych;
- Rozporządzenie (UE) nr 1304/2013 z dnia 17 grudnia 2013 roku określające zadania Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS), w tym zakres udzielanego wsparcia, przepisy szczególne i rodzaje wydatków kwalifikujących się do objęcia wsparciem;
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1301/2013 z dnia 17 grudnia 2013 roku w sprawie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i przepisów szczególnych dotyczących celu „Inwestycje na rzecz wzrostu i zatrudnienia” oraz w sprawie uchylecia rozporządzenia (WE) nr 1080/2006;
- Rozporządzenie (UE) Nr 1304/2013 określające specyficzne postanowienia dotyczące działań, które mogą być wspierane przez EFS.

3. Dokumenty programowe polityki społecznej

Na poziomie europejskim i międzynarodowym:

1. „Europa 2020” jest nową strategią gospodarczą Unii Europejskiej zastępującą Strategię Lizbońską. Strategia „Europa 2020” skupia się wokół trzech powiązanych ze sobą priorytetów:

- a. Rozwój inteligentny (rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacji).
- b. Rozwój zrównoważony (wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej).
- c. Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu (wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną).

2. Konwencja o Prawach Osób Niepełnosprawnych ratyfikowana przez Prezydenta Polski w roku 2012 ma na celu popieranie, ochronę i zapewnienie pełnego i równego korzystania ze wszystkich praw człowieka i podstawowych wolności przez wszystkie osoby niepełnosprawne oraz popieranie poszanowania ich przyrodzonej godności. Dokument kładzie nacisk na prowadzenie konsultacji z osobami niepełnosprawnymi w zakresie spraw związanych z osobami niepełnosprawnymi oraz angażowanie tych osób, w tym niepełnosprawnych dzieci, w te procesy, za pośrednictwem reprezentujących je organizacji.

Na poziomie krajowym:

1. Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju „Polska 2030”, której głównym celem jest rozwój kapitału ludzkiego poprzez wzrost zatrudnienia, szczególnie osób z grup będących w gorszym położeniu na rynku pracy, rozwój ekonomii społecznej, kształcenie ustawiczne, poprawę dostępności zasobów mieszkaniowych, wsparcie rodzin w opiece nad dzieckiem, rozwój form i metod pracy z rodziną w kryzysie, wprowadzenie nowych form opieki nad osobami niesamodzielnymi, tworzenie modelu kompleksowego wsparcia osób starszych

2. Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego (SRKL), której głównym celem jest rozwijanie kapitału ludzkiego poprzez wydobywanie potencjałów osób w taki sposób, by mogły w pełni uczestniczyć w życiu społecznym, politycznym i ekonomicznym na wszystkich etapach życia.

3. Krajowy Program Reform (KPR), jest to kluczowy element wdrażania „Europy 2020”, którego głównym celem jest budowa trwałych podstaw wzrostu gospodarczego, przyłączeniu celów unijnych z priorytetami krajowymi.

4. Krajowy Program Przeciwdziałaniu Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu 2020 (MRPiPS). Celem głównym Programu jest ograniczenie ubóstwa i wykluczenia społecznego poprzez działania zmierzające do zwiększenia aktywności społecznej, oraz zwiększenia gotowości do podejmowania pracy, a tym samym poprawy poziomu zatrudnienia. W programie wskazano pięć celów operacyjnych:

- a. Usługi dla aktywności i profilaktyki – ograniczenie wykluczenia dzieci i młodzieży,
- b. Gwarancje dla przyszłości młodzieży – stworzenie szansy dla młodzieży na wejście w rynek pracy,
- c. Aktywna osoba, zintegrowana rodzina, odpowiedzialne lokalne środowisko,
- d. Zapobieganie niepewności mieszkaniowej,
- e. Seniorzy – bezpieczni, aktywni i potrzebni.

Inne działania i programy rządowe:

- Wsparcie dla bezrobotnych najbardziej oddalonych od rynku pracy (MRPiPS),
- Wsparcie rodzin z dziećmi oraz dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej (MRPiPS),
- Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu i ubóstwu poprzez wspieranie aktywności organizacji pozarządowych (MRPiPS),
- Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu osób starszych (MRPiPS),
- Przeciwdziałanie zjawisku wykluczenia społecznego młodzieży (MRPiPS/OHP),
- Wspieranie rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji finansowej poprzez zapewnienie funkcji socjalnej szkoły (MEN),
- Wsparcie dla opiekunów osób niepełnosprawnych (MRPiPS),
- Rozwój sektora ekonomii społecznej (MRPiPS),
- Pomoc państwa w zakresie dożywiania (MRPiPS).

Na poziomie regionalnym:

Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego do 2020 roku. Określono w niej wizję oraz misję regionu, a także wyznaczono cele strategiczne. Wizja regionu brzmi: „Region spójny terytorialnie i wizerunkowo, kreatywny i konkurencyjny w skali kraju i Europy, o najlepszej dostępności komunikacyjnej, wyróżniający się atrakcyjnością inwestycyjną i wysoką jakością życia”. Takiej wizji rozwoju odpowiada misja regionu łódzkiego zorientowana na „Prowadzenie zintegrowanej i terytorialnie ukierunkowanej polityki zrównoważonego rozwoju, opartej na współpracy gospodarczej, budowaniu więzi społecznych oraz tożsamości regionalnej”. Cel strategiczny to: „Region wykorzystujący potencjał endogeniczny do rozwoju inteligentnej gospodarki, oparty na kreatywności i przedsiębiorczości mieszkańców”. Określono w nim 3 cele operacyjne oraz kierunki działań: Cel operacyjny 1: „Zaawansowana gospodarka wiedzy innowacji”; Cel operacyjny 2: „Nowoczesny kapitał ludzki i rynek pracy”; Cel operacyjny 3: „Zintegrowane środowisko przedsiębiorczości dla rozwoju gospodarki”. W celu operacyjnym 2, określono 2 kierunki działań: „Kształtowanie i rozwój kadr dla gospodarki innowacyjnej” oraz „Kształtowanie aktywnych postaw na rynku pracy”.

Na poziomie lokalnym:

Strategia Rozwoju Miasta Rawa Mazowiecka na lata 2014-2020. „Strategia rozwoju lokalnego jest narzędziem wspomagającym planowanie i zarządzanie tymi dziedzinami działalności gospodarczej, które wchodzą w zakres kompetencji samorządu miejskiego i tymi, które pozostają poza obligatoryjnym zakresem kompetencji tego szczebla, jednakże stanowią przedmiot żywotnych zainteresowań społeczności lokalnej”. W dokumencie określono misję oraz cele strategiczne i operacyjne. Misja została oparta na zasadniczej wartości, jaką jest dobrobyt mieszkańców w sferze życia materialnego i duchowego i brzmi: „Poprawa jakości życia mieszkańców poprzez prowadzenie polityki zrównoważonego rozwoju cywilizacyjnego miasta, budowanie więzi społecznych oraz wzrost znaczenia Rawy Mazowieckiej na arenie regionalnej i krajowej”. Cel generalny wytycza główny kierunek wyboru drogi wspomagania rozwoju miasta, który wskazano jako: „Rawa Mazowiecka miastem atrakcyjnym do inwestowania i przyjaznym dla jego mieszkańców”. Rozwój miasta w perspektywie do roku 2020 będzie opierał się na następujących priorytetach: 1. Rozwój bazy ekonomicznej miasta; 2. Rozwój kapitału ludzkiego i aktywizacja rynku pracy; 3. Poprawa standardów infrastrukturalnych; 4. Rozwój funkcji wyższego rzędu; 5. Stała poprawa struktury funkcjonalno – przestrzennej (ładu przestrzennego).

Do akt prawnych mających istotny wpływ na konstrukcję niniejszego dokumentu jak i monitoring przyszłych działań należą:

1. Ustawa z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym.
2. Ustawa z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej.
3. Ustawa z dnia 28 listopada 2003 roku o świadczeniach rodzinnych.
4. Ustawa z dnia 13 czerwca 2003 roku o zatrudnieniu socjalnym.
5. Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.
6. Ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 roku o ochronie zdrowia psychicznego.
7. Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 roku o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.
8. Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 roku o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy.
9. Ustawa z dnia 27 sierpnia 2004 roku o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych.
10. Ustawa z dnia 26 października 1982 roku o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi.
11. Ustawa z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie .
12. Ustawa z dnia 25 lutego 1964 roku Kodeks rodzinny i opiekuńczy.
13. Ustawa z dnia 7 września 1991 roku o systemie oświaty.
14. Ustawa z dnia 11 lutego 2016 roku o pomocy państwa w wychowaniu dzieci.
15. Ustawa z dnia 5 grudnia 2014 roku o Karcie Dużej Rodziny.
16. Ustawa z dnia 7 września 2007 roku o pomocy osobom uprawnionym do alimentów.
17. Uchwała nr 34 Rady Ministrów z dnia 17 marca 2015r w sprawie ustanowienia programu wieloletniego "Senior-WIGOR" na lata 2015-2020.

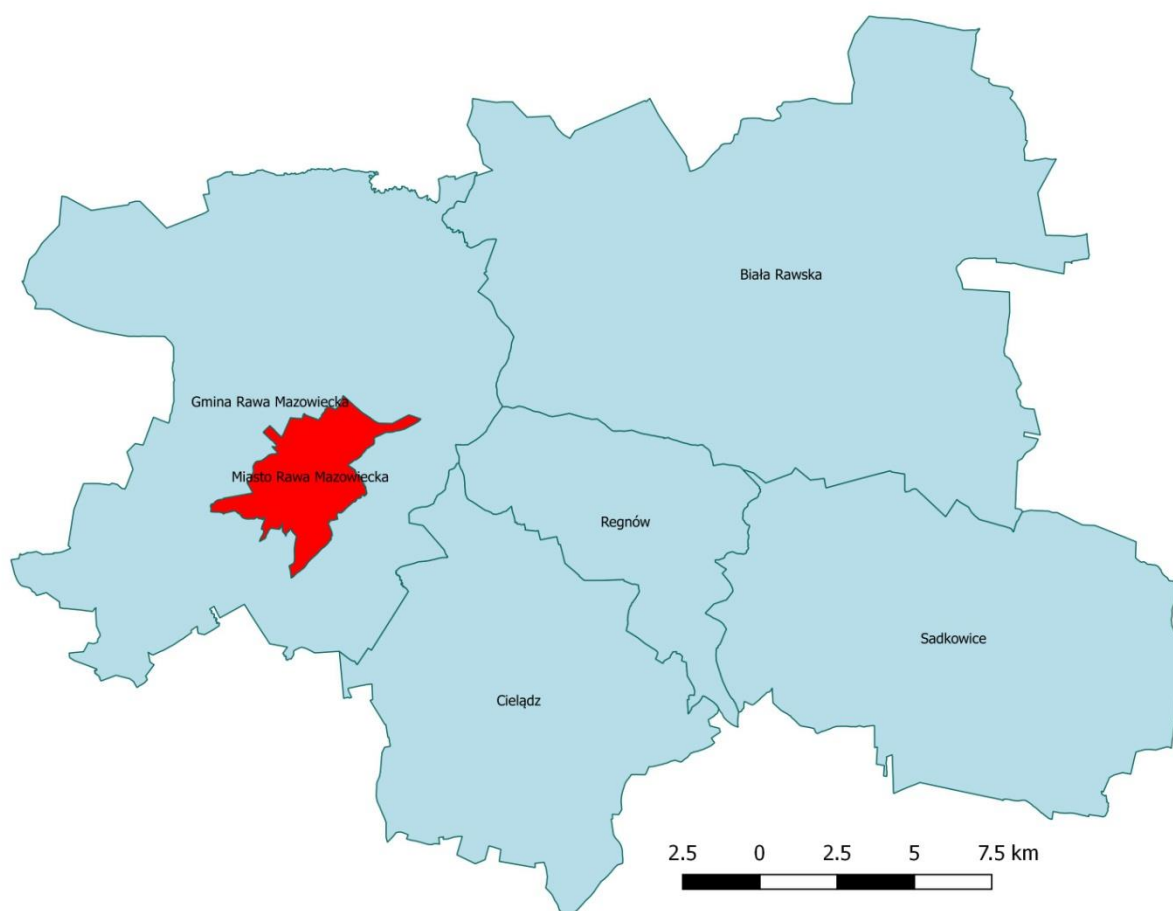
II CZĘŚĆ DIAGNOSTYCZNA

4. Ogólna charakterystyka Miasta Rawa Mazowiecka

Miasto Rawa Mazowiecka położone jest w województwie łódzkim, w powiecie rawskim, pomiędzy dwiema aglomeracjami miejskimi: łódzką i warszawską. Zajmuje powierzchnię 1428 ha, co stanowi 2,2% powiatu rawskiego. Ze względu na charakter zagospodarowania, użytki rolne to 64,8% ogólnej powierzchni, a grunty zabudowane 40,0%. Pozostałe tereny zajęte są przez tereny zadrzewione i zakrzewione, grunty pod wodami i nieużytki.

Mapa 1. Miasto Rawa Mazowiecka na tle powiatu rawskiego

Tabela 1. Powierzchnia użytkowa (ha) Miasta Rawa Mazowiecka w 2014 roku

	Powierzchnia ogółem	Użytki rolne razem	Grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione	Grunty pod wodami razem	Grunty zabudowane i zurbanizowane	Nieużytki	Użytki ekologiczne	Tereny różne
Powiat rawski	64620	52836	8768	158	2523	325	8	2
Rawa Mazowiecka	1428	669	119	65	571	4	0	0
% w mieście	100	46,8	8,3	4,6	40	0,3	0	0
% w powiecie	2,2	1	0,2	0,1	0,9	0	0	0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

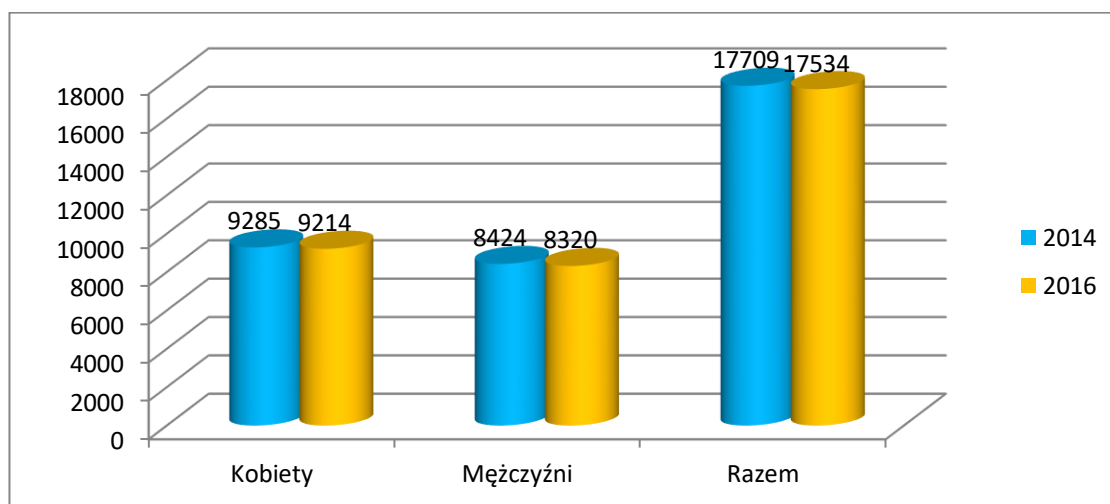
5. Struktura demograficzna

Zmiany w strukturze ludności wg wieku kształtowane są przez liczbę urodzeń, liczbę zgonów oraz migracje. W niniejszym opracowaniu, mieszkańcy miasta zostali podzieleni na tzw. ekonomiczne grupy wiekowe, dzielące mieszkańców wg wieku ich aktywności zawodowej, określającej wielkość potencjalnych zasobów rąk do pracy. Znajomość liczby mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym oraz w wieku poprodukcyjnym jest nierozłączna w analizie popytu i podaży na rynku pracy. Przedstawiono również analizę mieszkańców wg edukacyjnych grup wiekowych, podano liczbę zgonów, liczbę urodzeń oraz zawartych małżeństw.

Ogólna charakterystyka liczby mieszkańców Miasta Rawa Mazowiecka

Według danych statystycznych pozyskanych z Urzędu Miasta w Rawie Mazowieckiej w 2014 roku w mieście mieszkało ogółem 17 709 osób. W 2016 roku liczba ludności zmniejszyła się do 17 534 osób. Udział procentowy mieszkańców miasta stanowił 35,7% ludności powiatu rawskiego. Ze względu na płeć, udział procentowy kobiet w badanych latach był wyższy niż udział procentowy mężczyzn i wynosił nieco ponad 52,0%.

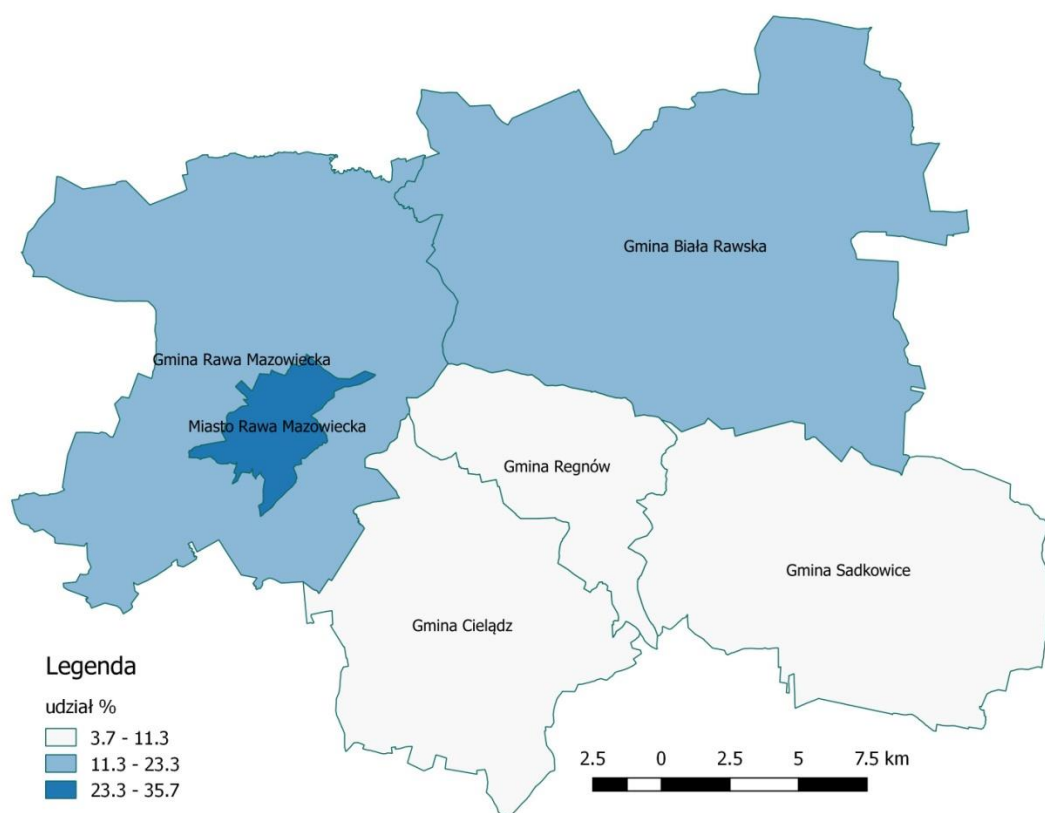
Wykres 1. Liczba ludności Rawy Mazowieckiej ze względu na płeć w latach 2014-2016

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UM

Mapa 2. Procentowy udział mieszkańców gmin powiatu rawskiego w ogólnej liczbie mieszkańców powiatu w 2016 roku

Źródło: opracowanie własne

Struktura mieszkańców wg ekonomicznych grup wiekowych.

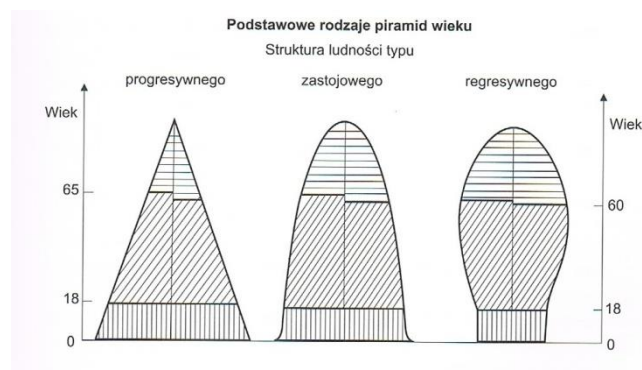
Ekonomiczne grupy wiekowe, to grupy ludności z uwagi na wiek zdolności do pracy tj. wiek przedprodukcyjny, czyli osoby młode do 17 roku życia, wiek produkcyjny, czyli kobiety od 18 do 59 roku życia i mężczyźni od 18 do 64 roku życia oraz wiek poprodukcyjny w przypadku kobiet powyżej 60 roku życia i mężczyzn powyżej 65 roku życia.

Z danych statystycznych wynika, że z ogólnej liczby mieszkańców miasta w 2014 roku, osoby w wieku przedprodukcyjnym stanowiły 17,7 ludności ogółem. Grupa osób w wieku produkcyjnym stanowiła 65,6%, a w wieku poprodukcyjnym 16,7%. W 2016 roku sytuacja w podziale mieszkańców na ekonomiczne grupy wiekowe zmieniła się, bowiem osoby w wieku poprodukcyjnym stanowiły 19,4%, a osoby w wieku przedprodukcyjnym 17,4%. Taka proporcja wieku poprodukcyjnego i przedprodukcyjnego wskazuje jednoznacznie,

że Miasto Rawa Mazowiecka aktualnie jest „stare demograficznie”. Daną strukturę mieszkańców można przyporządkować piramidom wieku.

Wykres 2. Modele struktury ludności według płci i wieku (piramidy wieku i płci)

Źródło: opracowanie własne na podstawie J.Z Holzer: Demografia. Warszawa 2003

Model pierwszy - progresywny, wskazuje na społeczeństwo rozwijające się, gdzie przewaga jest osób młodych, charakteryzuje się dużym przyrostem naturalnym. W wieku powyżej 65 lat dominują kobiety. Drugi model – zastojowy, jest charakterystyczny dla społeczeństw, w których obserwuje się długie dożywanie seniorów – powyżej 15%. W tym modelu odsetek ludności w wieku przedprodukcyjnym wynosi 25%, zerowy przyrost naturalny, a wskaźniki urodzeń i zgonów są do siebie zbliżone. Trzeci model – regresywny, to społeczeństwo, w którym liczebność urodzeń jest mniejsza niż liczba zgonów, co w długotrwałej perspektywie doprowadzić może do wymarcia danej populacji. Model ten wskazuje również na większy udział ludności w wieku poprodukcyjnym niż ludności w wieku przedprodukcyjnym.

Miasto Rawa Mazowiecka należy do modelu regresywnego. Potwierdza to poniższa tabela oraz dalsze analizy urodzeń i zgonów.

Tabela 2. Ekonomiczne grupy wiekowe mieszkańców Rawy Mazowieckiej w latach 2014-2016

Rok	Przedprodukcyjny		Produkcyjny		Poprodukcyjny		Razem
	L. osób	%	L. osób	%	L. osób	%	
2014	3135	17,7	11622	65,6	2952	16,7	17709
2016	3051	17,4	11080	63,2	3403	19,4	17534

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych UM

Urodzenia i zgony, przyrost naturalny, zawarte małżeństwa.

Ważnym zagadnieniem w diagnozie sytuacji demograficznej mieszkańców miasta jest liczba urodzeń i zgonów oraz wyznaczenie na podstawie tych wartości wskaźnika przyrostu naturalnego. Polityka ludnościowa w mieście powinna zatem uwzględniać potrzeby mieszkańców związane z fazami życia i różną sytuacją materialną. Powinna również zwracać uwagę na problemy dotyczące w dużej mierze systemu edukacyjnego, jak również uwzględniająca uwarunkowania rynku pracy. Dodatkowo przy wzroście liczby najstarszych mieszkańców, powinno się opracować założenia polityki ukierunkowanej na seniorów, która winna być kompleksowa, nakierowana na godne i zdrowe starzenie się, włączając w to działania różnych organizacji i instytucji.

W 2014 roku na terenie miasta urodziło się 172 dzieci, a w 2016 roku 180 dzieci. Liczba urodzeń w badanych latach zwiększyła się. W 2014 roku przyrost naturalny był ujemny ($PN=-8$), gdyż odnotowano więcej zgonów (180) niż urodzeń (172). Dane z 2016 roku podają, że przyrost naturalny był dodatni, a liczba urodzeń przekroczyła liczbę zgonów.

Z kolei Wskaźnik Przyrostu Naturalnego określany jest w stosunku do mieszkańców (na 1000 mieszkańców wyrażany w ‰). Wyniósł on $WPN=-0,5$ w 2014 roku i wzrósł do $WPN=1,7$ w 2016 roku.

Tabela 3. Urodzenia, zgony i PN Rawie Mazowieckiej w latach 2014-2016

	2014 rok	2016 rok
Urodzenia	172	180
Zgony	180	151
Przyrost Naturalny	-8	29
Wskaźnik PN na 1000 mieszkańców (‰)	-0,5	1,7

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UM

Liczba zawieranych małżeństw na terenie miasta w badanym okresie ulegała wzrostowi. W 2014 roku wynosiła 113, a w 2016 roku 130.

Struktura mieszkańców wg edukacyjnych grup wiekowych.

Edukacyjne grupy wieku obejmują dzieci i młodzież w wieku 3-24 lata, w podziale na dzieci w wieku 0-2 lata, dzieci w wieku przedszkolnym – od 3 do 6 lat, dzieci i młodzież w szkołach podstawowych w wieku 7-12 lat, młodzież gimnazjalna w wieku 13-15 lat,

młodzież kształcąca się na poziomie ponadgimnazjalnym tj. 16-18 lat oraz osoby kształcące się w szkołach wyższych i innych tj. 19-24 lat².

Dzieci najmłodsze w wieku 0-2 lata stanowiły w badanych latach nieco ponad 3% mieszkańców. Dzieci w wieku przedszkolnym to nieco ponad 4% mieszkańców. Dynamika zjawiska wskazała na zwiększenie się liczby osób w wieku 7-12 lat, czyli uczniów szkół podstawowych, oraz zmniejszenie się bądź pozostawanie niezmienną liczbą osób pozostałych grupach edukacyjnych. Szczegółowe dane zawiera tabela.

Tabela 4. Struktura mieszkańców Miasta Rawa Mazowiecka wg edukacyjnych grup wiekowych w latach 2014-2016

Grupy wiekowe	2014 rok		2016 rok	
	l. osób	%	l. osób	%
0-2 lat	555	3,1	530	3,0
3-6 lat	803	4,5	798	4,6
7-12lat	996	5,6	1075	6,1
13-15 lat	453	2,6	454	2,6
16-18 lat	490	2,8	450	2,6
19-24 lat	1214	6,9	1043	5,9
Razem	4511	25,5	4350	5,9
Razem % mieszkańców	25,5		24,8	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z UM

² Analiza danych demograficznych dla Miasta Rawa Mazowiecka obejmuje liczbę mieszkańców w przedziałach wiekowych 0-18 lat, wg statystyk mieszkańców prowadzonych przez UM uzupełnionych przez statystykę GUS dla wieku 19-24 lata

6. System edukacji

Edukacja, rozumiana jako wychowanie, wykształcenie, nauka oraz zdobywanie wiedzy, umiejętności i kształcenie, pełni zasadniczą rolę w rozwoju człowieka. Jako proces trwający od młodości jest sposobem na podniesienie jakości zasobów ludzkich, a tym samym poziomu konkurencyjności gospodarki i przyspieszenia tempa rozwoju gospodarczego.

Dane na temat placówek oświatowych dotyczą lat szkolnych 2014/2015 – 2016/2017 (baza SIO, stan na 30 wrzesień).

Na terenie Miasta Rawa Mazowiecka zlokalizowane są 3 Przedszkola Miejskie: Nr 1 „Tęczowa Jedynecka”, Nr 2 „Niezapominajka” i Nr 3 „Bajkowy Zakątek”. Funkcjonuje także 5 przedszkoli niepublicznych: Niepubliczne Przedszkole "MIŚ", Dwujęzyczne Przedszkole Niepubliczne "Happy Kids", Niepubliczne Przedszkole „Wesoła Kraina”, Małe Niepubliczne Przedszkole „Słoneczny Domek”, Niepubliczne Przedszkole Plastyczne „EKOgroszki”. Z danych wynika, iż ogólna liczba dzieci uczęszczających do przedszkoli w ciągu 3 letniego badania wzrosła z 619 do 677. Zauważono wzrost liczby dzieci zwłaszcza w przedszkolach niepublicznych. Dokładne dane zawiera tabela.

Tabela 5. Liczba dzieci uczęszczających do przedszkoli publicznych i niepublicznych na terenie Miasta Rawa Mazowiecka w latach 2014/2015 – 2016/2017

Jednostka	Liczba uczniów w roku szkolnym 2014/2015	Liczba uczniów w roku szkolnym 2015/2016	Liczba uczniów w roku szkolnym 2016/2017
Przedszkole Miejskie nr 1 "Tęczowa Jedynecka"	168	170	161
Przedszkole Miejskie nr 2 "Niezapominajka"	167	165	167
Przedszkole Miejskie nr 3 "Bajkowy Zakątek"	193	195	188
Razem	528	530	516
Przedszkola niepubliczne:			
Niepubliczne Przedszkole "MIŚ"	17	18	14
Dwujęzyczne Przedszkole Niepubliczne "Happy Kids"	20	41	82
Niepubliczne Przedszkole „Wesoła Kraina”	18	18	18
Małe Niepubliczne Przedszkole „Słoneczny Domek"	28	28	27
Niepubliczne Przedszkole Plastyczne „EKOgroszki”	8	12	20
Razem	91	117	161
Razem przedszkola publiczne i niepubliczne	619	647	677

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych oświatowych

Ze względu na wiek dzieci przedszkolnych, zauważono ogólny wzrost liczby dzieci uczęszczających do przedszkoli w wieku 3 lat i 4 lat. Poniższa tabela prezentuje liczbę dzieci uczęszczających do przedszkoli publicznych i niepublicznych ze względu na wiek.

Tabela 6. Liczba dzieci uczęszczających do przedszkoli publicznych i niepublicznych ze względu na wiek na terenie Miasta Rawa Mazowiecka w latach 2014/2015-2016/2017

Przedszkola publiczne															
	Wiek dzieci (rok szkolny 2014/2015)					Wiek dzieci (rok szkolny 2015/2016)					Wiek dzieci (rok szkolny 2016/2017)				
	2,5l.	3 l.	4 l.	5 l.	6 l.	2,5 l.	3 l.	4 l.	5 l.	6 l.	2,5 l.	3 l.	4 l.	5 l.	6l.
Przedszkole Miejskie nr 1 "Tęczowa Jedyneczka"	0	38	63	66	1	0	45	47	76	2	1	40	62	58	0
Przedszkole Miejskie nr 2 "Niezapominajka" w Rawie Mazowieckiej	1	56	52	58	0	0	47	62	55	1	1	48	55	63	0
Przedszkole Miejskie nr 3 "Bajkowy Zakątek"	1	45	69	78	0	0	54	64	75	2	4	44	67	73	0
RAZEM	2	139	184	202	1	0	146	173	206	5	6	132	184	194	0
Przedszkola niepubliczne:															
Niepubliczne Przedszkole "MIŚ"	1	10	6	0	0	1	11	6	0	0	1	6	7	0	0
Dwujęzyczne Przedszkole Niepubliczne "Happy Kids"	7	10	3	0	0	5	21	6	7	2	5	37	31	7	2
Niepubliczne Przedszkole „Wesoła Kraina”	2	5	8	3	0	4	5	3	6	0	0	9	6	3	0
Małe Niepubliczne Przedszkole „Słoneczny Domek"	0	10	6	9	3	2	4	14	7	1	1	9	3	12	2
Niepubliczne Przedszkole Plastyczne „EKOgrozki”	3	2	1	2	0	2	5	3	2	0	2	6	7	5	0
Razem niepubliczne przedszkola	13	37	24	14	3	14	46	32	22	3	9	67	54	27	4
Razem publiczne i niepubliczne	15	176	208	216	4	14	192	205	228	8	15	199	238	221	4

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych oświatowych

W mieście znajdują się 3 szkoły podstawowe: Szkoła Podstawowa Nr 1 im. Tadeusza Kościuszki, Szkoła Podstawowa Nr 2 im. Marii Konopnickiej, Szkoła Podstawowa Nr 4 im. Kornela Makuszyńskiego. Dane wskazują na zwiększenie się liczby uczniów w każdej ze szkół, co pokazuje poniższa tabela.

Tabela 7. Liczba dzieci uczęszczających do szkół podstawowych i gimnazjalnych na terenie Miasta Rawa Mazowiecka w latach 2014/2015-2016/2017

Jednostka	liczba uczniów w roku szkolnym 2014/2015	liczba uczniów w roku szkolnym 2015/2016	liczba uczniów w roku szkolnym 2016/2017
Szkoła Podstawowa Nr 1 im. Tadeusza Kościuszki	522	531	558
Szkoła Podstawowa Nr 2 im. Marii Konopnickiej	474	475	488
Szkoła Podstawowa Nr 4 im. Kornela Makuszyńskiego	338	356	368
Gimnazjum Nr 1 im. Polskich Noblistów	230	220	204
Gimnazjum Nr 2 im. Haliny Konopackiej	343	358	351

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych oświatowych

Istotnym elementem w realizacji zadań opiekuńczo-wychowawczych jest świetlica szkolna. Podstawą funkcjonowania świetlicy szkolnej jest ustawa z dnia 7 września 1991 roku o systemie oświaty. W w/w ustawie wymienione są statutowe zadania szkoły, z których wynika, że szkoła publiczna powinna zapewnić uczniom możliwość korzystania ze świetlicy.

Świetlica szkolna jest integralną częścią szkoły przeznaczoną dla uczniów nie tylko klas młodszych, ale przede wszystkim dla uczniów pozbawionych opieki rodziców w czasie ich pracy zawodowej. Prowadzi zorganizowaną działalność opiekuńczo - wychowawczą w celu racjonalnego wykorzystania czasu wolnego wychowanków.

W placówkach na terenie miasta organizowane są zajęcia świetlicowe w 3 szkołach. W roku szkolnym 2016/2017 na zajęcia świetlicowe uczęszczało 295 dzieci łącznie w szkołach podstawowych oraz 54 dzieci w szkołach gimnazjalnych. Razem na zajęcia świetlicowe w szkołach uczęszczało 349 uczniów. Dokładną liczbę uczniów uczęszczających na tego typu zajęcia przedstawia poniższa tabela.

Tabela 8. Liczba dzieci uczęszczających świetlic szkolnych na terenie Miasta Rawa Mazowiecka w latach 2014/2015-2016/2017

Jednostka	Uczniowie w świetlicach w roku szkolnym 2014/2015	Uczniowie w świetlicach w roku szkolnym 2015/2016	Uczniowie w świetlicach w roku szkolnym 2016/2017
Szkoła Podstawowa Nr 1 im. Tadeusza Kościuszki	120	169	110
Szkoła Podstawowa Nr 2 im. Marii Konopnickiej	100	125	100
Szkoła Podstawowa Nr 4 im. Kornela Makuszyńskiego	60	84	85
Gimnazjum Nr 1 im. Polskich Noblistów	25	25	25
Gimnazjum Nr 2 im. Haliny Konopackiej	29	26	29
Razem	334	429	349

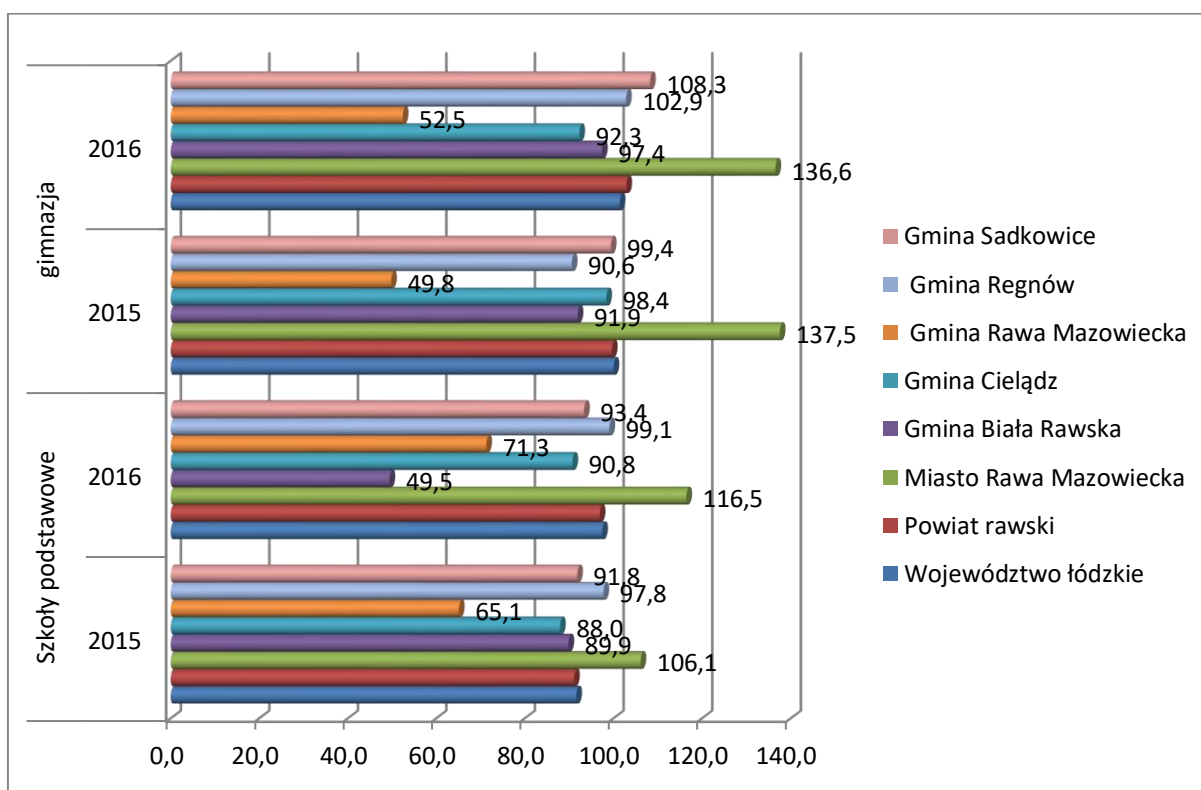
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych oświatowych

Współczynnik skolaryzacji wg danych z GUS jest miarą powszechności nauczania i wyrażony jest w ujęciu procentowym, jest on zgodny z Ustawą z dnia 7 września 1991 roku o systemie oświaty. Rozróżnia się skolaryzację brutto i netto. Współczynnik skolaryzacji brutto wyliczamy dzieląc liczbę osób uczących się na danym poziomie kształcenia przez liczbę ludności w grupie wieku określonej jako odpowiadająca temu poziomowi nauczania. Jednocześnie należy podkreślić, iż współczynnik ten najwyższy jest w szkołach podstawowych i wynosi prawie 100% i maleje on w miarę przechodzenia do następnych szkół.

Współczynnik skolaryzacji brutto w województwie łódzkim wyniósł w 2016 roku dla szkół podstawowych 97,5%, a dla gimnazjalnych 101,4%. W mieście Rawa Mazowiecka wskaźnik ten w 2015 roku wyniósł 106,1% w przypadku szkół podstawowych i wzrósł do 116,5% w 2016 roku. W przypadku szkół gimnazjalnych był jeszcze wyższy wynosząc 136,6% w 2016 roku. Tak wysoki wskaźnik skolaryzacji oznacza, że uczniowie rozpoczynający szkołę na danym etapie edukacyjnym mieszkający poza terenem miasta, wyrażają większą chęć uczenia się w samym mieście niż w szkole w miejscu/gminie zamieszkania.

Wykres 3. Współczynnik skolaryzacji brutto dla województwa łódzkiego i gmin powiatu rawskiego w latach 2015-2016

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z GUS

Szkoły na terenie miasta, brały udział w licznych programach i projektach edukacyjnych i profilaktycznych w latach 2014-2017. Źródło pozyskania dofinansowania to głównie: EFRR w ramach RPO Województwa Łódzkiego na lata 2007-2013, WFOŚiGW w Łodzi, Ministerstwo Edukacji Narodowej, Powiatowy Urząd Pracy w Rawie Mazowieckiej, Krajowy Fundusz Szkoleniowy, Ministerstwo Edukacji Narodowej. Do tych projektów należą: „Szybciej, lepiej, skuteczniej – rawska eOświata”, Program edukacji ekologicznej „Jesteśmy EKO” (Gimnazjum Nr 1), Ekopracownia (Gimnazjum Nr 2), Moja wymarzona ekopracownia, „Ekozakątek Młodych ekologów z dwójki” (Szkoła Podstawowa Nr 2), Utworzenie Ekopracowni w Szkole Podstawowej Nr 4, Program edukacji ekologicznej „Bliżej natury” (Gimnazjum Nr 1), Moja wymarzona ekopracownia (Gimnazjum Nr 1), Zakup książek do bibliotek szkolnych (SP1, SP2, SP4), Szkolenie o tematyce „Kurs informatyczny w standardzie ECCC”, Zakup książek do bibliotek szkolnych (SP2, SP4).

7. Zasoby mieszkaniowe miasta

Dane otrzymane z Urzędu Miasta Rawa Mazowiecka przedstawiają zasoby mieszkaniowe miasta. Dane te dotyczą lokalizacji budynków, powierzchni, stanu prawnego, liczby pomieszczeń, liczby osób zamieszkałych, stanu technicznego oraz wyposażenia w instalacje.

Ustawa z dnia 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego informuje nas o podstawowych definicjach do niniejszego rozdziału. Zgodnie z nią:

- Mieszkaniowy zasób gminy, to lokale stanowiące własność gminy albo gminnych osób prawnych lub spółek handlowych utworzonych z udziałem gminy, z wyjątkiem towarzystw budownictwa społecznego, a także lokale pozostające w posiadaniu samoistnym tych podmiotów;
- Lokal, to miejsce służące do zaspokajania potrzeb mieszkaniowych. Lokalem nie jest pomieszczenie przeznaczone do krótkotrwałego pobytu osób, w szczególności znajdujące się w budynkach internatów, burs, pensjonatów, hoteli, domów wypoczynkowych lub w innych budynkach służących do celów turystycznych lub wypoczynkowych.
- Lokal socjalny, to lokal nadający się do zamieszkania ze względu na wyposażenie i stan techniczny, którego powierzchnia pokoi przypadająca na członka gospodarstwa domowego najemcy nie może być mniejsza niż 5 m², a w wypadku jednoosobowego gospodarstwa domowego 10 m², przy czym lokal ten może być o obniżonym standardzie.

Rada Miasta Rawa Mazowiecka przyjęła w 2016 roku Uchwałę w sprawie Wieloletniego Programu Gospodarowania Mieszkaniowym Zasobem Miasta Rawa Mazowiecka na lata 2017-2021. W marcu 2017 roku zmieniono zapisy tej Uchwały i zgodnie z nimi zasób mieszkaniowy miasta składa się z 156 mieszkań o charakterze socjalnym. Szczegółowe dane zawiera poniższa tabela. Mieszkania znajdują się na ulicach: Warszawska, Ks. Skorupki, Łowicka, 1-go Maja, Przechodnia, Pl. Piłsudskiego, Słowackiego, Tatar, Zamkowa Wola, Skierniewicka, Katowicka. Mieszkania obecnie zamieszkuje 358 osób. Najwięcej osób

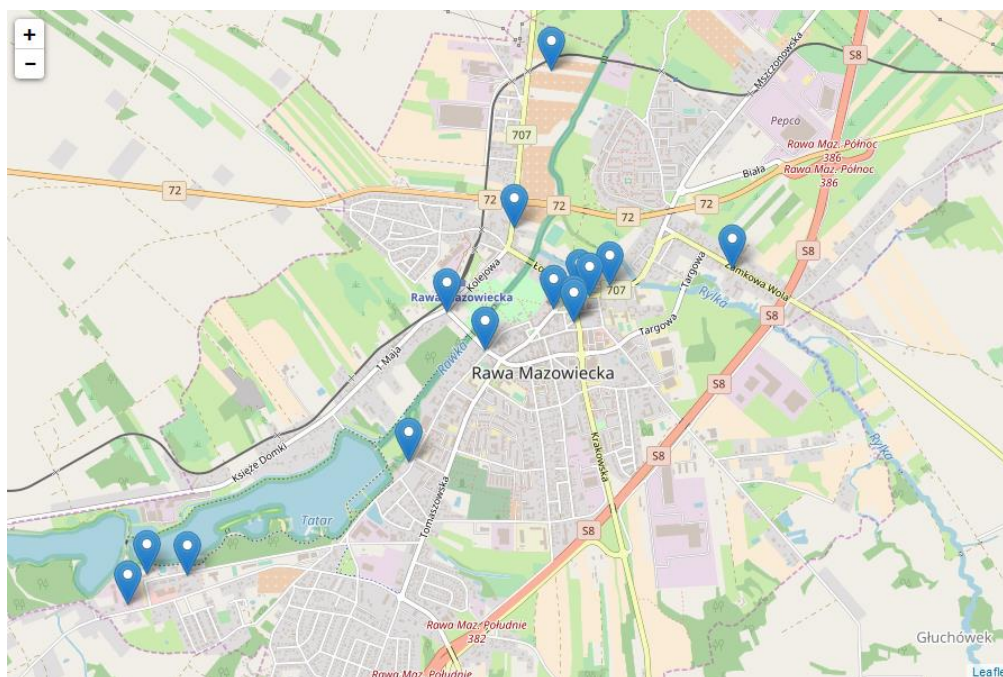
mieszka w lokalach przy ul. Katowickiej. Rozmieszczenie lokali przedstawiono w poniższej tabeli oraz na mapie punktowej.

Tabela 9. Zasób mieszkaniowy Miasta Rawa Mazowiecka w 2017 roku

Nazwa	Powierzchnia	Liczba mieszkańców	Wyposażenie lokalu	Ilość mieszkań
Tatar 1	349,8	21	Energia	14
Tatar 4a	336,9	39	Energia, woda	17
Katowicka 26	554,3	56	Energia, woda	34
Słowackiego 72	199,2	19	Energia, woda	6
Słowackiego 32	124,8	10	Energia, woda	4
Skierniewicka 6	324,2	25	Energia, woda	8
Łowicka 10	72,2	8	Energia	4
Ks. Skorupki 1	366,8	40	Energia, woda	15
Warszawska 2	188,2	16	Energia, woda, gaz	5
Warszawska 3 (oficyna i budynek główny)	393,1	31	Energia, woda	11
Przechodnia 1	52,6	4	Energia, woda	2
Przechodnia 2	338,9	28	Energia, woda	10
Zamkowa Wola 22a	69,9	4	Energia, woda	2
1- maja	131,2	8	Energia, woda	6
Piłsudskiego 7	630,4	49	Energia, woda	18
Razem	4132,4	358		156

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UM

Mapa 3. Rozmieszczenie lokali należących do zasobów Miasta Rawa Mazowiecka

Źródło: opracowanie własne na podstawie: www.openstreetmap.org

W 2016 roku wykonano 8 wyroków sądowych zobowiązujących gminę do zapewnienia lokalu socjalnego osobom eksmitowanym. Złożono 16 wniosków o przydział lokalu socjalnego, z tego zrealizowano 7. Zrealizowano również 3 z 9 wniosków dotyczących zamiany dotychczas zajmowanego lokalu.

Wg prognozy dotyczącej wielkości oraz stanu technicznego zasobu mieszkaniowego w latach 2017-2021, na terenie miasta planuje się budowę 3 budynków socjalnych, w których przewidziano po 40 mieszkań. Planuje się również remonty i modernizację w/w lokali, w celu polepszenia stanu technicznego i warunków mieszkaniowych lokatorów.

8. Zdrowie

Opiekę medyczną na terenie miasta Rawa Mazowiecka zapewniają: AMG Centrum Medyczne Sp. z o.o. Szpital im. św. Ducha, Przychodnia Rejonowo – Specjalistyczna oraz Niepubliczne Zakłady Opieki Zdrowotnej: Raw - Medica, Remedium, Verbena oraz Centrum Medyczne Gadent.

Szpital oferuje usługi zdrowotne, które realizowane są w oddziałach szpitalnych w ramach leczenia stacjonarnego oraz w poradniach specjalistycznych –ambulatoryjna opieka specjalistyczna. W mieście znajdują się także liczne gabinety stomatologiczne świadczące usługi zdrowotne zarówno w ramach podstawowej opieki zdrowotnej jak i prywatnej.

Wg danych statystycznych GUS liczba udzielanych porad w przychodniach w mieście w ramach POZ wynosiła w 2016 roku 149 935 porad ogółem, stanowiąc 66,0% porad udzielonych na terenie powiatu rawskiego.

Tabela 10. Liczba udzielonych porad w ramach podstawowej opieki zdrowotnej w Mieście Rawa Mazowiecka w 2016 roku

Jednostka	Porady ogółem a w 2016 roku	% porad w powiecie
Powiat rawski	227 151	100,0
Miasto Rawa Mazowiecka	149 935	66,0
Gmina Biała Rawska	44 297	19,5
Gmina Cielądz	13 920	6,1
Gmina Regnów	6 789	3,0
Gmina Sadkowie	12 210	5,4

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS³

W mieście znajduje się 7 aptek. Apteka, zgodnie z Ustawą "Prawo farmaceutyczne" z dnia 6 września 2001 roku, to placówka ochrony zdrowia publicznego, w której osoby uprawnione świadczą w szczególności usługi farmaceutyczne obejmujące zadania określone w ustawie.

Wg danych z GUS liczba ludności przypadająca na aptekę ogólnodostępną na terenie miasta Rawa Mazowiecka wynosiła w 2016 roku 2 509. Tabela pokazana poniżej przedstawia ludność przypadającą na aptekę ogólnodostępną dla gmin powiatu rawskiego w 2016 roku⁴.

³ brak danych dla Gminy Rawa Mazowiecka

⁴ brak danych dla Gmin: Cielądz, Rawa Mazowiecka i Sadkowie.

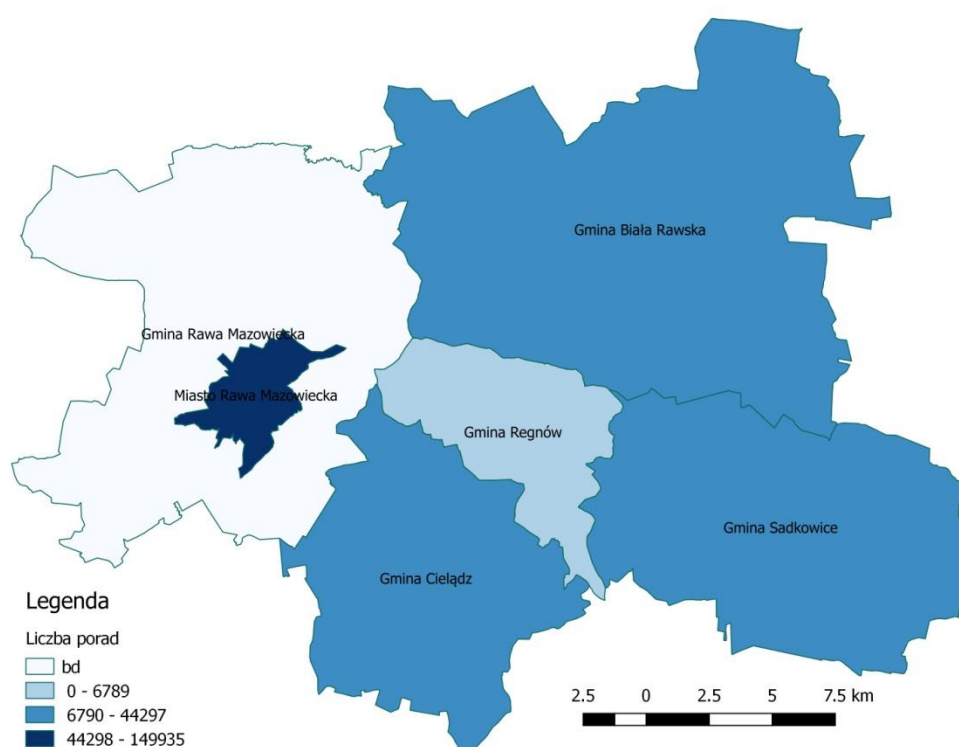

Tabela 11. Ludność przypadająca na aptekę ogólnodostępną wg gmin powiatu rawskiego w latach 2015-2016

	Ludność na aptekę ogólnodostępną w 2016 roku	% w powiecie
Powiat rawski	4090	100,0
Rawa Mazowiecka	2509	61,3
Biała Rawska	2861	70,0
Regnów	1816	44,4

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Mapa 4. Liczba porad ogółem w powiecie rawskim w 2016 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

9. Kultura

Na terenie Rawy Mazowieckiej znajdują się obiekty, które zapewniają swoim mieszkańcom i wszystkim zainteresowanym kontakt z kulturą. Główną instytucją działającą w obszarze kultury jest Miejski Dom Kultury. Realizuje on zadania w zakresie wyzwalania aktywności kulturalnej mieszkańców gminy, ochrony i kultywowania lokalnych wartości kulturowych oraz tworzenia lokalnego rynku kultury w warunkach samorządu i gospodarki rynkowej.

Miejski Dom Kultury, dysponuje salą widowiskową na 300 miejsc. Przy MDKu działa wiele kół zainteresowań: plastyczne, taneczne, fotograficzne, wokalne, teatralne, zespół muzyki dawnej, klub szachowy CAISSA. Organizowane są wystawy plastyczne, plenery malarskie i fotograficzne, obozy artystyczne, przeglądy, spektakle teatralne i koncerty estradowe. W sezonie letnim Miejski Dom Kultury jest organizatorem imprez o charakterze kulturalno-rozrywkowym, które odbywają się między innymi nad zalewem Tatar.

Wg sprawozdania z działalności MDK w 2016 roku odbyły się: liczne wystawy np. o zasięgu powiatowym „Konkurs na najpiękniejszą palmę i pisanek wielkanocną” (200 osób) „Barwy jesieni – Jesienna mozaika i biżuteria” (80 osób), „Ozdoby Świąteczne - świąteczny Aniołek i bombka (180 osób), wystawy autorskie o zasięgu miejskim, powiatowym i wojewódzkim (łącznie ok. 1.000 osób) np. „Grafika komputerowa jednym palcem”, „Mały Burmistrz”, fotografika, także konkursy wokalne i teatralne np. „Konkurs Kolęd, Pastorałek i Piosenki Świątecznej pn. Śpiewajcie aniołowie” (90 osób) o zasięgu powiatowym, XIII Rawski Mityng Wokalny (96 osób) o zasięgu ogólnopolskim, Mały konkurs recytatorski (ok. 70 osób) o zasięgu powiatowym. W MDK odbyły się liczne koncerty profesjonalnych artystów estradowych (20 tego typu imprez), profesjonalne przedstawienia teatralne (5 tego typu imprez), koncerty i przeglądy amatorskiego ruchu muzycznego np. „To było tak czyli śpiewające listy z podróży” - koncert zespołu Albi Artheamus o zasięgu powiatowym (ok. 250 osób), Koncert dla babci i dziadka - w wykonaniu uczestników warsztatów artystycznych z MDK o zasięgu miejskim (ok. 300 osób), „Fiołki dla Edith” – Grupa muzyczno teatralna Quercus melodia - o zasięgu powiatowym (ok. 200 osób), koncert dla Mamy w wykonaniu uczestników zajęć w MDK o zasięgu miejskim (ok. 300 osób), 8 edycja przeglądu „Rawa gra Rap” (ok. 300 osób - zasięg ogólnopolski), „Raz na ludowo” - zasięg powiatowy (ok. 400 osób). Realizowano również spotkania z ciekawymi ludźmi

(łącznie ok. 600 osób brało w nich udział). MDK był współorganizatorem imprez okolicznościowych i rozrywkowych.

Z danych GUS można uzyskać m.in. informacje na temat dostępnych wskaźników dla powiatów i gmin, dotyczących kultury. Ogólna liczba imprez odbywających się na terenie miasta wynosiła 105. W imprezach wzięło udział 20 420 osób łącznie.

Tabela 12. Dane dotyczące imprez zorganizowanych w powiecie rawskim oraz grup artystycznych i kół w 2016 roku⁵

	Imprezy	Uczestnicy imprez	Grupy artystyczne	Członkowie grup artystycznych	Koła (kluby)	Członkowie kół (klubów)
Powiat rawski	161	28096	22	250	30	414
Miasto Rawa Mazowiecka	105	20420	3	15	14	192
Biała Rawska	42	6700	16	210	15	202
Cielądz	14	976	3	25	1	20

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z GUS

⁵ brak danych dla Gmin Rawa Mazowiecka, Regnów, Sadkowie

10. Bezpieczeństwo publiczne

Zapewnienie poczucia bezpieczeństwa społeczności lokalnej jest jednym z podstawowych mierników ocenianych działań podejmowanych przez Policję. Działania muszą być oparte o współpracę wszystkich instytucji, organizacji i podmiotów uczestniczących i odpowiedzialnych za zapewnienie bezpieczeństwa, a w szczególności samorządów terytorialnych, społeczności lokalnych, organizacji pozarządowych i wymiaru sprawiedliwości.

Za bezpieczeństwo publiczne na terenie miasta odpowiada Powiatowa Policja w Rawie Mazowieckiej. Wg danych otrzymanych z KPP, dotyczących struktury przestępstw, na terenie miasta odnotowano ogółem 469 przestępstw wszczętych i 500 stwierdzonych. Liczba przestępstw stwierdzonych przeciwko mieniu wyniosła 305. Stwierdzono 88 kradzieży z włamaniem, 87 przestępstw drogowych, 110 kradzieży i 50 przestępstw narkotykowych. Odnotowano i stwierdzono również 25 przypadków znęcania się nad osobą najbliższą. Dane wskazują na wypełnienie 34 formularzy Niebieskiej Karty przez pracowników Policji.

Tabela 13. Wybrane rodzaje przestępstw wszczętych i stwierdzonych na terenie Miasta Rawa Mazowiecka w 2016 roku

	Wszczęte	Stwierdzone
Ogółem	469	500
Zabójstwo	0	0
Bójka lub pobicie	19	14
Uszczerbek na zdrowiu	15	12
Zgwałcenie	3	0
Przestępstwa rozbójnicze	2	3
Kradzież	101	110
Przeciwko mieniu	292	305
Kradzież z włamaniem	66	88
Uszkodzenie rzeczy	29	25
Przestępstwa narkotykowe	24	50
Przestępstwa drogowe	109	87
Znęcanie się nad osobą najbliższą	bd	25

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z KP

Dane wskazują również na wykroczenia dokonane na terenie powiatu rawskiego. Liczba skierowanych do sądu wniosków o ukaranie wyniosła 916. Zakończonych w postępowaniu mandatowym odnotowano 6 914, a zakończonych pouczeniem 1 477.

Ogólna liczba wykroczeń popełnionych przez nieletnich i skierowanych do sądu wyniosła 14. Wśród wykroczeń popełnionych przez osoby dorosłe przeciwko spokojowi porządkowi publicznemu, skierowano do sądu 85 spraw tego typu, a zakończono postępowaniem mandatowym 356 spraw. Do sądu skierowano również 53 sprawy dotyczące wykroczeń przeciwko instytucjom państwowym, samorządowym i społecznym. Odnotowano 5 129 wykroczeń przeciwko bezpieczeństwu i porządkowi w komunikacji, które zostały zakończone postępowaniem mandatowym. W tym przypadku skierowano 296 spraw do sądu. Szczegółowe dane zawiera tabela.

Tabela 14. Wybrane rodzaje wykroczeń na terenie powiatu rawskiego w 2016 roku

	Skierowane do sądu	Zakończone postępowaniem mandatowym	Zakończone pouczeniem
Przeciwko spokojowi i porządkowi publicznemu	85	356	107
Przeciwko instytucjom państwowym, samorządowym i społecznym	53	0	0
Przeciwko bezpieczeństwu osób i mienia	12	312	7
Przeciwko bezpieczeństwu i porządkowi w komunikacji	296	5129	797
Przeciwko mieniu	90	82	2
Przeciwko obyczajności publicznej	35	231	195
Przeciwko urządzeniom użytku publicznego	13	196	94
Przeciwko ustawie o wychowaniu w trzeźwości	23	764	219
Wykroczenia kradzież mienia	76	82	2
Niszczenie urządzeń użytku publicznego	0	4	13

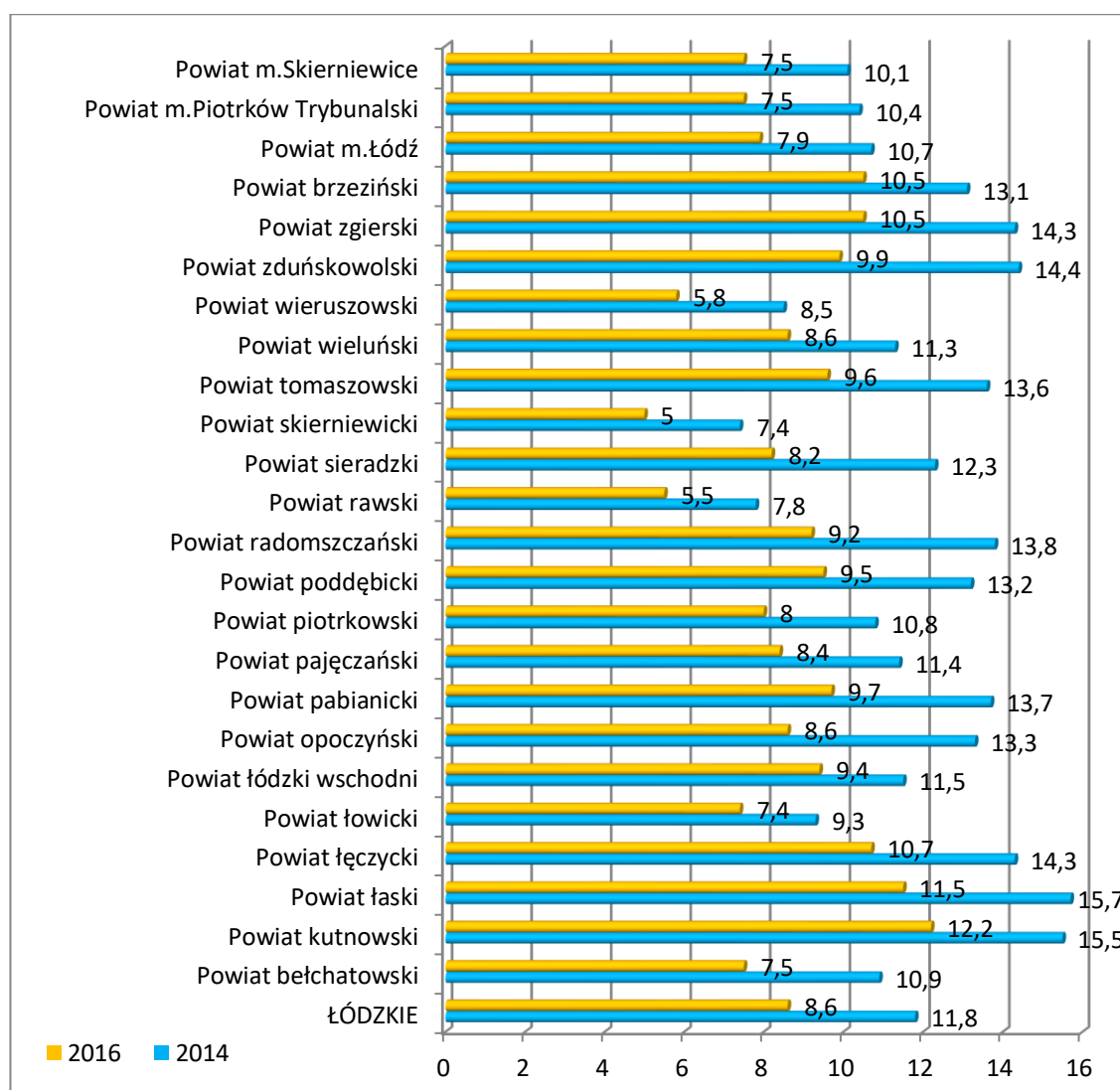
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z KPP

11. Bezrobocie i rynek pracy

Poczucie bezpieczeństwa i stabilizacja każdej rodziny zależy przede wszystkim od pozycji na rynku pracy dorosłych jej członków oraz od warunków materialnych tej rodziny. Wg danych Głównego Urzędu Statystycznego stopa bezrobocia rejestrowanego dla powiatu rawskiego wyniosła w 2014 roku 7,8% i spadła do 5,5% w 2016 roku. Poniżej przedstawiono dane dla powiatów województwa łódzkiego w latach 2014 i 2016.

Wykres 4. Stopa bezrobocia rejestrowanego dla powiatów województwa łódzkiego w latach 2014 i 2016

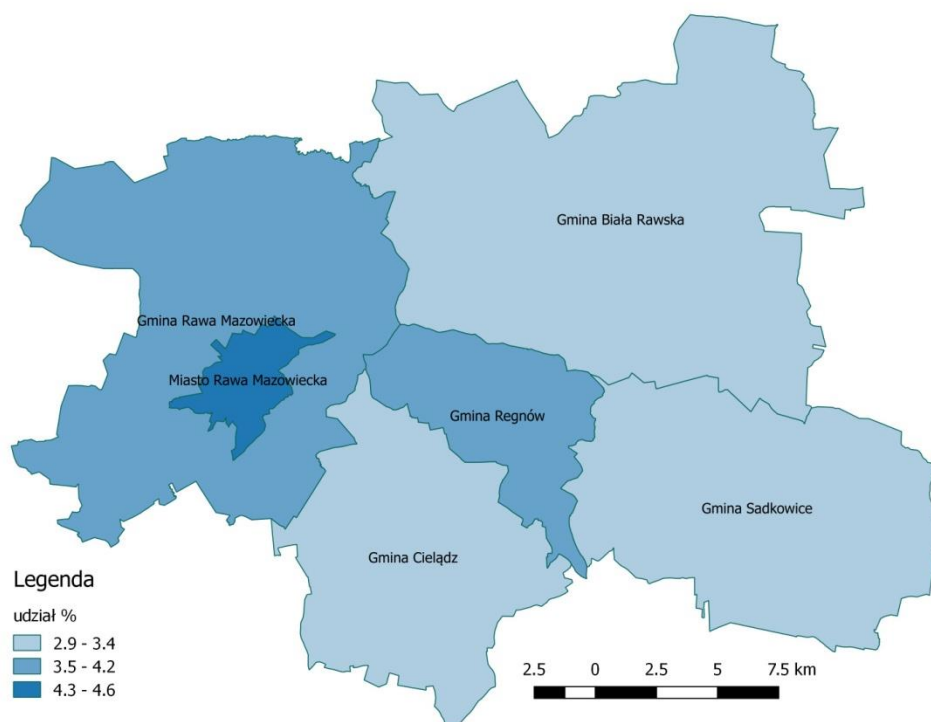

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z GUS

W 2016 roku osoby bezrobotne z terenu Miasta Rawa Mazowiecka stanowiły 4,6% osób w wieku produkcyjnym. Jak pokazuje mapa, jest to najwyższa wartość wśród jednostek powiatu rawskiego. Najniższy udział odnotowano w Mieście i Gminie Biała Rawska tj. 2,2%

Mapa 5. Udział procentowy osób bezrobotnych zarejestrowanych w PUP w Rawie Mazowieckiej w ogólnej liczbie osób w wieku produkcyjnym w 2016 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, PUP, UM

Ogólna liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Rawie Mazowieckiej w 2014 roku wynosiła 1656 osób, i zmniejszyła się w 2016 roku wynosząc 1184 osoby, w tym 596 kobiet (50,3%). W czerwcu 2017 roku⁶, zmniejszyła się liczba bezrobotnych do 963 osoby (w tym 51,0% kobiet). Z ogólnej liczby bezrobotnych zarejestrowanych w PUP, ponad 42% w każdym analizowanym roku to osoby z terenu Miasta Rawa Mazowiecka. Poziom bezrobocia w poszczególnych jednostkach samorządowych przedstawia poniższa tabela⁷ oraz mapy.

⁶ Ostatnie dostępne dane na dzień tworzenia dokumentu

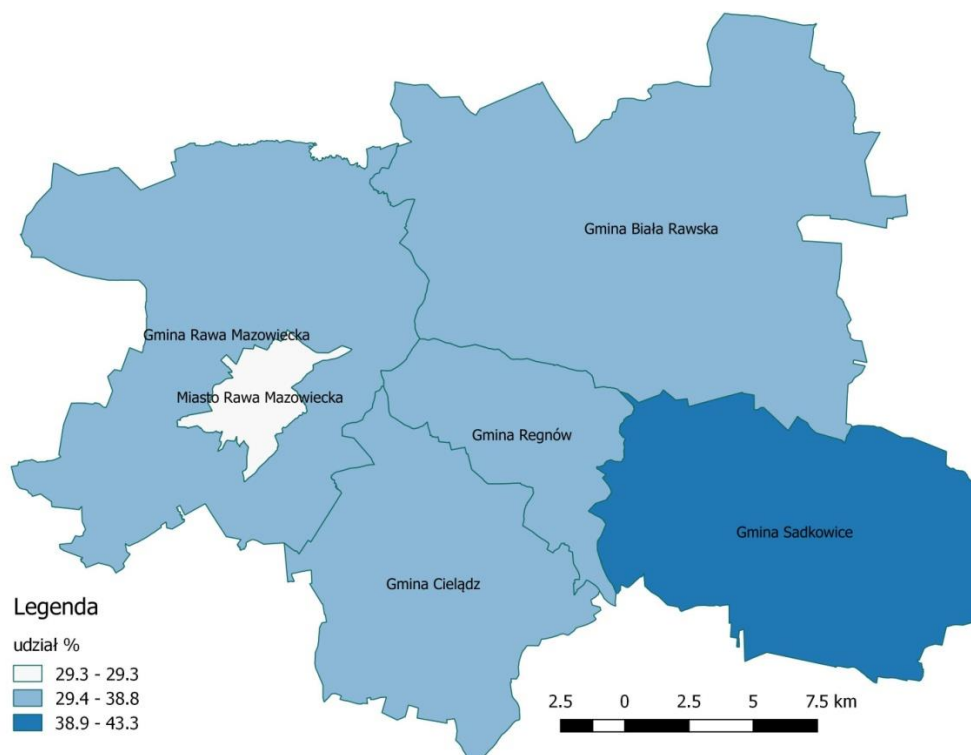
⁷ http://pup.rawamazowiecka.ibip.pl/public/get_file_contents.php?id=251678

Tabela 15. Liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w PUP w Rawie Mazowieckiej w 2014 i 2016 roku

	Grudzień 2014		Grudzień 2016 rok	
	l. osób	%	l. osób	%
Miasto Rawa Mazowiecka	703	42,5	498	42,1
Miasto i Gmina Biała Rawska	348	21,0	242	20,4
Gmina Cielądz	138	8,3	80	6,8
Gmina Rawa Mazowiecka	289	17,5	226	19,1
Gmina Regnów	35	2,1	41	3,5
Gmina Sadkowie	143	8,6	97	8,2
Razem	1656	100,0	1184	100,0

Źródło: opracowanie danych na podstawie statystyk PUP: <http://pup.rawamazowiecka.ibip.pl/public/?id=65625>

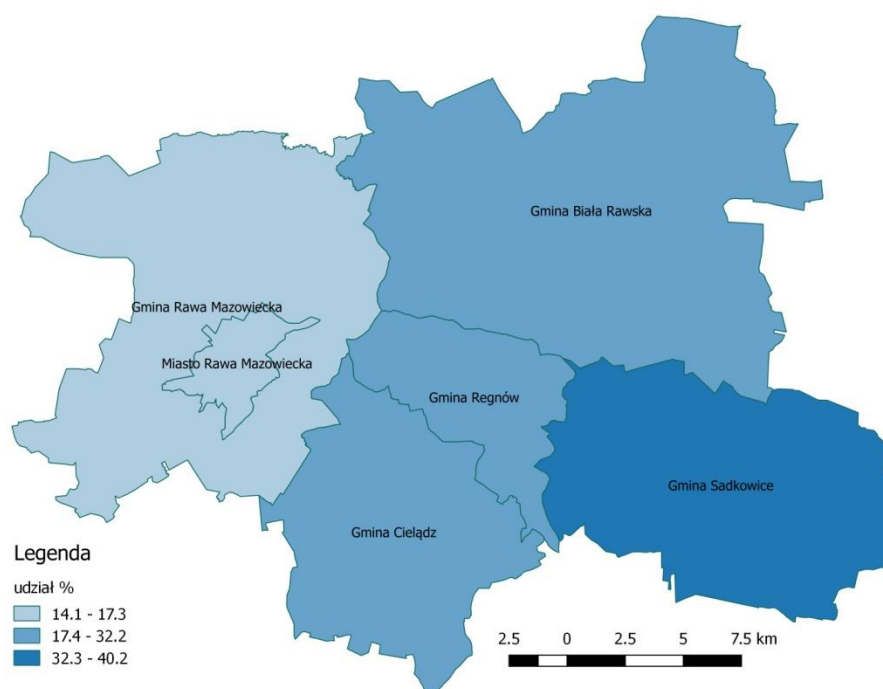
Dostępne dane PUP, pozwalają również pokazać przestrzenną dystrybucję zjawiska bezrobocia na mapach odsetkowych w grudniu 2016 roku w powiecie rawskim. Pierwsze mapy wskazują na udział bez kwalifikacji zawodowych, kolejne dane to udział osób bez doświadczenia zawodowego, udział osób do 30 roku życia oraz udział osób niepełnosprawnych.

Mapa 6. Udział osób bezrobotnych bez kwalifikacji zawodowych, w ogólnej liczbie bezrobotnych na terenie powiatu rawskiego w 2016 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PUP

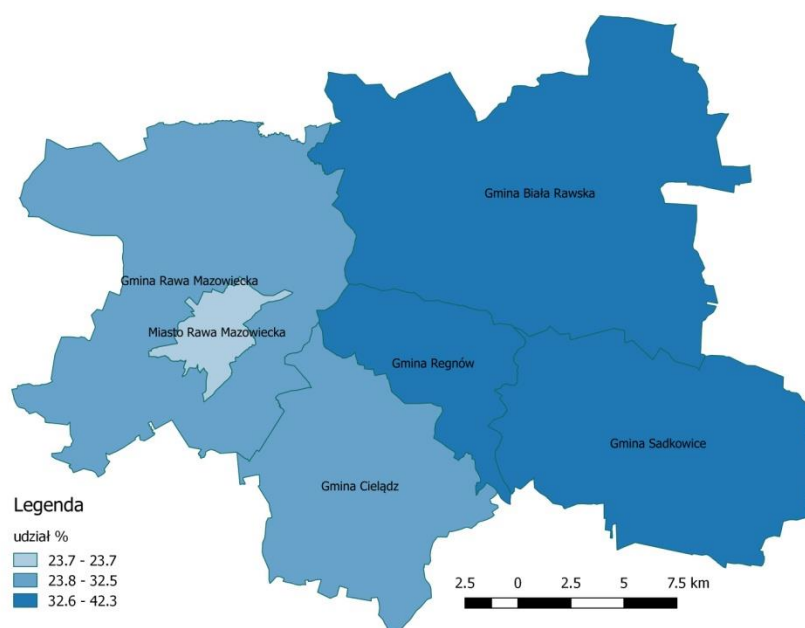

Mapa 7. Udział osób bezrobotnych bez doświadczenia zawodowego w ogólnej liczbie bezrobotnych wg miejsca zamieszkania na terenie powiatu rawskiego w 2016 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PUP

Mapa 8. Udział osób bezrobotnych do 30 roku życia, w ogólnej liczbie bezrobotnych wg miejsca zamieszkania na terenie powiatu rawskiego w 2016 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PUP

Analiza danych na mapach wskazała, że osoby bezrobotne z terenu Miasta Rawa Mazowiecka bez kwalifikacji zawodowych stanowiły ponad 29% w 2014 i 2016 roku. Dalsza analiza pozwoliła odnotować najmniejszy udział z pośród wszystkich jednostek administracyjnych powiatu osób bez doświadczenia zawodowego tj. 14,9% w 2014 roku, 12,3% w 2016 roku. Odnotowano 13,5% udział osób niepełnosprawnych z terenu Miasta Rawa Mazowiecka w początkowym okresie badania i dalszy spadek tego udziału w następnych okresach analizy.

Kolejna analiza danych dotyczyła osób bezrobotnych z terenu Miasta Rawa Mazowiecka. Dane pochodzą z Powiatowego Urzędu Pracy. Dokładna analiza przedstawia cechy mieszkańców miasta pozostających bez zatrudnienia, takich jak: płeć, grupy wiekowe, wykształcenie.

Wg danych statystycznych, łączna liczba mieszkańców miasta zarejestrowanych w PUP wynosiła w 2014 roku 702 osoby, a w 2016 roku zmniejszyła się do 498 osób. Udział procentowy osób bezrobotnych w ogólnej liczbie mieszkańców w wieku produkcyjnym w 2014 roku wynosił 6,0% i zmniejszył się do 4,6% w 2016 roku. Analiza płci wykazała, że w latach 2014-2015 udział mężczyzn był zdecydowanie większy niż udział kobiet. W roku 2016 udział kobiet nieco przewyższył udział mężczyzn.

Tabela 16. Ogólna liczba mieszkańców Rawy Mazowieckiej zarejestrowanych w PUP wg płci w latach 2014-2016

	Ogólna liczba bezrobotnych					
	2014 rok		2015 rok		2016 rok	
	l. osób	%	l. osób	%	l. osób	%
Liczba kobiet	315	44,9	281	46,1	257	51,6
Liczba mężczyzn	387	55,1	329	53,9	241	48,4
Razem	702	100,0	610	100,0	498	100,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z PUP

W podziale bezrobotnych mieszkańców miasta na czasookres pozostawania bez pracy, największy udział w badanych latach stanowiły osoby pozostające w rejestrach PUP przez okres od 6 do 12 miesięcy, od 3 do 6 miesięcy oraz od 1 do 3 miesięcy. Zaobserwowano, zwiększanie się z roku na rok udziału procentowego osób długotrwale bezrobotnych, tj. zarejestrowanych powyżej 24 miesięcy.

**Tabela 17. Liczba mieszkańców Rawy Mazowieckiej zarejestrowanych w PUP
w latach 2014 - 2016 , wg czasu pozostawania bez pracy**

	Czas pozostawania bez pracy					
	2014 rok		2015 rok		2016 rok	
	l. osób	%	l. osób	%	l. osób	%
do 1 miesiąca	97	13,8	90	14,8	64	12,9
od 1 do 3 miesięcy	130	18,5	104	17,0	93	18,7
od 3 do 6 miesięcy	112	16,0	123	20,2	76	15,3
od 6 do 12 miesięcy	133	18,9	108	17,7	103	20,7
od 12 do 24 miesięcy	125	17,8	84	13,8	72	14,5
powyżej 24 miesięcy	105	15,0	101	16,6	90	18,1

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z PUP

Bezrobotne osoby z terenu miasta to głównie ludzie młodzi. W latach 2014 - 2016 największą grupą wiekową były osoby w wieku 25-34 lata, stanowiące niemal 26,0%. Zatem bezrobocie wśród osób młodych, staje się zagrożeniem startu zawodowego i jedną z barier blokujących zaspokojenie potrzeb i aspiracji młodego pokolenia. Zaobserwowano również zwiększanie się grupy osób bezrobotnych w wieku przedemerytalnym tj. 60-64 lata oraz pozostawanie na jednakowym poziomie grupy osób w wieku 55-59 lat.

**Tabela 18. Liczba mieszkańców Rawy Mazowieckiej zarejestrowanych w PUP
w latach 2014 - 2016, wg wieku**

	Wiek					
	2014 rok		2015 rok		2016 rok	
	l. osób	%	l. osób	%	l. osób	%
18 - 24 lata	94	13,4	87	14,3	51	10,2
25 - 34 lata	182	25,9	146	23,9	129	25,9
35 - 44 lata	144	20,5	134	22,0	121	24,3
45 - 54 lata	138	19,7	104	17,0	86	17,3
55 - 59 lata	101	14,4	90	14,8	70	14,1
60 - 64 lata	43	6,1	49	8,0	41	8,2

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z PUP

Nie bez znaczenia dla osoby bezrobotnej pozostaje kwestia jego wykształcenia. W latach 2014-2016 osoby bezrobotne najczęściej legitymowały się wykształceniem gimnazjalnym i niższym. Stanowiły one 27,1% w 2014 roku i 25,5% w 2016 roku.

Dokonana analiza wskazała zwiększenie się udziału procentowego osób posiadających wykształcenie wyższe.

**Tabela 19. Liczba mieszkańców Rawy Mazowieckiej, w latach 2014 - 2016 ,
wg wykształcenia**

	Wykształcenie					
	2014 rok		2015 rok		2016 rok	
	l. osób	%	l. osób	%	l. osób	%
Wyższe	85	12,1	78	12,8	81	16,3
Policealne i średnie zawodowe	154	21,9	160	26,2	115	23,1
Średnie ogólnokształcące	85	12,1	59	9,7	50	10,0
Zasadnicze zawodowe	188	26,8	141	23,1	125	25,1
Gimnazjalne i niższe	190	27,1	172	28,2	127	25,5

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z PUP

Dane za lata 2014-2016 wskazały, że w 2014 roku 565 osób podjęło pracę, a w 2016 roku takich osób odnotowano 405. Liczba osób zatrudnionych w ramach prac interwencyjnych była najwyższa w 2015 roku i wynosiła 31. Ogólna liczba osób zatrudnionych w ramach robót publicznych również była najwyższa w 2015 roku i wynosiła 25. W 2016 roku 21 osób uzyskało zatrudnienie w ramach refundacji kosztów doposażenia stanowiska pracy. Również tyle samo osób podjęło działalność gospodarczą w ramach pozyskanych środków z PUP. Zmniejszyła się liczba osób, które uczestniczyły w stażach, z 202 w 2014 roku do 134 w 2016 roku. W 2016 roku tylko 5 osób z terenu miasta wzięło udział w szkoleniach.

Tabela 20. Dane dotyczące osób bezrobotnych z terenu Rawy Mazowieckiej, które uzyskały zatrudnienie, wzięły udział w stażach, szkoleniach oraz podjęły działalność gospodarczą w latach 2014-2016

	2014 rok	2015 rok	2016 rok
Podjęcia pracy	565	478	405
Zatrudnienie w ramach prac interwencyjnych	20	31	16
Zatrudnienie w ramach robót publicznych	15	25	14
Zatrudnienie w ramach refundacji kosztów doposażenia stanowiska pracy	13	12	21
Podjęcie działalności gospodarczej w ramach uzyskanych środków z PUP	21	28	21
Zatrudnienie w ramach refundacji kosztów wynagrodzenia dla osób do 30 roku życia	-	-	20
Udział w stażu	202	170	134
Udział w szkoleniach	13	23	5

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z PUP

Monitoring zawodów deficytowych i nadwyżkowych na terenie powiatu.

Monitoring zawodów deficytowych i nadwyżkowych - definiowany jest jako proces systematycznego obserwowania zjawisk zachodzących na rynku pracy dotyczących kształtowania popytu na pracę i podaży zasobów pracy w przekroju terytorialno-zawodowym oraz formułowanie na tej podstawie ocen, wniosków i krótkotrwałych prognoz niezbędnych dla prawidłowego funkcjonowania systemów kształcenia zawodowego i szkolenia bezrobotnych. Monitoring można wykorzystać przy określaniu prognoz dotyczących zmieniającego się popytu na pracę.

Analiza liczby osób bezrobotnych w ujęciu wielkich grup zawodowych wskazuje, że na koniec 2016 roku najliczniejszą grupę osób bezrobotnych stanowiły osoby posiadające zawód: robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy - 273 osoby (26,7% wszystkich osób posiadających zawód). Na drugim miejscu znalazła się grupa skupiająca pracowników usług i sprzedawców – 235 osób (23,0% osób bezrobotnych zarejestrowanych z konkretnym zawodem), a na miejscu trzecim pojawiła się grupa: pracownicy wykonujący prace proste - 147 osób czyli 14,4% osób posiadających zawód. Najwięcej ofert pracy napłynęło dla pracowników usług sprzedawców – 509 ofert, w tym prawie wszystkie 98,43% zgłoszono do CBOP, w dalszej kolejności dla pracowników biurowych – 356 ofert (93,54% zgłoszonych do CBOP), w tym głównie są to oferty pracy subsydiowanej – staże dla bezrobotnych, a następnie dla techników i innego średniego personelu – 276 ofert (60,87% zgłoszonych do CBOP), pracowników wykonujących prace proste – 270 ofert w 88,15% odnotowanych w CBOP oraz robotników przemysłowych i rzemieślników – 159 ofert w 99,37% zgłoszonych do CBOP.⁸

⁸ Opracowano na podstawie „Monitoring zawodów deficytowych i nadwyżkowych w powiecie rawskim w 2016 roku”, źródło: http://pup.rawamazowiecka.ibip.pl/public/get_file_contents.php?id=252203

12. Sytuacja osób niepełnosprawnych

Osoby niepełnosprawne wymagają szczególnej troski i uwagi w aspekcie kształtowania lokalnej polityki społecznej. Na podstawie ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 roku o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnieniu osób niepełnosprawnych, niepełnosprawnością nazwiemy trwałą lub okresową niezdolność do wypełniania ról społecznych z powodu stałego lub długotrwałego naruszenia sprawności organizmu, w szczególności powodującą niezdolność do pracy.

Od 1 września 1997r. obowiązują dwa rodzaje orzecznictwa:

- 1) Orzecznictwo do celów pozarentowych – prowadzone przez Powiatowe Zespoły do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności.
- 2) Orzecznictwo o niezdolności do pracy do celów rentowych - prowadzone przez lekarza orzecznika Zakładu Ubezpieczeń Społecznych.

Powiatowe Zespoły do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności działają na podstawie poniższych ustaw i rozporządzeń:

- Ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 roku o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnieniu osób niepełnosprawnych.
- Rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 15 lipca 2003 roku w sprawie orzekania o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności.
- Rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 1 lutego 2002 roku w sprawie kryteriów oceny niepełnosprawności u osób w wieku do 16 roku życia.

Powiatowe Zespoły do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności wydają orzeczenia o stopniach niepełnosprawności oraz o wskazaniach do ulg i uprawnień. Zgodnie z ustawą z dnia 27 sierpnia 1997 roku o rehabilitacji zawodowej i społecznej, rozróżnia się trzy stopnie niepełnosprawności:

- 1) Znaczny – zalicza się do niego osobę z naruszoną sprawnością organizmu, niezdolną do pracy albo zdolną do pracy jedynie w warunkach pracy chronionej i wymagającą, w celu pełnienia ról społecznych, stałej lub długotrwałej opieki i pomocy innych osób w związku z niezdolnością do samodzielnej egzystencji.

- 2) Umiarkowany – zalicza się do niego osobę o naruszonej sprawności organizmu, niezdolną do pracy albo zdolną do pracy jedynie w warunkach pracy chronionej lub wymagającą czasowej albo częściowej pomocy innych osób w celu pełnienia ról społecznych
- 3) Lekki – zalicza się do niego osobę o naruszonej sprawności organizmu, powodującej w sposób istotny obniżenie zdolności do wykonywania pracy w porównaniu do zdolności, jaką wykazuje osoba o podobnych kwalifikacjach zawodowych, z pełną sprawnością psychiczną i fizyczną lub mającą ograniczenia w pełnieniu ról społecznych, dające się kompensować przy pomocy wyposażenia w przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze lub środki techniczne.

Osoby, które nie ukończyły 16 roku życia zaliczane są do osób niepełnosprawnych, jeżeli mają naruszoną sprawność fizyczną lub psychiczną, o przewidywanym okresie trwania powyżej 12 miesięcy, z powodu wady wrodzonej, długotrwałej choroby lub uszkodzenia organizmu, powodującą konieczność zapewnienia im całkowitej opieki lub pomocy w zaspakajaniu podstawowych potrzeb życiowych w sposób przewyższający wsparcie potrzebne osobie w danym wieku.

Na podstawie Rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 15 lipca 2003 r. w sprawie orzekania o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności rozróżnia się symbole przyczyny niepełnosprawności:

- 01-U – upośledzenie umysłowe,
- 02-P – choroby psychiczne,
- 03-L – zaburzenia głosu, mowy i choroby słuchu,
- 04-O – choroby narządu wzroku,
- 05-R – upośledzenie narządu ruchu,
- 06-E – epilepsja,
- 07-S – choroby układu oddechowego i krążenia,
- 08-T – choroby układu pokarmowego,
- 09-M – choroby układu moczowo-płciowego,
- 10-N – choroby neurologiczne,
- 11-I – inne, w tym schorzenia: endokrynologiczne, metaboliczne, zaburzenia enzymatyczne, choroby zakaźne i odzwierzęce, zeszpecenia, choroby układu krwiotwórczego,

- 12-C – całościowe zaburzenia rozwojowe.

Symbol przyczyny niepełnosprawności zawarty w orzeczeniu odzwierciedla rozpoznanie uszkodzenia lub choroby, która niezależnie od przyczyny jej powstania powoduje zaburzenia funkcji organizmu oraz ograniczenia w wykonywaniu czynności życiowych i aktywności społecznej dziecka.⁹

Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności Rawie Mazowieckiej przekazał dane za 2016 rok na temat liczby osób niepełnosprawnych z uwzględnieniem symbolu przyczyny niepełnosprawności, stopnia niepełnosprawności, płci oraz wieku osób niepełnosprawnych. Wg tych danych, ogólna liczba osób niepełnosprawnych z terenu Miasta Rawa Mazowiecka wynosiła 337, w tym 47 osób do 16 roku życia (12,5% ogółu) i 330 osób po 16 roku życia (87,5%). Ze względu na płeć, kobiety niepełnosprawne stanowiły 46,9% ogółu, a mężczyźni 53,1%.

Tabela 21. Liczba osób niepełnosprawnych z orzeczoną niepełnosprawnością, zamieszkałych na terenie Miasta Rawa Mazowiecka, wg płci, w 2016 roku

Liczba osób niepełnosprawnych, ze względu na płeć						
	Liczba kobiet	% kobiet	Liczba mężczyzn	% mężczyzn	Razem	% razem
Do 16 roku życia	17	9,6	30	15,0	47	12,5
Powyżej 16 roku życia	160	90,4	170	85,0	330	87,5
Razem	177	100,0	200	100,0		
% razem	46,9		53,1		377	100,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności

W podziale osób niepełnosprawnych do 16 roku życia, wg liczby symboli i stopnia niepełnosprawności, 43 osoby otrzymały niepełnosprawność ze względu na 1 przyczynę, a 4 osoby ze względu na 2 przyczyny. Głównym powodem uzyskiwanej niepełnosprawności przez dzieci i młodzież były choroby inne określone symbolem 11-I, stanowiące niemal 40 % ogółu. Na drugim miejscu znalazły się choroby układu oddechowego i krążenia, stanowiące 23,5%.

⁹ <http://www.niepelnosprawni.gov.pl>

Tabela 22. Liczba wydanych orzeczeń o niepełnosprawności wśród osób do 16 roku życia mieszkających na terenie Rawy Mazowieckiej w 2016 roku, wg symbolu przyczyny niepełnosprawności

Symbol	Liczba wydanych orzeczeń dla osób do 16 roku życia	%
01-U	1	2,0
02-P	3	5,9
03-L	2	3,9
04-O	0	0,0
05-R	4	7,8
06-E	2	3,9
07-S	12	23,5
08-T	0	0,0
09-M	1	2,0
10-N	1	2,0
11-I	20	39,2
12-C	5	9,8

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności

Wśród osób po 16 roku życia, największą grupę stanowiły osoby, które uzyskały umiarkowany stopień niepełnosprawności, tj. 54,2%. Wśród nich ponad 77% to osoby posiadające 1 symbol przyczyny niepełnosprawności. Osoby ze znacznym stopniem stanowiły 23,9%, a wśród nich 91,1% stanowiły osoby z jednym symbolem.

Tabela 23. Liczba osób niepełnosprawnych z terenu Miasta Rawa Mazowiecka, wg liczby symboli niepełnosprawności oraz stopnia niepełnosprawności w 2016 roku

	Razem liczba osób	znacznym		umiarkowany		lekki	
		L. osób	%	L. osób	%	L. osób	%
Liczba osób z jednym symbolem przyczyny niepełnosprawności	272	72	91,1	138	77,1	63	86,3
Liczba osób z dwoma symbolami przyczyny niepełnosprawności	55	7	8,8	39	21,8	9	12,3
Liczba osób z trzema symbolami przyczyny niepełnosprawności	3	0	0	2	1,1	1	1,4
Razem	330	79	100	179	100,0	73	100,0
Razem %		23,9		54,2		22,1	

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności

Najwięcej osób niepełnosprawnych z terenu miasta otrzymało stopień ze względu na choroby narządów ruchu. Osoby z tym symbolem stanowiły ponad 31%. Wśród osób ze znacznym stopniem, najczęstszą przyczyną przyznawania stopnia były choroby inne określane symbolem 11-I. Wśród osób, które otrzymały lekki stopień niepełnosprawności najczęstszym powodem były choroby narządów ruchu (44,6%).

Tabela 24. Liczba osób niepełnosprawnych z terenu Miasta Rawa Mazowiecka, wg symboli niepełnosprawności oraz stopnia niepełnosprawności w 2016 roku

Symbol	Razem		znaczny		umiarkowany		lekki	
	L. osób	%	L. osób	%	L. osób	%	L. osób	%
01-U	3	0,8	2	2,3	1	0,5	0	0,0
02-P	28	7,2	3	3,5	19	8,6	6	7,2
03-L	13	3,3	0	0,0	8	3,6	5	6,0
04-O	6	1,5	4	4,7	2	0,9	0	0,0
05-R	123	31,5	10	11,6	76	34,2	37	44,6
06-E	10	2,6	0	0,0	6	2,7	4	4,8
07-S	87	22,3	11	12,8	56	25,2	20	24,1
08-T	13	3,3	2	2,3	9	4,1	2	2,4
09-M	2	0,5	0	0,0	1	0,5	1	1,2
10-N	42	10,7	22	25,6	17	7,7	3	3,6
11-I	63	16,1	31	36,0	27	12,2	5	6,0
12-C	1	0,3	1	1,2	0	0,0	0	0,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności

Wiek osób, to kolejna cecha poddana analizie osób po 16 roku życia. Wśród osób od 16-25 lat, najczęściej przyznawano stopień ze względu na upośledzenie umysłowe, choroby narządów ruchu i choroby układu oddechowego i krążenia (po 20,0%). Wśród osób w wieku od 26 do 40 lat, najczęstszym powodem przyznania stopnia były choroby narządów ruchu (36,4%). Również w przypadku osób w wieku 41-59 lat, ten symbol występował najczęściej (37,6%). Wśród osób po 60 roku życia głównymi powodami przyznawania stopnia niepełnosprawności były choroby układu oddechowego i krążenia (28,4%) oraz choroby narządów ruchu (26,9%).

13. Przemoc w rodzinie

Na podstawie ustawy z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, przez przemoc w rodzinie należy rozumieć powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste osób najbliższych, a w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą. Zjawisko przemocy w rodzinie ma charakter złożony i rozpatrywane jest zarówno w aspekcie, prawnym, psychologicznym jak i społecznym.

Skuteczna pomoc w walce z przemocą jest trudna, zwłaszcza w przypadku przemocy w rodzinie, ponieważ wymaga przełamywania stereotypów u osób bezpośrednio dotkniętych problemem oraz jego otoczenia jak również nierzadko przedstawicieli instytucji zaangażowanych w pomoc. Dokonana diagnoza zjawiska przemocy domowej polegała na analizie badawczej danych instytucjonalnych w latach 2014 – 2016.

W zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie działa Zespół Interdyscyplinarny. Zadaniem Zespołu Interdyscyplinarnego jest integrowanie i koordynowanie działań podmiotów oraz specjalistów w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie. W badanych latach odbyły się 4 spotkania Zespołu Interdyscyplinarnego każdego roku. W latach 2014-2015 pomocą Zespołu objęto 171 osób każdego roku, a w 2016 roku 152 osoby, w tym 58 kobiet, 49 mężczyzn oraz 45 dzieci. Szczegóły zawarto w poniższej tabeli.

Tabela 25. Funkcjonowanie Zespołu Interdyscyplinarnego w Rawie Mazowieckiej w 2016 roku

			2014 rok	2015 rok	2016 rok
Liczba utworzonych zespołów interdyscyplinarnych			1	1	1
Liczba osób objętych pomocą zespołów interdyscyplinarnych	ogółem		171	171	152
	w tym kobiety	ogółem	66	64	58
		w tym niepełnosprawne	4	6	2
		w tym starsze	3	18	9
	w tym mężczyźni	ogółem	66	67	49
		w tym niepełnosprawni	8	7	2
		w tym starsi	2	16	7
	w tym dzieci	ogółem	39	40	45
		w tym niepełnosprawne	1	2	2

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

Badania wskazały zwiększenie się liczby osób objętych pomocą grup roboczych na terenie miasta w analizowanych latach. Utworzono łącznie 63 grupy robocze w 2016 roku, które pomocą objęły 157 osób. Liczba kobiet zwiększyła się ze 125 w 2014 roku, do 157 w 2016 roku. Liczba mężczyzn wzrosła z 44 w początkowym okresie badania do 61 w ostatnim roku badania. Wzrostowi uległa także liczba dzieci objęta pomocą.

Tabela 26 . Funkcjonowanie grup roboczych do spraw przeciwdziałania przemocy w rodzinie w Rawie Mazowieckiej w 2016 roku

			2014 rok	2015 rok	2016 rok
Liczba utworzonych grup roboczych			57	56	63
Liczba posiedzeń grup			252	179	98
Liczba osób objętych pomocą grup roboczych	ogółem		125	154	157
	w tym kobiety	ogółem	49	58	61
		w tym niepełnosprawne	3	6	2
		w tym starsze	3	17	12
	w tym mężczyźni	ogółem	44	59	55
		w tym niepełnosprawni	4	6	3
		w tym starsi	2	15	6
	w tym dzieci	ogółem	32	37	41
		w tym niepełnosprawne	2	1	1
Liczba rodzin objętych pomocą grup roboczych			40	50	46

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

W ramach udzielanego poradnictwa dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie, w ośrodku pomocy społecznej prowadzone było poradnictwo psychologiczne, prawne i socjalne. Analiza wykazała wzrost liczby osób objętych tego typu formami pomocy w związku z podejrzeniem istnienia problemu przemocy w rodzinie.

Tabela 27. Formy poradnictwa dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie na terenie Rawy Mazowieckiej w latach 2014-2016

	2014 rok	2015 rok	2016 rok
Liczba osób objętych pomocą w formie poradnictwa (ogółem)	43	48	61
medycznego	0	0	0
psychologicznego	43	64	59
prawnego	40	36	57
socjalnego	40	36	57
zawodowego i rodzinnego	40	0	0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

Procedurą „Niebieskie Karty” zostało objętych 57 osób w 2014 i 2016 roku i 56 osób w 2015 roku. W badanych latach zwiększyła się liczba zakończonych procedur Niebieskiej Karty z powodu ustania przemocy w rodzinie i uzasadnionego przypuszczenia o zaprzestaniu dalszego stosowania przemocy w rodzinie oraz po zrealizowaniu indywidualnego planu pomocy. W 2014 roku zakończono 17 procedur NK, a w 2016 roku już 39.

Tabela 28. Procedura Niebieskie Karty w Rawie Mazowieckiej w latach 2014-2016

		2014 rok	2015 rok	2016 rok
Liczba sporządzonych formularzy "Niebieskich Kart - A" przez pracowników socjalnych wszczynających procedurę		1	0	3
Liczba sporządzonych formularzy "Niebieskich Kart - C" przez członków zespołu interdyscyplinarnego / grupy robocze		46	27	29
Liczba sporządzonych formularzy "Niebieskich Kart - D" przez członków zespołu interdyscyplinarnego / grupy robocze		46	27	27
Liczba rodzin objętych procedurą "Niebieskie Karty"		57	56	57
Liczba rodzin wobec których wszczęto procedurę "Niebieskie Karty" w okresie sprawozdawczym		38	27	31
Liczba zakończonych procedur Niebieskie Karty w przypadku:	ustania przemocy w rodzinie i uzasadnionego przypuszczenia o zaprzestaniu dalszego stosowania przemocy w rodzinie oraz po zrealizowaniu indywidualnego planu pomocy	17	29	39
	rozstrzygnięcia o braku zasadności podejmowania działań	14	8	12

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

14. Problem alkoholowy

Narodowy Program Profilaktyki Rozwiązywania Problemów Alkoholowych definiuje uzależnienie od alkoholu, jako kompleks zjawisk fizjologicznych, behawioralnych i poznawczych, wśród których picie alkoholu dominuje nad innymi zachowaniami, które miały dla pacjenta poprzednio większą wartość. Głównym objawem zespołu uzależnienia jest pragnienie alkoholu (często silne, czasami przemożne).

Na ostateczne rozpoznanie uzależnienia, pozwala identyfikacja trzech lub więcej następujących cech lub objawów występujących łącznie przez pewien czas w ciągu ostatniego roku (picia):

1. Silne pragnienie lub poczucie przymusu picia („głód alkoholowy”).
2. Upośledzona zdolność kontrolowania zachowań związanych z piciem (trudności w unikaniu rozpoczęcia picia, trudności w zakończeniu picia do wcześniej założonego poziomu, nieskuteczność wysiłków zamierzających do zmniejszenia lub kontrolowania picia).
3. Fizjologiczne objawy stanu odstawienia pojawiającego się, gdy picie alkoholu jest ograniczone lub przerywane albo używanie alkoholu lub pokrewnie działających substancji (np. leków) w celu złagodzenia ww. objawów, uwolnienie się od nich lub uniknięcia ich.
4. Zmieniona (najczęściej zwiększona) tolerancja alkoholu, potrzeba spożycia większych dawek dla wywołania oczekiwanego efektu.
5. Z powodu picia alkoholu narastające zaniedbywanie alternatywnych źródeł przyjemności lub zainteresowań, zwiększona ilość czasu przeznaczona na zdobywanie alkoholu lub jego picie, bądź uwolnienia się od następstw jego działania.
6. Uporczywe picie alkoholu mimo oczywistych dowodów występowania szkodliwych następstw picia.

W 2016 roku Miasto Rawa Mazowiecka przyjęła Miejski Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii dla Miasta Rawa Mazowiecka na rok 2017. „Jednym z głównych celów programu jest zmniejszenie rozmiarów problemów alkoholowych, przy jednoczesnym zapobieganiu powstawaniu nowych patologii. Istotne jest również zwiększenie zasobów niezbędnych do radzenia sobie z istniejącym już problemami oraz kreowanie i propagowanie zdrowego i trzeźwego stylu

życia”. W programie opisano zadania, jakie musi realizować miasto tj. popularyzacja wiedzy na tematu uzależnień wśród mieszkańców miasta, regularna działalność profilaktyczna w szkołach, realizacja działań profilaktycznych na poziomie interwencyjnym w odpowiedzi na konkretne potrzeby zgłaszane ze środowiska, stała edukacja rodziców w zakresie szkół wynikających z uzależnień dzieci i młodzieży, opieka dzieci i młodzieży z rodzin z problemem alkoholowym oraz problemami innych uzależnień, edukacja osób związanych bezpośrednio z pomaganiem osobom dotkniętym problemem alkoholowym, narkotykowym, nowych uzależnień, stwarzanie warunków do wszechstronnego rozwoju osobistego, rozwijania zainteresowań, promowanie zdrowego stylu życia. Do głównych zadań na 2017 rok należy: zwiększanie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych od alkoholu, narkotyków oraz zagrożonych uzależnieniem, udzielanie rodzinom, których występują problemy alkoholowe i/lub problemy uzależnień narkotykowych i behawioralnych i pomocy psychologicznej i prawnej, w tym w szczególności ochrony przed przemocą w rodzinie, prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych i przeciwdziałaniu narkomanii, w szczególności dla dzieci i młodzieży, w tym prowadzenie pozalekcyjnych zajęć sportowych, a także działań da rzecz dożywiania dzieci uczęszczających w pozalekcyjnych programach opiekuńczo - wychowawczych i socjoterapeutycznych, wspomaganie działalności instytucji, stowarzyszeń i osób fizycznych służącej rozwiązywaniu problemów alkoholowych narkotykowych; podejmowanie interwencji w związku z naruszeniem przepisów określonych art. 13 i 15 ustawy oraz występowanie przed sądem w charakterze oskarżyciela publicznego; Wspieranie zatrudnienia socjalnego poprzez organizowanie i finansowanie Centrów Integracji Społecznej, pomoc społeczna osobom uzależnionym i rodzinom osób uzależnionych dotkniętym ubóstwem i wykluczeniem społecznym i integrowanie ze środowiskiem lokalnym tych osób z wykorzystaniem pracy socjalnej i kontraktu socjalnego.

Poniżej zestawiono informację dotyczącą rynku napojów alkoholowych na terenie miasta, dane dotyczące Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Punktu Konsultacyjno – Informacyjnego oraz profilaktyki szkolnej i środowiskowej prowadzonej na terenie miasta. Głównym źródłem były roczne sprawozdania z działalności samorządów gminnych w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych PARPA-G1.

Rynek napojów alkoholowych.

Wg danych ze sprawozdań PARPA-G1 za lata 2014-2016, łączny limit punktów sprzedaży napojów alkoholowych uchwalony przez Radę Miasta wynosił 92. Na terenie miasta w 2016 roku funkcjonowało 57 sklepów, w których dopuszczono sprzedaż napojów alkoholowych oraz 35 lokali gastronomicznych. Ogólna liczba punktów sprzedaży napojów alkoholowych w mieście zwiększyła się z 77 w 2014 roku do 92 w 2016 roku.

Tabela 29. Rynek napojów alkoholowych na terenie Miasta Rawa Mazowiecka w latach 2014-2016

	2014 rok	2015 rok	2016 rok
Liczba punktów sprzedaży napojów alkoholowych - sklepy	55	59	57
Liczba punktów sprzedaży napojów alkoholowych - lokale gastronomiczne	22	19	35
Razem	77	78	92
Łączny limit punktów sprzedaży napojów alkoholowych	92	92	92

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PARPA-G1

Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych

Wg stanu na koniec 2016 roku, liczba członków Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych wynosiła 11. W stosunku do 24 członków rodzin osób z problemem alkoholowym podjęto czynności zmierzające do orzeczenia o zastosowaniu wobec osoby uzależnionej obowiązku poddania się leczeniu odwykowemu w placówce uzależnień. Jest to liczba większa niż w latach 2014-2015, która wynosiła 11. Miejska Komisja przeprowadziła w 2016 roku rozmowy interwencyjno-motywuujące z członkami rodzin osób uzależnionych od alkoholu, w łącznej liczbie 18 osób. W latach 2014-2016 odnotowano zwiększenie się liczby osób, wobec których Komisja wystąpiła do sądu z wnioskiem o leczenie odwykowe. Szczegóły zawarto w tabeli.

Tabela 30. Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Mieście Rawa Mazowiecka w latach 2014-2016

	2014 rok	2015 rok	2016 rok
Liczba członków Komisji	12	10	11
Liczba członków rodzin osób z problemem alkoholowym, z którymi Komisja przeprowadziła rozmowy	25	31	11
Liczba osób, w stosunku do których Komisja podjęła czynności zmierzające do orzeczenia o zastosowaniu wobec osoby uzależnionej od alkoholu obowiązku poddania się leczeniu w placówce uzależnienia od alkoholu	11	11	24
Liczba osób, z którymi Komisja przeprowadziła rozmowy interwencyjno - motywuujące	25	31	18
Liczba osób, wobec których Komisja wystąpiła do sądu z wnioskiem o zobowiązanie do podjęcia leczenia odwykowego	16	20	25

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PARPA-G1

Punkt Konsultacyjno – Informacyjny

W punkcie konsultacyjno-informacyjnym udzielono porad dla 20 osób w 2015 roku i 23 osób w 2016 roku. W Punkcie udzielono również porad dla osób stosujących i doznających przemocy w rodzinie.

Tabela 31. Liczba osób którym udzielono porad w Punkcie Informacyjno – Konsultacyjnym na terenie Miasta Rawa Mazowiecka w latach 2015-2016

	2015 rok	2016 rok
Osoby z problemem alkoholowym	20	23
Dorośli członkowie rodziny osoby z problemem alkoholowym	5	10
Osoby doznające przemocy w rodzinie	3	5
Osoby stosujące przemoc w rodzinie	bd	3

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PARPA-G1

Profilaktyka szkolna i środowiskowa

W ramach profilaktyki szkolnej i środowiskowej w szkołach na terenie miasta organizowane były programy profilaktyczne, w których brało udział ponad 300 dzieci i młodzieży każdego roku. W 2016 roku prowadzone były także programy profilaktyczne rekomendowane w ramach Systemu Rekomendacji Programów Profilaktycznych i Promocji Zdrowia Psychicznego prowadzonego przez PARPA, w których wzięło udział 62 uczniów oraz 3 nauczycieli.

Na terenie miasta także w ramach profilaktyki środowiskowej w latach 2014-2016 organizowano prelekcje, pogadanki, spektakle profilaktyczne, festyny, i imprezy plenerowe, imprezy sportowe i konkursy. Szczegóły zawarto w tabeli.

Tabela 32. Profilaktyka szkolna i środowiskowa na terenie Miasta Rawa Mazowiecka w latach 2014-2016

	2014 rok	2015 rok	2016 rok
Liczba uczniów uczestniczących w programach profilaktycznych	351	338	62
Liczba uczestników jednorazowych prelekcji, pogadanek	61	97	0
Liczba uczestników spektakli profilaktycznych	2000	2543	5032
Liczba uczestników festynów i imprez plenerowych	4000	3800	3700
Liczba uczestników imprez sportowych	3600	2900	5925
Liczba uczestników konkursów	306	300	518

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PARPA-G1

15. Wspieranie rodziny i system pieczy zastępczej

Zgodnie z ustawą z dnia 9 czerwca 2011 roku, o wspieraniu rodziny i pieczy zastępczej system pieczy zastępczej to zespół osób, instytucji i działań mających na celu zapewnienie czasowej opieki i wychowania dzieciom w przypadkach niemożności sprawowania opieki i wychowania przez rodziców. W myśl w/w ustawy, piecza zastępcza sprawowana jest w formie rodzinnej (rodzina zastępcza) i instytucjonalnej (placówki opiekuńczo-wychowawcze). Rodzinna piecza zastępcza jest formą zapewnienia opieki dziecku pozbawionemu całkowicie lub częściowo opieki rodzicielskiej. Umieszczenie dziecka w rodzinie zastępczej następuje na podstawie orzeczenia sądu i po uzyskaniu zgody rodziców zastępczych.

Formami rodzinnej pieczy zastępczej są:

1) rodzina zastępcza:

- a. spokrewniona
- b. niezawodowa
- c. zawodowa, w tym zawodowa pełniąca funkcję pogotowia rodzinnego i zawodowa specjalistyczna

2) rodzinny dom dziecka

Umieszczenie dziecka w pieczy zastępczej powinno być ostatecznością, a gmina/miasto jako podmiot odpowiedzialny za pracę z rodziną biologiczną powinna położyć szczególny nacisk na wsparcie tych rodzin. Wspieranie rodziny powinno polegać w szczególności na analizie sytuacji rodziny i środowiska rodzinnego oraz przyczyn kryzysu w rodzinie, wzmocnieniu roli funkcji rodziny, rozwijaniu umiejętności opiekuńczo-wychowawczych rodziny, podniesieniu świadomości w zakresie planowania oraz funkcjonowania rodziny, pomoc w integracji rodziny, przeciwdziałaniu marginalizacji i degradacji rodziny. Rodziny mające problem opiekuńczo - wychowawczy mogą otrzymać pomoc w formie asystenta rodziny. Asystent prowadzi pracę z rodziną poprzez realizację planu pracy we współpracy z członkami rodziny i w konsultacji z pracownikiem socjalnym, udzielaniem pomocy w poprawie sytuacji życiowej rodziny – zwłaszcza w prowadzeniu gospodarstwa domowego, udzielaniem pomocy rodzinom w rozwiązywaniu problemów socjalnych, psychologicznych, wychowawczych oraz wspieraniem aktywności społecznej rodziny, udzielaniem pomocy w poszukiwaniu, podejmowaniu i utrzymywaniu pracy zarobkowej, motywowaniu do udziału w zajęciach grupowych mających na celu

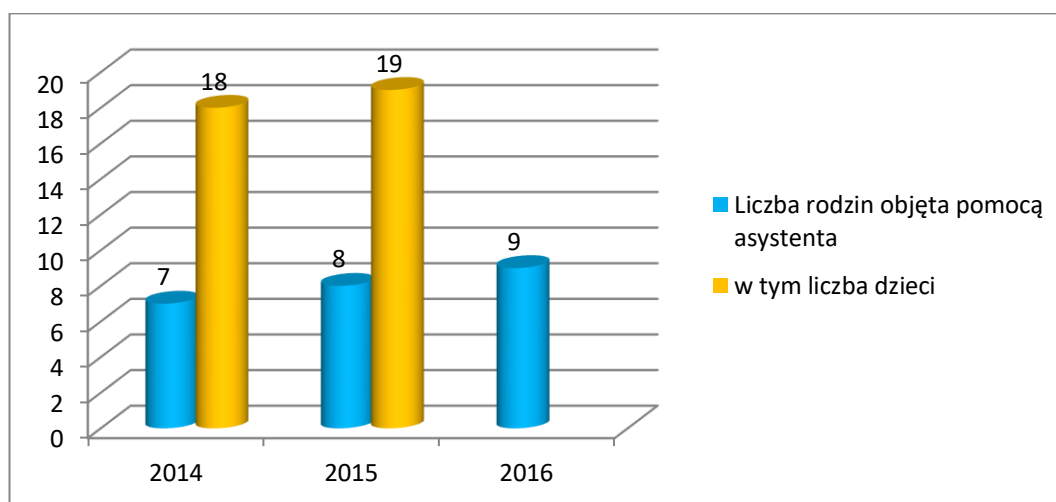

kształtowanie prawidłowych wzorców rodzicielskich i umiejętności psychospołecznych, udzielanie wsparcia dzieciom, podejmowanie działań interwencyjnych i zaradczych w sytuacji zagrożenia bezpieczeństwa dzieci.

Miasto Rawa Mazowiecka przyjęła w lutym 2016 roku Program Wspierania Rodziny na lata 2016-2018. Celem tego programu jest „wspieranie rodzin z terenu Miasta Rawa Mazowiecka, przyzywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych. W programie określono 2 cele szczegółowe: 1. Zapewnienie wsparcia w rodzinach przeżywających trudności opiekuńczo - wychowawcze, 2. Zapewnienie niezbędnych zasobów ludzkich, organizacyjnych i finansowych koniecznych budowaniu i utrzymywaniu systemu wspierania rodziny”. Realizatorami wyznaczonych zadań w poszczególnych celach są: MOPS, placówki oświatowe, organizację pozarządowe, Urząd Miasta.

Wg sprawozdań rocznych za lata 2014 – 2016 z realizacji zadań z zakresu wspierania rodziny, asystent rodziny na terenie miasta obejmował swoją pomocą 7 rodzin w 2014 roku (5 rodzin z poprzedniego roku i 2 nowe rodziny), 8 rodzin w 2015 roku (w tym 5 rodzin z poprzedniego roku) oraz 9 rodzin w 2016 roku. W 2014 roku asystent rodziny pracował z rodzinami, w których było 18 dzieci, a w 2015 roku – 19 dzieci.

Wykres 5. Liczba rodzin objęta pomocą asystenta rodziny na terenie Miasta Rawa Mazowiecka w latach 2014-2016

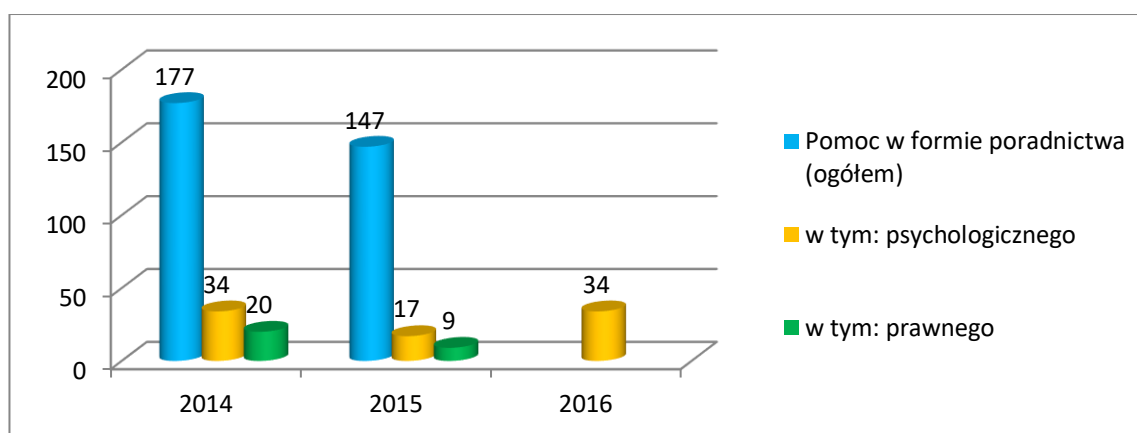
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

W zakresie systemu opieki nad dzieckiem i pracy z rodziną przeżywającą trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo - wychowawczej w latach 2014-2016 zagwarantowano

w Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej dostęp do specjalistycznego poradnictwa (psychologicznego, prawnego i w postaci pracy socjalnej). W 2014 roku poradnictwem objęto 177 rodzin, w tym 34 rodziny poradnictwem psychologicznym, 20 rodzin poradnictwem prawnym. 177 rodzin objęto pracą socjalną. W 2015 roku liczba rodzin objętych poradnictwem zmniejszyła się do 147, w tym objęto 17 rodzin poradnictwem psychologicznym i 9 rodzin poradnictwem prawnym. W 2016 roku poradnictwem psychologicznym objęto 34 rodziny.

Wykres 6. Pomoc w formie poradnictwa na terenie Miasta Rawa Mazowiecka w latach 2014-2016

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

Wg danych Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie, na terenie miasta w 2014 roku funkcjonowało 6 rodzin zastępczych spokrewnionych dzieckiem, w których przebywało łącznie 7 dzieci. Funkcjonowało również 9 rodzin niezawodowych, w których przebywało 11 dzieci. W 2016 roku liczba rodzin zastępczych spokrewnionych wzrosła do 8, a liczba dzieci do 15.

Tabela 33. Rodziny zastępcze na terenie Miasta Rawa Mazowiecka w latach 2014-2016

	2014 rok	2015 rok	2016 rok
Liczba rodzin zastępczych spokrewnionych z dzieckiem	6	7	8
Liczba rodzin zastępczych niezawodowych	9	12	12
Liczba dzieci umieszczonych w rodzinach zastępczych spokrewnionych z dzieckiem	7	8	8
Liczba dzieci umieszczonych w rodzinach zastępczych niezawodowych	11	16	15

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

W 2014 roku 1 osoba pełnoletnia z terenu Miasta Rawa Mazowiecka opuściła placówkę opiekuńczo - wychowawczą. W 2015 roku odnotowano 2 takie osoby. W 2016 roku nie odnotowano takich osób.

W ramach dziennej opieki instytucjonalnej, wspieranej finansowo przez samorząd na terenie Miasta Rawa Mazowiecka funkcjonuje jedna placówka wsparcia dziennego pod nazwą Świetlica Środowiskowa im. bł. Edmunda Bojanowskiego, prowadzona przez Stowarzyszenie „Przymierze Rodzin”. Jest to placówka o charakterze opiekuńczym, zapewnia dzieciom opiekę i wychowanie, pomoc w nauce a także organizację czasu wolnego, zabawę i zajęcia sportowe oraz rozwój zainteresowań. Dysponuje 60 miejscami dla dzieci w wieku od 6 do 16 lat

16. Pomoc społeczna. Zagrożenie marginalizacją i wykluczeniem społecznym

Zadania z zakresu pomocy społecznej w Mieście Rawa Mazowiecka realizuje Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej. Został on utworzony jako jednostka organizacyjna i budżetowa miasta do realizowania zadań w zakresie pomocy społecznej. MOPS działa na podstawie ustawy o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004 roku. Ustawodawca poprzez niniejszą ustawę określił zadania ośrodka względem mieszkańców, których należy wesprzeć świadczeniami socjalnymi oraz pracą socjalną. Osoby/rodziny ubiegające się o pomoc społeczną, w tym wsparcie finansowe (udzielenie zasiłku w postaci pomocy finansowej), powinny spełniać warunki określone przez w/w ustawę. Mowa tu o narzuconym przez Ustawodawcę kryterium dochodowym na osobę w gospodarstwie domowym, w rozumieniu ustawy oraz kryterium dochodowym na osobę samotnie prowadzącą gospodarstwo domowe. Ustawodawca określił również inne przesłanki, które uprawniają do korzystania z systemu pomocy społecznej – zostały bowiem wskazane przyczyny przyznania pomocy społecznej. Ustawodawca określił w formie katalogu problemy społeczne, które uprawniają do korzystania ze świadczeń socjalnych. Zgodnie z art. 7 ustawy o pomocy społecznej pomoc udziela się osobom/rodzinom z powodu:

- 1) ubóstwa;
- 2) sieroctwa;
- 3) bezdomności;
- 4) bezrobocia;
- 5) niepełnosprawności;
- 6) długotrwałej lub ciężkiej choroby;
- 7) przemocy w rodzinie;
- 7a) potrzeby ochrony ofiar handlu ludźmi;
- 8) potrzeby ochrony macierzyństwa lub wielodzietności;
- 9) bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych;
- 10) (uchylony)
- 11) trudności w integracji cudzoziemców, którzy uzyskali w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy, ochronę uzupełniającą lub zezwolenie na pobyt czasowy udzielone

w związku z okolicznością, o której mowa w art. 159 ust. 1 pkt 1 lit. c lub d ustawy z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach;

- 12) trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego;
- 13) alkoholizmu lub narkomanii;
- 14) zdarzenia losowego i sytuacji kryzysowej;
- 15) klęski żywiołowej lub ekologicznej.

Wyznaczenie powyższego katalogu wiąże się z koniecznością badania i monitorowania, w większości przypadków wykorzystując instrumenty badań społecznych. Badania podstawowe wykonane na potrzeby Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych, pozwalają poznać główne dysfunkcje rodzin oraz osób otrzymujących pomoc socjalną w obszarze świadczonej pomocy społecznej przez tutejszy MOPS.

Analiza gospodarstw domowych objętych pomocą społeczną w latach 2014-2016

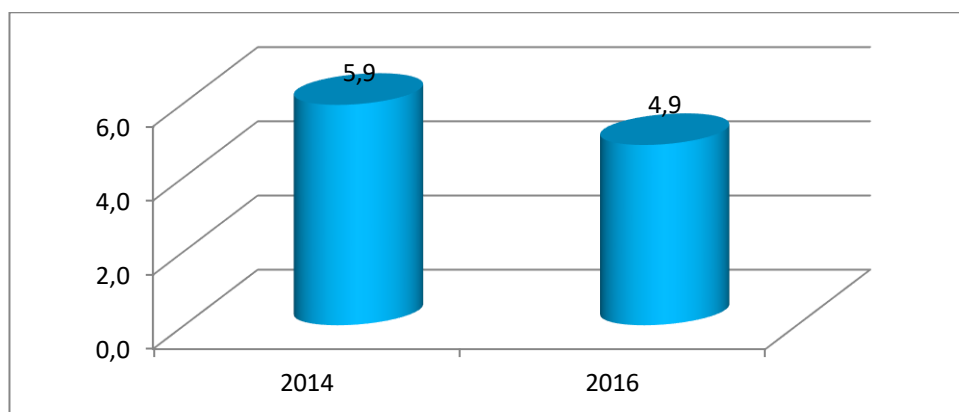
Prezentację wyników przeprowadzonego badania dotyczącego mieszkańców miasta, którzy zostali objęci wsparciem przez jednostkę organizacyjną pomocy społecznej rozpoczyna charakterystyka gospodarstw domowych oraz analiza dynamiki zjawiska w latach 2014 i 2016. Zbiór danych, którym zespół badawczy posługiwał się w trakcie studiów, to sprawozdania Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej (MRPiPS), sprawozdania z działalności MOPS, sprawozdania z Programu „Pomoc Państwa zakresie dożywiania”. Z założeń diagnozy społecznej, na potrzeby niniejszego dokumentu strategicznego wynika, że rok 2014 wyznaczono jako podstawowy, w aspekcie przeprowadzonej analizy dynamiki badanych zjawisk i problemów społecznych w czasookresie 2014-2016.

Badania zasobów Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej umożliwiły uzyskanie odpowiedzi na pytania dotyczące liczby gospodarstw domowych objętych wsparciem pomocy społecznej, strukturę gospodarstw domowych, liczbę dzieci w gospodarstwach domowych, która korzysta z pomocy społecznej oraz powody ubiegania się o pomoc społeczną.

Analiza danych wykazała, że w Rawie Mazowieckiej w 2016 roku, 4,9% mieszkańców korzysta z pomocy społecznej. Dynamika pokazała spadek o 1 punkt procentowy tego udziału od 2014 roku.

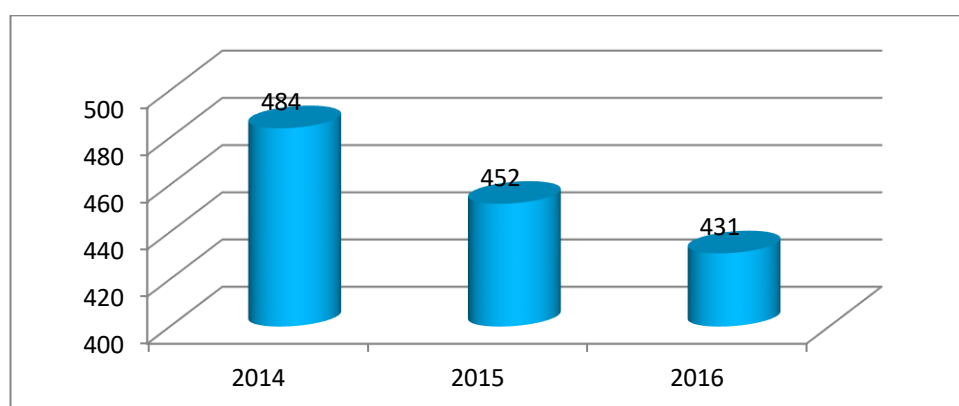
Wykres 7. Udział procentowy osób korzystających z pomocy społecznej w Rawie Mazowieckiej w latach 2014 i 2016 w stosunku do mieszkańców

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

Poniższy wykres przedstawia liczebność gospodarstw domowych objętych pomocą społeczną.

Wykres 8. Liczba gospodarstw domowych objętych pomocą społeczną w Mieście Rawa Mazowiecka w latach 2014 i 2016

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

Charakterystyka gospodarstw domowych korzystających ze wsparcia publicznej pomocy społecznej wskazuje, iż w 2014 roku w systemie pomocy społecznej funkcjonowało 484 rodzin, a w 2016 roku liczba rodzin zmniejszyła się do 431. W analizowanym przedziale czasu nastąpiło pomniejszenie się liczby rodzin korzystających z pomocy społecznej o 53 rodziny.

W badanych latach przeważały gospodarstwa jednoosobowe. Ich udział procentowy w 2014 roku wynosił 49,0%, a w 2016 roku ponad 54%. Odnotowano zmniejszenie się udziału

procentowego rodzin, w których funkcjonowało 5 osób oraz 4 osoby. W przypadku pozostałych typów rodzin sytuacja zasadniczo nie zmieniła się.

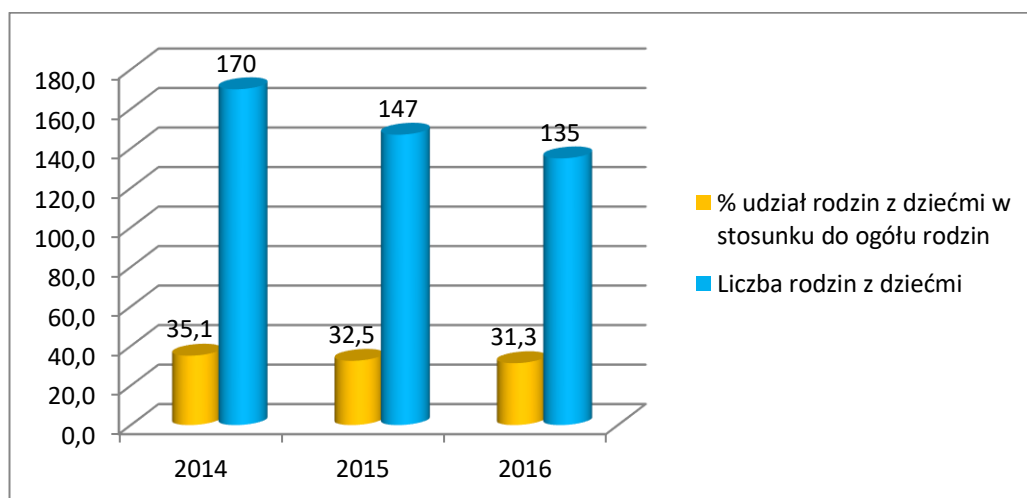
Tabela 34. Udział procentowy (%) rodzin korzystających ze wsparcia MOPS w Rawie Mazowieckiej, ze względu na liczbę osób w rodzinie w latach 2014 i 2016

Liczba osób w rodzinie	2014 rok		2015 rok		2016 rok	
	L. rodzin	%	L. rodzin	%	L. rodzin	%
1 osoba	237	49,0	230	50,9	234	54,3
2 osoby	78	16,1	71	15,7	70	16,2
3 osoby	60	12,4	59	13,1	53	12,3
4 osoby	65	13,4	62	13,7	47	10,9
5 osób	35	7,2	22	4,9	19	4,4
6 osób i więcej	9	1,9	8	1,8	8	1,9

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

W tworzeniu obrazu gospodarstw korzystających ze wsparcia pomocy społecznej w Rawie Mazowieckiej, kolejną istotną cechą była liczba rodzin z dziećmi oraz liczba dzieci w rodzinie. Ogólna liczba rodzin z dziećmi wynosiła 135 w 2016 roku, co stanowiło 31,3% ogółu rodzin. Nastąpiło zmniejszenie się udziału procentowego rodzin z dziećmi w stosunku do ogółu rodzin korzystających z MOPS, przy jednoczesnym zmniejszeniu się ogólnej liczby tych rodzin.

Wykres 9. Procentowy (%) udział rodzin z dziećmi w stosunku do ogółu rodzin objętych wsparciem MOPS Rawa Mazowiecka w latach 2014 i 2016

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

Analiza danych wykazała, że w badanym czasookresie, udział rodzin z 1 dzieckiem był największy. W 2016 roku wynosił ponad 46%. Niewielkiemu wzrostowi uległa liczba rodzin z 4 dzieci. Nastąpiło zmniejszenie się liczby rodzin oraz udziałów procentowych z 2 i 3 dzieci.

Tabela 35. Liczba oraz udział procentowy rodzin z dziećmi korzystających z pomocy w MOPS w Rawie Mazowieckiej w latach 2014 i 2016

Liczba dzieci w rodzinie	2014 rok		2015 rok		2016 rok	
	l. rodzin	%	l. rodzin	%	l. rodzin	%
1 dziecko	66	38,8	61	41,5	63	46,7
2 dzieci	60	35,3	52	35,4	41	30,4
3 dzieci	36	21,2	27	18,4	23	17,0
4 dzieci	4	2,4	4	2,7	6	4,4
5 dzieci	4	2,4	3	2,0	2	1,5
6 dzieci i więcej	0	0,0	0	0,0	0	0,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z MOPS

Kolejną cechą, która została poddana analizie statystyczno-socjologicznej jest skład gospodarstwa domowego, uznawany za jeden z zasadniczych determinantów sytuacji życiowej dziecka. W tym przypadku szczególną uwagę zwrócono na to, czy rodzina jest pełna, czy niepełna podkreślając znaczenie socjalizacji do ról rodzinnych (ojca, matki).

Liczba rodzin niepełnych w badanym czasookresie zmniejszyła się. Analiza wykazała, że udział procentowy rodzin niepełnych w stosunku do ogółu rodzin wynosił 16,3% w 2014 roku i zmniejszył się do 14,4% w 2016 roku. W ostatnim roku badania ponad połowa rodzin niepełnych to rodziny z 1 dzieckiem. Niemal 30% stanowiły rodziny z 2 dzieci, a ponad 16% rodzin z 3 dzieci.

Tabela 36. Liczba dzieci w rodzinach niepełnych objętych wsparciem MOPS w Rawie Mazowieckiej w latach 2014 i 2016

Liczba dzieci w rodzinach niepełnych	2014 rok		2015 rok		2016 rok	
	l. rodzin	%	l. rodzin	%	l. rodzin	%
1	37	46,8	36	50,0	32	51,6
2	24	30,4	25	34,7	18	29,0
3	15	19,0	9	12,5	10	16,1
4 i więcej	3	3,8	2	2,8	2	3,2

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

Rodziny emerytów i rencistów stanowiły niemal 24% ogółu osób korzystających z ośrodka pomocy społecznej w badanych latach. Ponad połowa wymienionych gospodarstw domowych to gospodarstwa jednoosobowe (56,3% w 2016 roku).

Tabela 37. Liczba rodzin emerytów i rencistów objętych wsparciem MOPS w Rawie Mazowieckiej w latach 2014 - 2016

Liczba osób w rodzinach emerytów i rencistów	2014 rok		2015 rok		2016 rok	
	l. rodzin	%	l. rodzin	%	l. rodzin	%
1 osoba	64	58,2	63	58,3	58	56,3
2 osoby	26	23,6	28	25,9	26	25,2
3 osoby	10	9,1	8	7,4	10	9,7
4 osoby i więcej	10	9,1	9	8,3	9	8,7

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

Charakterystyka dominujących problemów społecznych gospodarstw domowych objętych pomocą społeczną.

Kolejnym elementem przeprowadzonej diagnozy była próba określenia, w jakim stopniu odnotowane w ustawie o pomocy społecznej dysfunkcje i problemy społeczne dotyczyły mieszkańców Rawy Mazowieckiej. Ustawa ta precyzuje piętnaście przyczyn ubiegania się o pomoc społeczną. Ich struktura w zbiorowości rodzin MOPS została zamieszczona w poniższej tabeli.

Ponad 70% wszystkich rodzin korzystających z MOPS to rodziny, w których głównym powodem udzielanej pomocy jest ubóstwo. Ponad 60% to rodziny korzystające z tytułu długotrwałej lub ciężkiej choroby (66,4% w 2016 roku). Połowa wszystkich rodzin korzystała z tytułu niepełnosprawności (49,9% w 2016 roku) oraz bezrobocia (51,5% w 2016 roku). Ponad 35% w każdym badanym roku to osoby korzystające z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo wychowawczych, w tym 15,3% była to bezradność wśród rodzin niepełnych, a 3,5% stanowiły rodziny wielodzietne. Na kolejnym miejscu znalazł się alkoholizm. Z tego tytułu w 2016 roku skorzystało 19,7% ogółu. Pozostałe dane zawarto w poniższej tabeli.

Tabela 38. Dominujące powody przyznania pomocy społecznej w Rawie Mazowieckiej w latach 2014 i 2016

Powód trudnej sytuacji życiowej	2014 rok		2015 rok		2016 rok	
	l. rodzin	%	l. rodzin	%	l. rodzin	%
Ubóstwo	364	75,2	323	71,5	313	72,6
Sieroctwo	0	0,0	1	0,2	0	0,0
Bezdomność	19	3,9	15	3,3	9	2,1
Potrzeba ochrony macierzyństwa	86	17,7	62	13,7	60	13,9
W tym: wielodzietność	31	6,4	26	5,8	28	6,5
Bezrobocie	287	59,3	246	54,4	222	51,5
Niepełnosprawność	245	50,6	239	52,9	215	49,9
Długotrwała lub ciężka choroba	298	61,6	308	68,1	286	66,4
Bezradność w sprawach opiek.-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego - ogółem	173	35,7	157	34,7	153	35,5
W tym: rodziny niepełne	83	17,1	73	16,2	66	15,3
W tym rodziny wielodzietne	20	4,1	19	4,2	15	3,5
Przemoc w rodzinie	3	0,6	1	0,2	2	0,5
Potrzeba ochrony ofiar handlu ludźmi	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Alkoholizm	93	19,2	92	20,4	85	19,7
Narkomania	0	0,0	0	0,0	1	0,2
Trudności w przystosowaniu do życia po	15	3,1	7	1,5	7	1,6
Trudności w integracji osób, które otrzymały status uchodźcy lub ochronę uzupełniającą	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Zdarzenie losowe	0	0,0	2	0,4	1	0,2
Sytuacja kryzysowa	1	0,2	0	0,0	0	0,0
Kłęska żywiołowa lub ekologiczna	0	0,0	0	0,0	0	0,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

„Pomoc państwa w zakresie dożywiania”.

O skali zagrożenia wykluczeniem społecznym świadczy także liczba dzieci i młodzieży oraz osób objętych programem „Pomoc Państwa w Zakresie Dożywiania”.

Pomoc w zakresie dożywiania skierowana jest w szczególności do: dzieci do siódmego roku życia, uczniów do czasu ukończenia szkoły ponadgimnazjalnej, a także osób które własnym staraniem w szczególności ze względu na wiek lub niepełnosprawność nie są w stanie zapewnić sobie posiłku.

Ogólna liczba osób objętych programem „Pomoc Państwa w zakresie dożywiania” wynosiła w 2014 roku 394 osoby. Odnotowano niewielki spadek liczby osób w 2016 roku do 383. Dzięki programowi, o którym mowa, udzielana jest pomoc w formie: posiłku, świadczenia pieniężnego na zakup posiłku lub żywności albo świadczenia rzeczowego w postaci produktów żywnościowych. Z posiłku skorzystało w 2016 roku 287 osób,

co stanowiło 72,6% ogółu osób korzystających programu. Szczegółowe dane zawarto w tabeli.

Tabela 39. Liczba osób objęta pomocą w ramach programu: „Pomoc państwa w zakresie dożywiania” w Rawie Mazowieckiej w latach 2014 i 2016

	2014 rok				2016 rok			
	Razem	Dzieci do czasu rozpoczęcia nauki w szkole podstawowej	Uczniowie do czasu ukończenia szkoły ponadgimnazjalnej	Pozostałe osoby otrzymujące pomoc na podstawie art. 7 ustawy o p. s	Razem	Dzieci do czasu rozpoczęcia nauki w szkole podstawowej	Uczniowie do czasu ukończenia szkoły ponadgimnazjalnej	Pozostałe osoby otrzymujące pomoc na podstawie art. 7 ustawy o p. s
Rzeczywista liczba osób objętych programem ogółem	394	98	141	156	383	57	115	211
Liczba osób korzystających z posiłku (razem)	354	91	138	125	278	47	104	127
% korzystających z posiłku w ogólnej liczbie	89,8	92,9	97,9	80,1	72,6	82,5	90,4	60,2
W tym w formie pełnego obiadu	12	0	12	0	78	47	31	0
W tym w formie jednego dania gorącego	277	28	124	125	200	0	73	127

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych MOPS

Karta Dużej Rodziny

W ramach wsparcia dla rodzin i pomocy rodzinom wielodzietnym, przysługuje niezależnie od dochodu Ogólnopolska Karta Dużej Rodziny. Karta Dużej Rodziny oferuje system zniżek oraz dodatkowych uprawnień na terenie całego kraju. Karta jest wydawana bezpłatnie, każdemu członkowi rodziny. Rodzice, przez których rozumie się także rodziców zastępczych lub osoby prowadzące rodzinny dom dziecka, mogą korzystać z Karty dożywotnio, dzieci do 18 roku życia lub do ukończenia nauki, maksymalnie do osiągnięcia 25 lat. Osoby posiadające orzeczenie o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności otrzymują KDR na czas trwania orzeczenia o niepełnosprawności. Karta przyznawana jest dzieciom umieszczonym w rodzinnej pieczy zastępczej na czas umieszczenia w danej rodzinie zastępczej lub rodzinnym domu dziecka.¹⁰

¹⁰ na podstawie www.mpips.gov.pl/wsparcie-dla-rodzin-z-dziecmi/karta-duzej-rodziny

Na terenie miasta w 2016 roku wydano 42 Karty Dużej Rodziny, w tym 15 Kart dla rodziców/małżonków oraz 27 Kart dla dzieci. Łącznie wydano Karty dla 10 rodzin.

Program Duża Rodzina 3+

Z programu mogą korzystać osoby, które są członkami rawskiej rodziny wielodzietnej, która ma na utrzymaniu troje lub więcej dzieci w wieku do 18 roku życia lub 25 roku życia (w przypadku gdy dziecko uczy się lub studiuje) lub bez ograniczenia wieku w przypadku dzieci posiadających orzeczenie o znacznym stopniu niepełnosprawności bądź całkowitej niezdolności do pracy i samodzielnej egzystencji. Każdy członek rodziny posiadający Kartę, może korzystać ze zniżek oferowanych przez Miejski Dom Kultury, Ośrodek Sportu i Rekreacji, Muzeum Ziemi Rawskiej, Krytą Pływalnię z Lodowiskiem „Aquarium Centrum Fit Rawa”.

Stypendia socjalne i zasiłki szkolne

Stypendium socjalne to pomoc materialna charakterze edukacyjnym, którą mogą otrzymać uczniowie, na podstawie spełniania kryterium niskich dochodów na osobę w gospodarstwie domowym i występowania trudnej sytuacji rodzinnej, którą warunkują okoliczności takie jak: bezrobocie, niepełnosprawność (dotycząca ucznia lub któregośkolwiek z członków jego najbliższej rodziny, jego rodzeństwa lub rodziców), ciężka lub długotrwała choroba, wielodzietność, brak umiejętności wypełniania funkcji opiekuńczo-wychowawczych, alkoholizm lub narkomania (dotyczące kogokolwiek w najbliższej rodzinie), niepełna rodzina (tzn. uczeń jest wychowywany przez jedno z rodziców, z uwagi na okoliczności takie jak np. śmierć, orzeczenie rozvodu lub separacji), wystąpienie zdarzenia losowego, które powoduje względnie trwałe skutki, np. powódź lub innego rodzaju klęska żywiołowa uderzająca w podstawy bytu rodziny ucznia.

W okresie I – XII 2016 roku na terenie Miasta Rawa Mazowiecka wypłacono stypendia socjalne dla 132 uczniów.

Pomoc materialna o charakterze socjalnym w formie zasiłku szkolnego przysługuje:

- a. uczniom szkół publicznych i niepublicznych o uprawnieniach szkół publicznych dla młodzieży i dla dorosłych oraz słuchaczom publicznych kolegiów nauczycielskich, nauczycielskich kolegiów języków obcych (...) - do czasu ukończenia kształcenia, nie dłużej jednak niż do ukończenia 24 roku życia;

- b. Wychowankom publicznych i niepublicznych ośrodków umożliwiających dzieciom i młodzieży upośledzonym w stopniu głębokim, a także dzieciom i młodzieży upośledzonym umysłowo ze sprzężonymi niepełnosprawnościami realizację odpowiednio obowiązku szkolnego i obowiązku nauki - do czasu ukończenia realizacji obowiązku nauki;
- c. Uczniom szkół niepublicznych nieposiadających uprawnień szkół publicznych dla młodzieży i dla dorosłych – do czasu ukończenia realizacji obowiązku nauki. Zasiłek szkolny może być przyznany uczniowi, będącemu przejściowo w trudnej sytuacji materialnej z powodu zdarzenia losowego, jakie miało miejsce w terminie nie dłuższym niż dwa miesiące wstecz od momentu składania wniosku o przyznanie tego zasiłku.

W okresie I – XII 2016 roku na terenie Miasta Rawa Mazowiecka wypłacono 11 zasiłków szkolnych.

Praca socjalna.

Praca socjalna to działalność zawodowa mająca na celu pomoc osobom i rodzinom we wzmacnianiu lub odzyskiwaniu zdolności do funkcjonowania w społeczeństwie poprzez pełnienie odpowiednich ról społecznych oraz tworzenie warunków sprzyjających temu celowi, a także rozwinięcia lub wzmocnienia aktywności i samodzielności życiowej. Zgodnie z Ustawą o pomocy społecznej praca socjalna może być prowadzona w oparciu o kontrakt socjalny lub projekt socjalny.

Łączna liczba rodzin objętych pracą socjalną wynosiła 389 w 2014 roku i zmniejszyła się do 267 w 2016 roku.

Usługi opiekuńcze.

Usługi opiekuńcze polegają na udzielaniu pomocy w codziennych czynnościach życiowych. Świadczone są przez opiekunki domowe, skierowane do osób samotnych, które z powodu wieku, choroby lub niepełnosprawności wymagają pomocy innej osoby. Z usług opiekuńczych mogą również skorzystać osoby których najbliżsi nie są w stanie całkowicie

samodzielnie zapewnić opieki i usługą opiekuńczą umożliwia zaspokojenie podstawowych potrzeb.¹¹

Z tej formy pomocy w 2014 roku skorzystały 54 osoby, a w latach 2015-2016 - po 53 osoby w każdym roku.

Świadczenie wychowawcze „Rodzina 500+”.

Zgodnie z Ustawą z dnia 11 lutego 2016 roku o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci, celem świadczenia wychowawczego jest częściowe pokrycie wydatków związanych z wychowywaniem dziecka, w tym z opieką nad nim i zaspokojeniem jego potrzeb życiowych. Świadczenie wychowawcze przysługuje matce, ojcu, opiekunowi faktycznemu dziecka albo opiekunowi prawnemu dziecka. Przysługuje do dnia ukończenia przez dziecko 18 roku życia.

Na terenie Miasta Rawa Mazowiecka, do końca 2016 roku złożono w sumie 1410 wniosków w tym 1138 w formie tradycyjnej, „papierowej” i 272 w formie elektronicznej. Wypłacono 15 900 świadczeń. Na dzień 31.12.2016 roku do świadczenia wychowawczego uprawnione były 1 232 rodziny w tym 298 to rodziny z jednym dzieckiem (24,2%).

¹¹ opracowano na podstawie: <http://www.mopsrawa.naszops.pl/pomoc-spoleczna/usluga-opiekuncza>

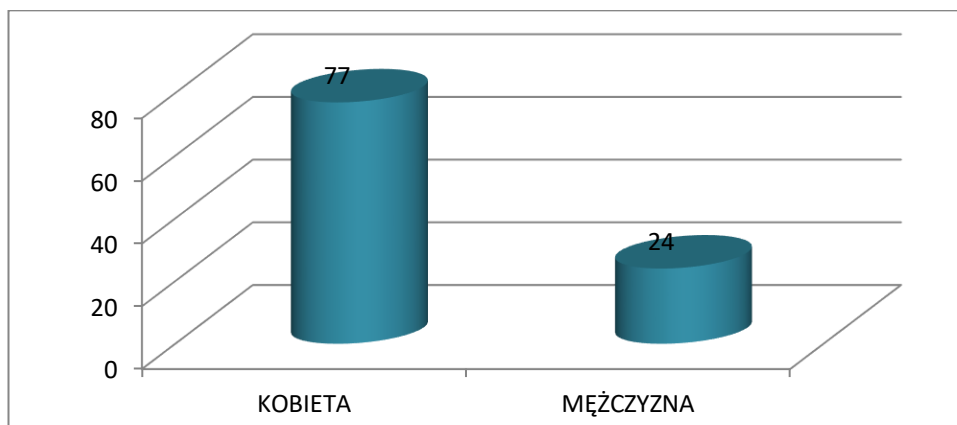

17. Wyniki badań ankietowych przeprowadzonych wśród mieszkańców Miasta Rawa Mazowiecka

Badania ankietowe przeprowadzone w ramach diagnozy sytuacji społecznej w Mieście Rawa Mazowiecka posłużyły identyfikacji, określeniu przyczyn i skali występujących na jej terenie problemów społecznych oraz wskazaniu działań, jakie należałoby podjąć w celu zmniejszenia ich natężenia oraz zminimalizowania ich skutków. Badania zostały przeprowadzone przy pomocy ankiet, które zostały rozpowszechnione wśród mieszkańców miasta. Ankiety udostępniono zarówno w formie papierowej oraz elektronicznej dostępnej na stronie internetowej Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej pod adresem: <http://www.mopsrawa.naszops.pl>. Ankieta składała się z 19 pytań oraz metryczki dotyczącej płci, wieku, wykształcenia, stanu cywilnego i źródła utrzymania ankietowanych. Pytania w większości miały charakter pytań zamkniętych. Jedno z pytań miało charakter otwarty.

W ankiecie wzięło udział 101 osób, w tym 70 osób wzięło udział w badaniu elektronicznym, a 31 osób wypełniło ankietę papierową. Łącznie ankietę wypełniło 76,2% kobiet i 23,8% mężczyzn.

Wykres 10. Liczba osób biorących udział w badaniu ankietowych na terenie Miasta Rawa Mazowiecka wg płci

Źródło: opracowanie własne

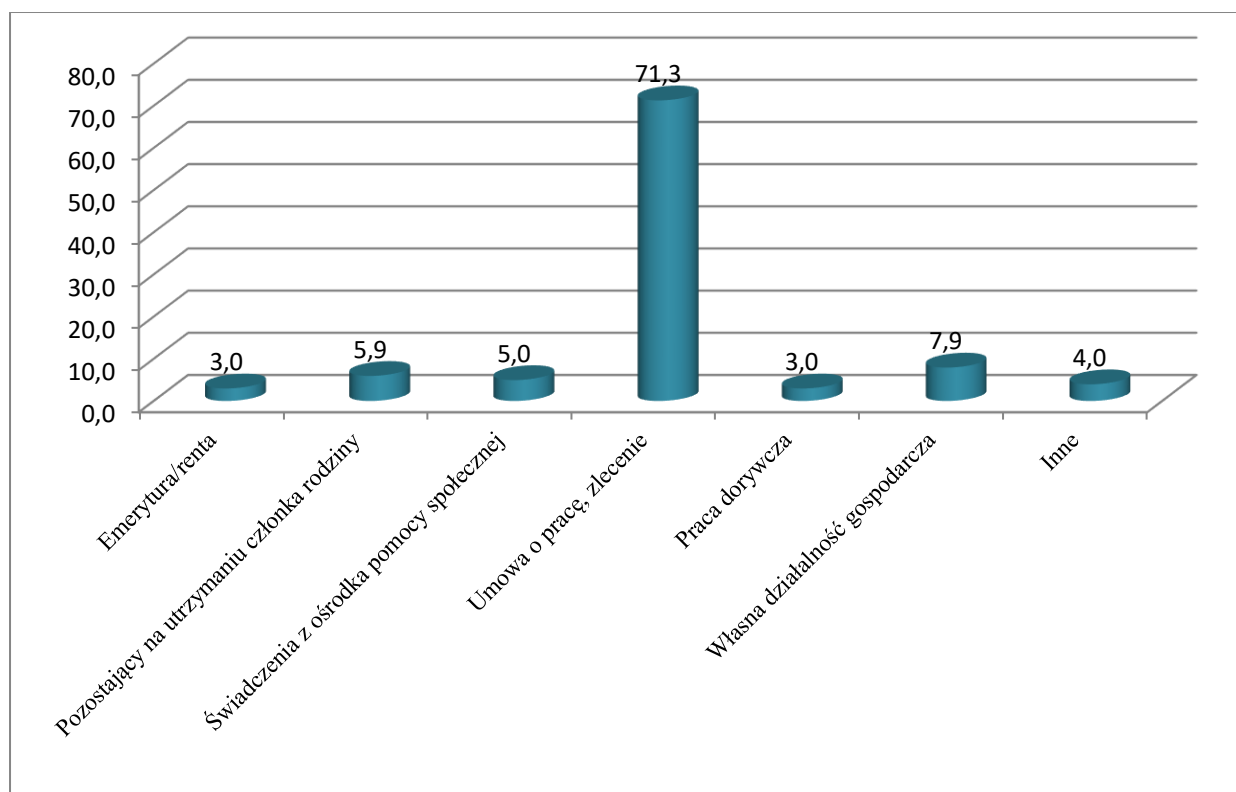
Ankietę wypełniło 61,4% osób w wieku 25-50 lat, 20,8% w wieku 51-65 lat, 16,8% osób w wieku 18-24 lata i 1 osoba (1%) powyżej 66 roku życia. Ankietowani w większości posiadali wykształcenie wyższe (47,5%) oraz średnie (40,6%). Badania wykazały, że ponad połowa badanych osób to osoby zamężne lub żonate. Ponad 31% wskazało na stan wolny.

Tabela 40. Liczba osób biorących udział w badaniu ankietowych na terenie Miasta Rawa Mazowiecka wg wieku, wykształcenia i stanu cywilnego

Wiek	18-24 lat	25- 50 lat	51- 65 lat	powyżej 66 lat
Liczba osób	17	62	21	1
%	16,8	61,4	20,8	1,0
Wykształcenie	Gimnazjalne i niższe	Zasadnicze zawodowe	Średnie	Wyższe
Liczba osób	4	8	41	48
%	4,0	7,9	40,6	47,5
Stan cywilny	Panna/kawaler	Zamężna/żonaty	Rozwiedziona/rozwiedziony	Wdowa /wdowiec
Liczba osób	32	55	10	4
%	31,7	54,5	9,9	4,0

Źródło: opracowanie własne

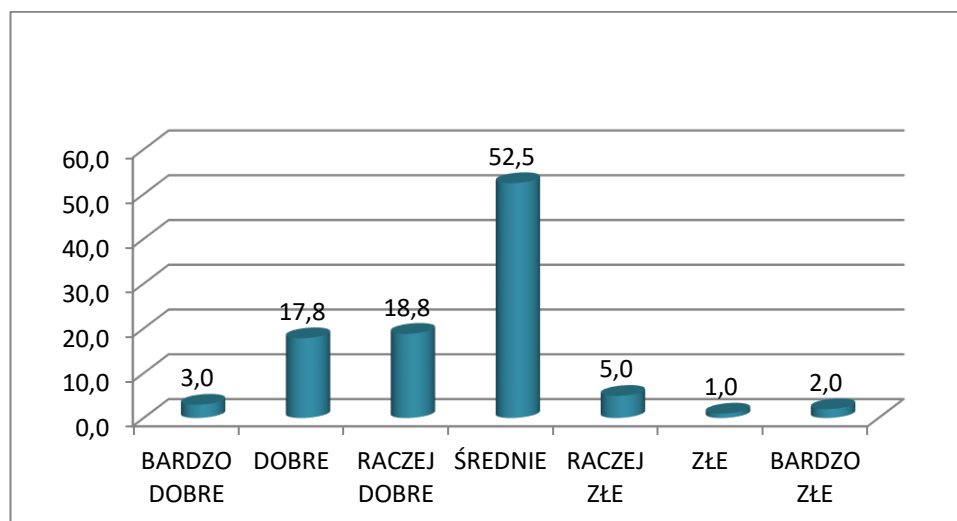
Badanych zapytano o źródło ich utrzymania. Zdecydowana większość badanych to osoby pracujące na umowę o pracę lub zlecenie (71,3%). Pozostałe osoby utrzymywały się ze świadczeń pomocy społecznej, emerytury, pracy dorywczej lub też posiadały własną działalność gospodarczą. Niektóre osoby wymieniły po 2 lub 3 źródła utrzymania np. praca dorywcza i świadczenia z pomocy społecznej.

Wykres 11. Liczba osób biorących udział w badaniu ankietowych na terenie Miasta Rawa Mazowiecka wg wieku, wykształcenia i stanu cywilnego*Źródło: opracowanie własne*

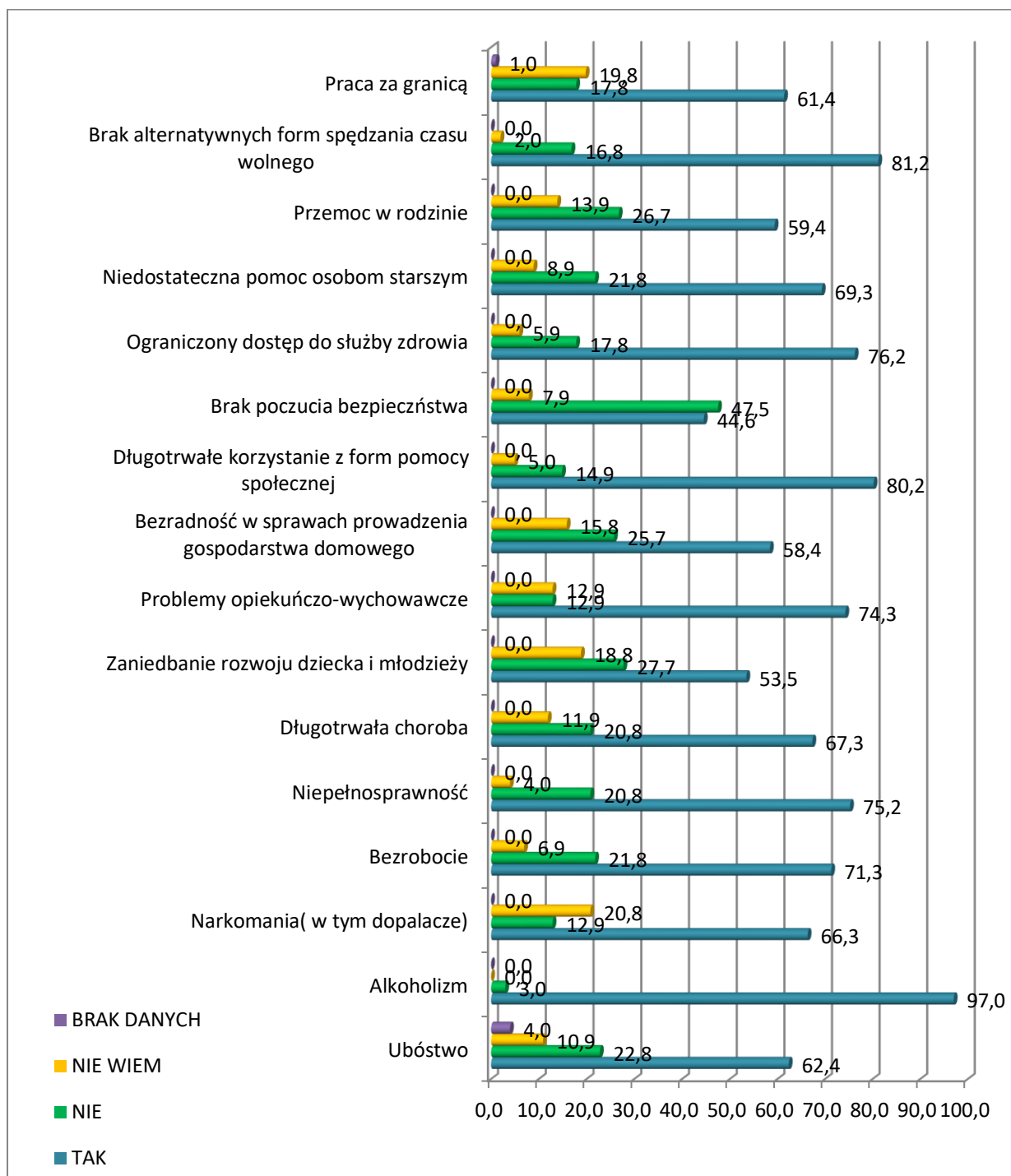
Pierwszym pytaniem jakie zadano ankietowanym, było pytanie o ocenę warunków życia w Rawie Mazowieckiej. Ponad połowa ankietowanych odpowiedziała, że warunki życia w Rawie Mazowieckiej są „średnie”, 18,8% odpowiedziało że „raczej dobre”, a 17,8% odpowiedziało, że „dobre”. Odpowiedzi negatywne tj. „raczej złe”, „złe” i „bardzo złe” stanowiły łącznie 8,0%.

Wykres 12. Jak ocenia Pan/Pani warunki życia mieszkańców w Rawie Mazowieckiej?

Źródło: opracowanie własne

Kolejne pytanie dotyczyło dostrzegania przez mieszkańców miasta problemów społecznych takich jak np. ubóstwo, narkomania, niepełnosprawność czy brak alternatywnych form spędzania czasu wolnego. Ankietowani mieli do wyboru określić czy tego typu problemy dostrzegają czy też nie, lub nie mają zdania/niewiedzą. Ponad 81% badanych dostrzegło jako problem dla miasta brak alternatywnych form spędzania czasu wolnego. Również często, bo nieco ponad 80% badanych wskazało, że widzą problem długotrwałego korzystania z form pomocy społecznej wśród mieszkańców. Największym jednak problemem, który pojawia się wśród odpowiedzi jest alkoholizm. Taką odpowiedź dało 97% ankietowanych. Ponad połowa ankietowanych zaznaczyła, że dostrzega również takie problemy jak: ubóstwo (62,4%), narkomania (66,3%), bezrobocie (71,3%), niepełnosprawność (75,2%), długotrwała choroba (67,3%) zaniedbanie rozwoju dziecka i młodzieży (53,5%), problemy opiekuńcze – wychowawcze (74,3%), ograniczony dostęp do służby zdrowia (76,2%), niedostateczna pomoc osobom starszym (69,3%), przemoc w rodzinie (59,4%) czy praca za granicą (61,4%).

Wykres 13. Czy dostrzega Pan/Pani w mieście niżej wymienione problemy społeczne?*Źródło: opracowanie własne*

Mieszkańców Rawy Mazowieckiej zapytano, czy wiedzą gdzie mogą znaleźć pomoc w przypadku wystąpienia problemów społecznych. Zdecydowana większość osób tj. 80,2% odpowiedziała, że „wie gdzie taką pomoc znaleźć”.

Kolejne pytanie dotyczyło oceny skuteczności działań instytucji powołanych do rozwiązywania problemów społeczności lokalnej. Należało się odnieść na skali: od „bardzo dobrze” – po „bardzo źle”. Większość ankietowanych uważa (31,7%), że „średnio” rozwiązywane są problemy związane z bezrobociem. Również „średnio” rozwiązywane są problemy związane z ubóstwem, lecz w tym przypadku ilość takich odpowiedzi sięgała 43,6%. Spory odsetek osób wyraziło negatywne zdanie na temat instytucji powoływanych do rozwiązywania problemu jakim jest alkoholizm. Łącznie negatywne odpowiedzi wyniosły 41,6%. Również spory odsetek osób odpowiedziało negatywnie na pytanie dotyczące uzależnień cywilizacyjnych (łącznie 32,7% odpowiedzi od „raczej źle” po „bardzo źle”). Według 18,8% ankietowanych problem narkomanii rozwiązywany jest przez powołane do tego instytucje „raczej źle”. Badane osoby spory problem widzą również w napływie cudzoziemców. Według 12,9% problem ten rozwiązywany jest przez instytucje „bardzo źle”. Od 15-20% ankietowanych określiło, że instytucje powołane do rozwiązania takich problemów jak: bezdomność, wielodzietność rodzin, choroby psychiczne, prostytutka działają w tych obszarach „dobrze”. Szczegóły zawarto w tabeli.

Tabela 41. Jak ocenia Pan/Pani skuteczność działań instytucji powołanych do rozwiązywania wymienionych problemów lokalnej społeczności?

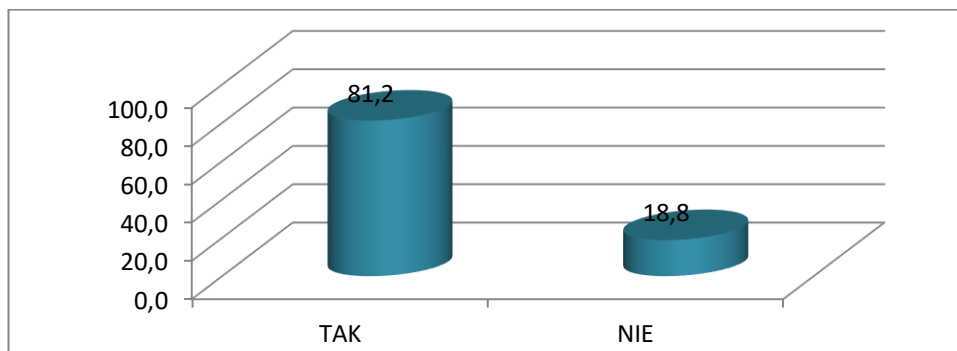
	Bardzo dobrze	Dobrze	Raczej dobrze	Średnio	Raczej źle	Źle	Bardzo źle
Bezrobocie	5,0	13,9	18,8	31,7	17,8	3,0	9,9
Ubóstwo	4,0	11,9	20,8	43,6	10,9	5,9	3,0
Alkoholizm	1,0	9,9	10,9	36,6	19,8	10,9	10,9
Dzieci i młodzież zagrożona wykluczeniem społecznym	2,0	14,9	18,8	36,6	11,9	10,9	5,0
Uzależnienia cywilizacyjne	1,0	8,9	14,9	42,6	19,8	7,9	5,0
Rodziny rozbite	2,0	9,9	19,8	47,5	9,9	5,0	5,9
Przestępczość	2,0	11,9	15,8	41,6	16,8	5,9	5,0
Bezdomność	1,0	17,8	14,9	41,6	11,9	7,9	4,0
Przemoc w rodzinie	3,0	11,9	19,8	43,6	9,9	6,9	5,0
Problemy osób starszych	2,0	13,9	15,8	38,6	15,8	8,9	5,0
Niepelnosprawność	5,0	10,9	14,9	44,6	16,8	4,0	4,0
Narkomania	2,0	9,9	5,9	39,6	18,8	12,9	7,9
Wielodzietność rodzin	7,9	21,8	25,7	32,7	5,0	3,0	3,0
Choroby psychiczne	1,0	15,8	14,9	39,6	17,8	5,9	5,0
Ciężkie przewlekłe choroby	4,0	9,9	11,9	48,5	12,9	6,9	4,0
Prostytucja	6,9	19,8	10,9	32,7	12,9	7,9	7,9
Osoby opuszczające zakłady karne	0,0	23,8	12,9	36,6	8,9	8,9	8,9
Napływ cudzoziemców	5,0	14,9	14,9	32,7	12,9	6,9	12,9

Źródło: opracowanie własne

Ankietowanych zapytano o poczucie bezpieczeństwa w najbliższej okolicy. 81,2% uznało, że czuje się bezpiecznie. Zapytano również o bezpieczeństwo w szkole. 46,5% osób uznało, że w szkole, do której uczęszczają ich dzieci jest bezpiecznie.

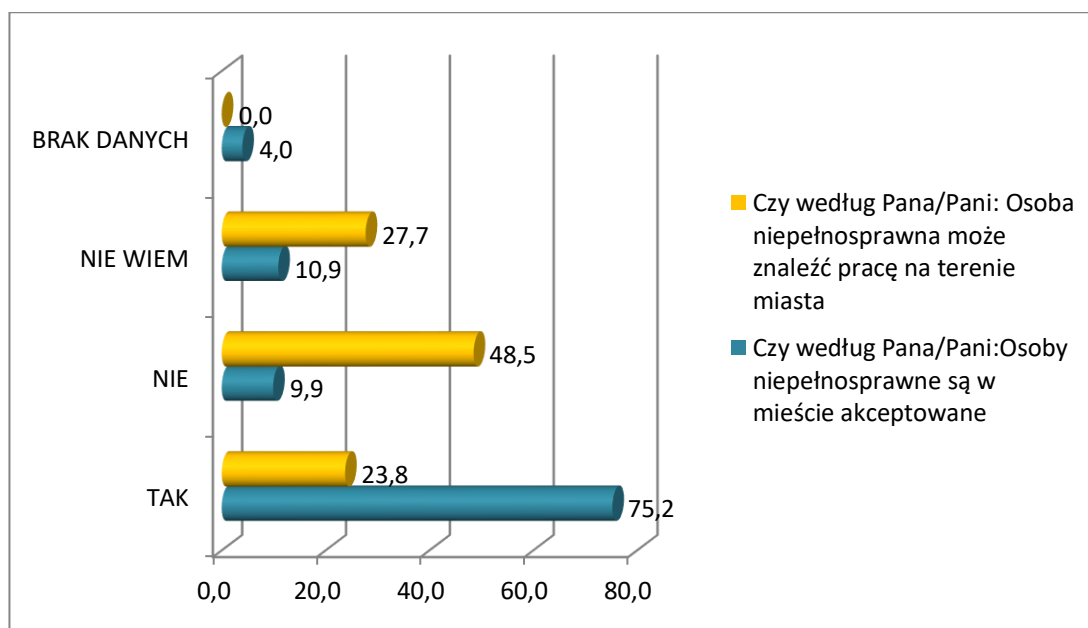
Wykres 14. Czy czuje się Pan/Pani bezpieczny/a w miejscu zamieszkania i w najbliższej okolicy?

Źródło: opracowanie własne

Następne pytania dotyczyły osób niepełnosprawnych. Zapytano, czy osoby niepełnosprawne są w mieście akceptowane i czy mogą znaleźć pracę na terenie miasta. 75,2% osób uważa, że osoby niepełnosprawne są akceptowane, ale niemal połowa osób uważa, że takie osoby nie mogą znaleźć pracy.

Wykres 15. Czy według Pana/Pani osoby niepełnosprawne są w mieście akceptowane, osoba niepełnosprawna może znaleźć pracę na terenie miasta

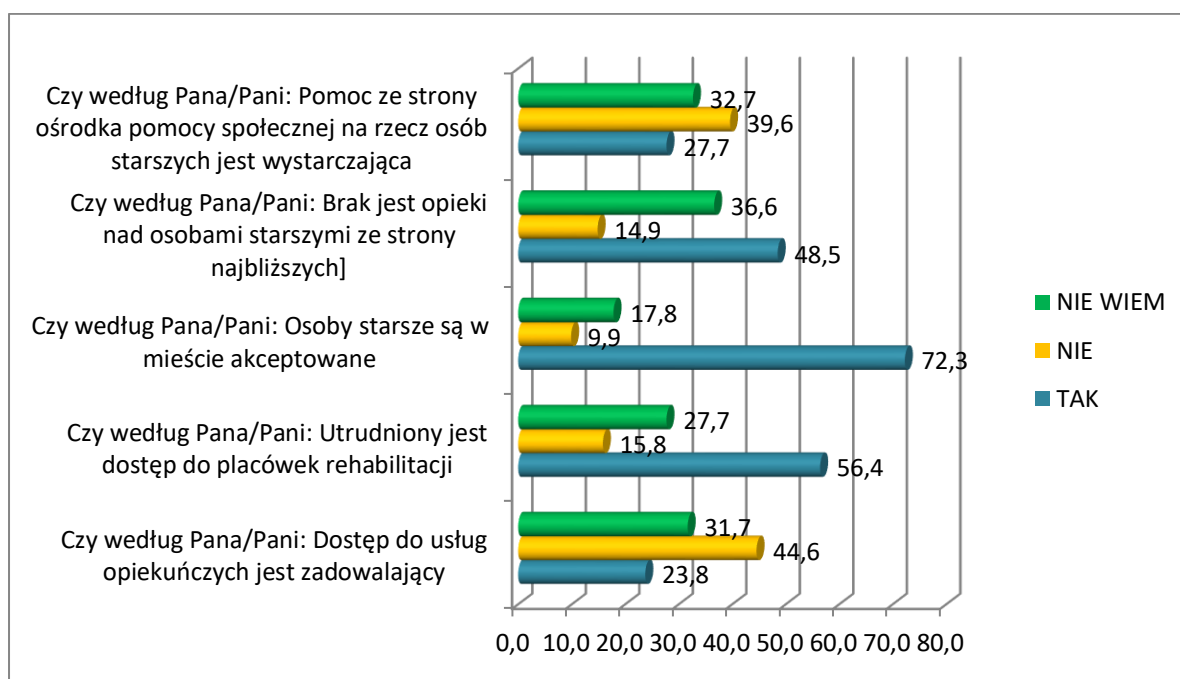

Źródło: opracowanie własne

Kolejny cykl pytań dotyczył osób starszych w mieście tj. dostępu do usług opiekuńczych, placówek rehabilitacji czy opieki ze strony najbliższych. 44,6% badanych odpowiedziało, że dostęp do usług opiekuńczych nie jest zadowalający. Ponad połowa (56,4%) osób uważa, że utrudniony jest dostęp do placówek rehabilitacji na terenie miasta. 72,3% uważa, że osoby starsze są akceptowane w mieście. Większość osób uważa, że pomoc ze strony MOPS w stosunku do osób starszych nie jest wystarczająca.

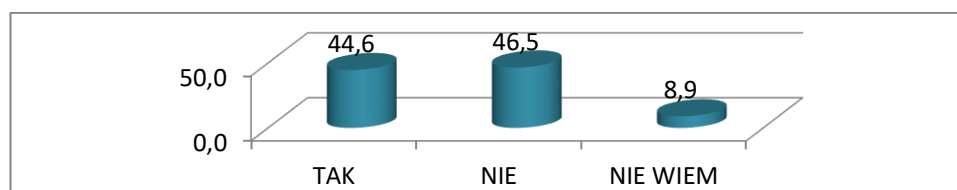
Wykres 16. Czy według Pana/Pani: dostęp do usług opiekuńczych jest zadowalający, utrudniony jest dostęp do placówek rehabilitacji, osoby starsze są w mieście akceptowane, brak jest opieki nad osobami starszymi ze strony najbliższych, pomoc ze strony ośrodka pomocy społecznej na rzecz osób starszych jest wystarczająca

Źródło: opracowanie własne

Ankietowani mieli różne zdanie dotyczące miejsc spędzania wolnego czasu przez dzieci tj. 44,6% odpowiedziało, że są w mieście takie miejsca, a 46,% odpowiedziało, że dzieci nie mają gdzie spędzać swojego wolnego czasu.

Wykres 17. Czy Pana/Pani zdaniem dzieci mają gdzie spędzać wolny czas?

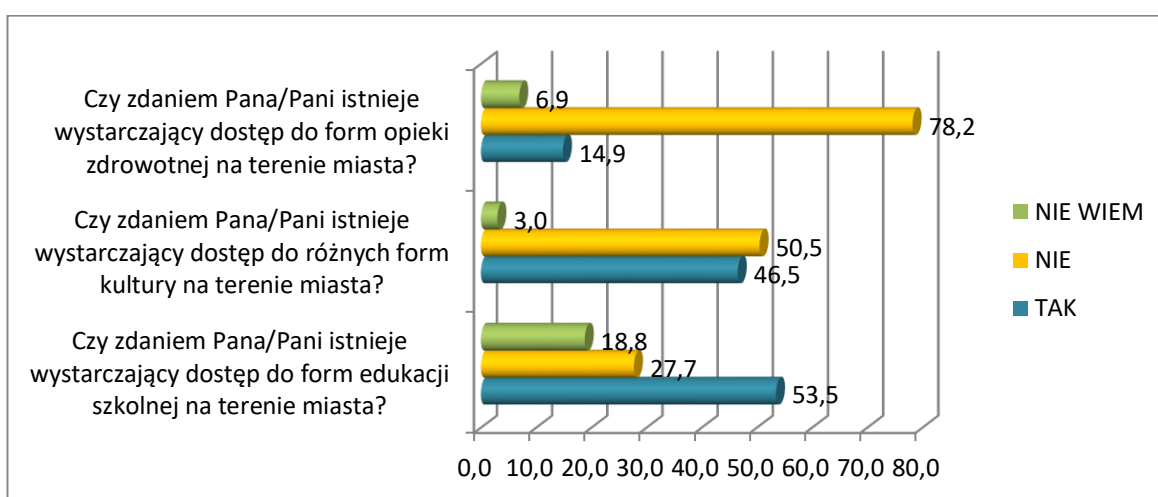

Źródło: opracowanie własne

Badani zostali zapytani o dostępność do form edukacji szkolnej, kultury oraz opieki zdrowotnej w mieście. Zdaniem ankietowanych, dostęp do opieki zdrowotnej nie jest wystarczający wg 78,2% osób. Ponad połowa uważa, że dostęp do form kultury również nie jest wystarczający. Z kolei większość ankietowanych stwierdziła, że dostęp do form edukacji szkolnej jest wystarczający.

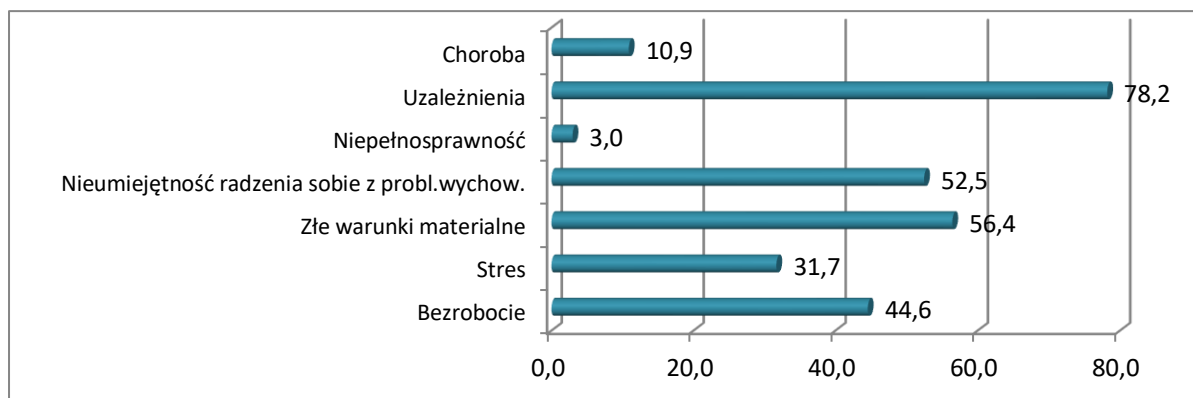
Wykres 18. Czy zdaniem Pana/Pani istnieje wystarczający dostęp do: form edukacji szkolnej, różnych form kultury i form opieki zdrowotnej na terenie miasta

Źródło: opracowanie własne

Ponad połowa badanych (56,4%) uznała, że na terenie miasta występuje przemoc domowa. Ankietowani wskazali, na główne przyczyny przemocy: 78,2% uznało, że przyczyną przemocy domowej są „uzależnienia”, 56,4% uznało, że „złe warunki materialne”, a 52,5% uznało, że „nieumiejętność radzenia sobie z problemami wychowawczymi”.

Wykres 19. Jakie są wg Pana/Pani przyczyny przemocy domowej?

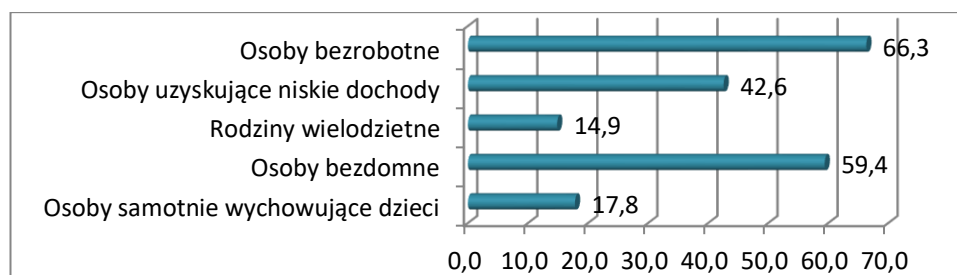

Źródło: opracowanie własne

Na pytanie: „Kto zdaniem Pana/Pani zagrożony jest problemem uzależnień na terenie miasta?”, 66,3% osób odpowiedziało, że „osoby bezrobotne”, 59,4% uznało, że „osoby bezdomne”, a 42,6% uznało, że „osoby uzyskujące niskie dochody”.

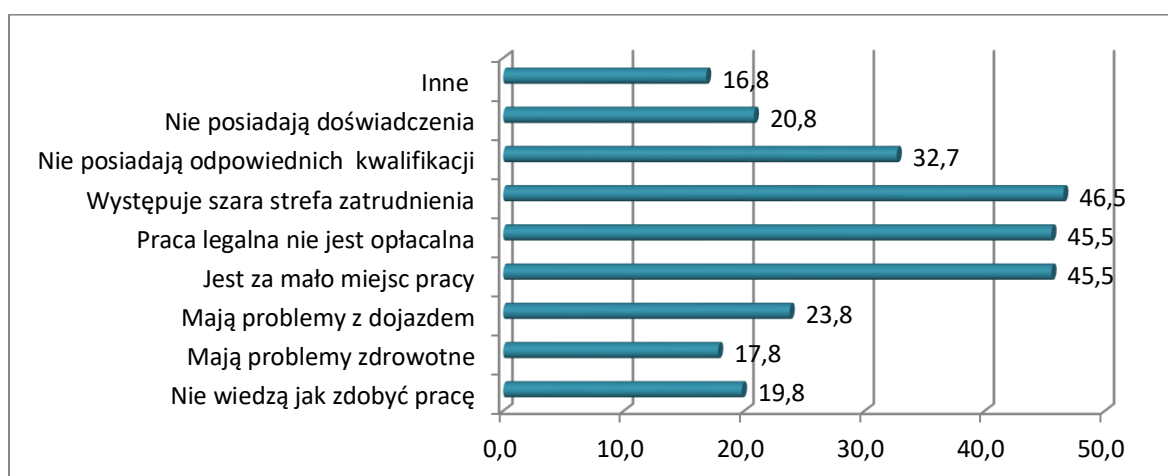
Wykres 20. Kto zdaniem Pana/Pani zagrożony jest problemem uzależnień na terenie miasta?

Źródło: opracowanie własne

Ankietowanych zapytano także o powody pozostawania bez pracy osób bezrobotnych. Na to pytanie można było dać maksymalnie 3 odpowiedzi oraz była możliwość wstawienia własnego komentarza. 46,5% osób uznało, że na terenie miasta „występuje szara strefa zatrudnienia”, po 45,5% osób przyznało, że „jest za mało miejsc pracy” i „praca legalna nie jest opłacalna”. 16,8% ankietowanych udzieliło odpowiedzi dodatkowych takich jak np. „lenistwo”, „Państwo uczy bycia nierobem i daje na życie”, „przyjmowanie cudzoziemców”, „pracę można dostać tylko po znajomości”, „wygórowane oczekiwania finansowe nieadekwatne do kwalifikacji”, „wygodnie im korzystać z pomocy społecznej”.

Wykres 21. Z jakiego powodu zdaniem Pana/Pani osoby bezrobotne na terenie miasta pozostają bez pracy?

Źródło: opracowanie własne

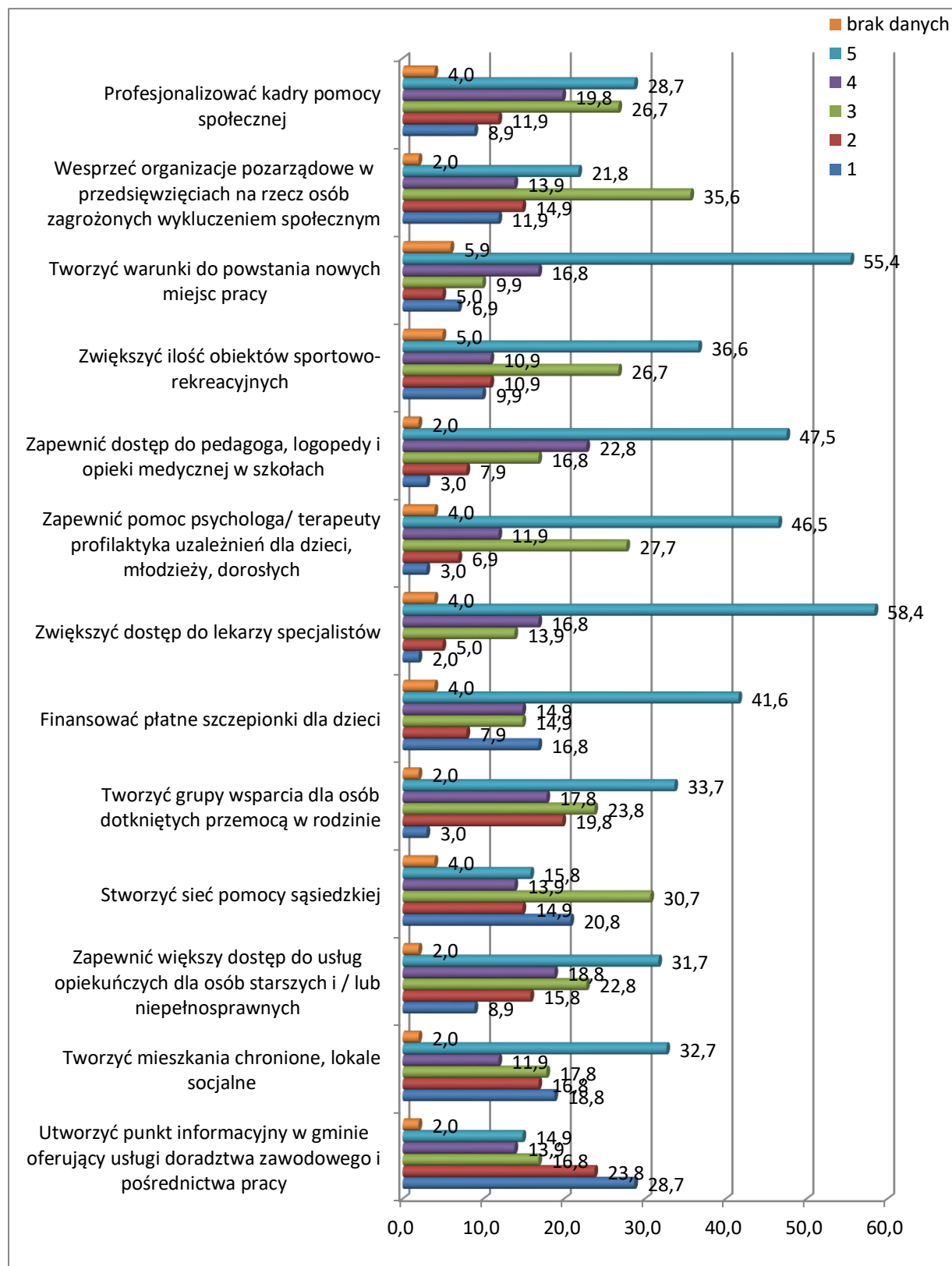

Badanie dało także możliwość wypowiedzenia własnego zdania na temat „Czego najbardziej brakuje w Rawie Mazowieckiej, lub co najbardziej utrudnia życie tutejszym mieszkańcom?”. Wypowiedzi były zróżnicowane. Odpowiedzi o charakterze pytania otwartego udzieliło 55,4% badanych. Wśród osób, które udzieliły odpowiedzi 26,8% napisało, że na terenie miasta brakuje miejsc do spędzania czasu wolnego zarówno dla dorosłych jak i dla młodzieży. Ankietowani wypowiadali się w szczególności, że brakuje im np. dobrej oferty zajęć dodatkowych, dobrej restauracji, miejsc do spędzania czasu z rodziną, oferty kulturalnej dla młodzieży, imprez plenerowych, klubu seniora. 21,4% odpowiedzi wskazało na „brak porządnego placu zabaw dla dzieci”. Z kolei ¼ ankietowanych odpowiedziała, że „brakuje miejsc pracy”. Wg ankietowanych, brak miejsc pracy związany jest zarówno z brakiem dużych przedsiębiorstw jak i z napływem cudzoziemców, którzy „zabierają” pracę tutejszym mieszkańcom. Po 10,7% ankietowanych odpowiedziało, że brakuje dobrej i specjalistycznej opieki medycznej tj. głównie dostępu do specjalistów oraz brakuje instytucjonalnych form pomocy dla osób starszych np. Dom Pomocy Społecznej, Dom Dziennego Pobytu czy Klub Seniora. Do innych pojedynczych wypowiedzi należy przytoczyć: „(Brakuje) Monitoringu ulic”, „Brak kontroli pieszej Policji”, „Brak bloku mieszkalnego na wynajem z programu Mieszkanie +”, „Mała komunikacja społeczna”, „Przystosowanie komunikacji miejskiej dla osób niepełnosprawnych”, „Dobrych warunków zamieszkania”, „Psychologa na sprawców przemocy”.

W ostatnim pytaniu w ankiecie, poproszono o ocenę przykładowych działań, służących rozwiązywaniu problemów społecznych. Poproszono o ocenę na skali od 1 do 5, czy dany problem powinien być rozwiązany przez samorząd, w ramach przykładowego działania. Na to pytanie nie wszystkim osobom udało się wypowiedzieć, dlatego występują również braki danych. Ponad połowa ankietowanych (50,5%) oceniło w skali „4” i „5”, że należy zwiększyć dostęp do usług opiekuńczych dla osób starszych i niepełnosprawnych. Również ponad połowa osób (51,5%) określiła na skali „4” i „5”, że należy stworzyć grupy wsparcia dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie. Łącznie 75,2% osób (w skali „4” i „5”) określiło potrzebę „zwiększenia dostępu do lekarzy specjalistów”, 70,3% potrzebę zapewnienia dostępności do pedagoga, logopedy i opieki medycznej w szkołach, 72,3% widzi potrzebę stworzenia warunków do powstawania nowych miejsc pracy.

Wykres 22. Jakie działania powinien podjąć samorząd, aby ograniczyć obszary problemów społecznych? Prosimy o ocenę niżej wymienionych przykładowych działań służących rozwiązaniu problemów społecznych na terenie miasta

Źródło: opracowanie własne

18. Analiza SWOT

Analiza SWOT jest nieodłącznym elementem procedur zarządzania strategicznego w wielu sferach życia społecznego i gospodarczego oraz w różnych skalach przestrzennych. Celem analizy SWOT jest określenie i analiza czynników pod kątem pozytywnego i negatywnego wpływu na rozwój miasta. Pozwala to wyodrębnić następujące grupy czynników, zjawisk i procesów: mocne strony (Strengths), słabe strony (Weaknesses), szanse (Opportunities) i zagrożenia (Threats). Analiza SWOT została przeprowadzona w oparciu o dokonaną diagnozę dokumentów zastanych oraz badanie ankietowe.

Mocne strony	Słabe strony
• Współpraca władz samorządowych z instytucjami i organizacjami na rzecz realizacji programów z zakresu pomocy społecznej, edukacji, bezrobocia, niepełnosprawności i kultury, • Rozwój form pomocy pozamaterialnej i materialnej dla rodzin np. Program rodzina 3+, programy rządowe, • Wysoki wskaźnik udziału osób w wieku produkcyjnym, • Wzrost liczby urodzeń, • Dodatni wskaźnik przyrostu naturalnego, • Dobry dostęp do sieci szkół i przedszkoli dostosowany do potrzeb demograficznych, • Udział w licznych programach i projektach edukacyjnych oraz profilaktycznych placówek oświatowych, • Dobra oferta kół zainteresowań miejskiego domu kultury, • Zmniejszająca się liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w PUP, • Szeroki zakres profilaktyki szkolnej i środowiskowej w ramach działań antyalkoholowych, • Wysokie poczucie bezpieczeństwa wśród mieszkańców, • Zmniejszenie się liczby gospodarstw domowych objętych pomocą społeczną,	• Wzrost odsetka osób w wieku poprodukcyjnym, • Zwiększający się udział osób długotrwale bezrobotnych, • Zmniejszająca się liczba osób bezrobotnych podejmujących pracę, • Niski poziom płac, • Duży odsetek osób bezrobotnych z wykształceniem gimnazjalnym i niższym, • Zwiększająca się liczba osób i rodzin objętych pomocą grup roboczych ds. przemocy w rodzinie, • Trudne warunki startu dla młodych mieszkańców, • Brak specjalistycznej opieki medycznej, • Słaba oferta zajęć pozalekcyjnych dla dzieci i młodzieży, • Wzrost odsetka jednoosobowych gospodarstw domowych emerytów i rencistów (samotne osoby starsze), • Wzrost odsetka osób ubogich, • Wzrost odsetka osób, dla których powodem udzielanej pomocy społecznej była długotrwała lub ciężka choroba, • Utrzymująca się wysoka i stała liczba osób korzystających z usług opiekuńczych, • Utrudniony dostęp do placówek rehabilitacji i opieki w tym zakresie dla osób starszych i niepełnosprawnych, • Brak domu dziennego pobytu dla osób starszych,

• Stałe wsparcie rodzin niewydolnych wychowawczo poprzez zatrudnianie asystentów rodziny.	• Mała liczba obiektów sportowo-rekreacyjnych dostępnych dla dzieci i młodzieży.
Szanse	Zagrożenia
• Dostępność środków z funduszy unijnych i rządowych, • Zwiększenie zakresu współdziałania instytucji pomocy społecznej z organizacjami pozarządowymi na rzecz osób wymagających wsparcia, • Tworzenie nowych przedszkoli wraz z zachodzącymi zmianami demograficznymi, • Rozwój działalności Uniwersytetu Trzeciego Wieku, • Podnoszenie skuteczności działań służb instytucji odpowiedzialnych za bezpieczeństwo, • Dalsze wspomaganie materialne i pozamaterialne rodzin z dziećmi poprzez programy np. Program Rodzina 3+, Rodzina 500+.	• Uzależnienie osób od korzystania z instytucji pomocowych, • Narastanie zjawiska „wyuczonej bezradności” i dziedziczenia biedy, • Trudna sytuacja na rynku pracy, • Starzenie się społeczeństwa, • Niedostosowanie usług medycznych do zjawiska starzenia się społeczeństwa, • Niski poziom aktywności społecznej, • Brak motywacji u długotrwale bezrobotnych do podejmowania zatrudnienia i podwyższania kwalifikacji zawodowych, • Brak nowopowstających miejsc pracy i inwestorów w mieście.

19. Prognoza problemów społecznych

Zmieniająca się sytuacja demograficzna oznacza - w perspektywie do roku 2022 dalszy wzrost osób w wieku senioralnym. Należy podejmować działania zarówno w obszarze opieki jak i aktywizacji osób w wieku starszym. W zakresie opieki decydujące o możliwości jak najdłuższego przebywania w dotychczasowym środowisku, poprzez realizację szeroko rozumianej pracy socjalnej z tą grupą społeczną. Osoba, która z powodu stanu zdrowia, nie może przebywać w miejscu zamieszkania powinna trafić do placówki całodobowej dostosowanej do jej indywidualnych potrzeb. Mając na uwadze wzrost liczby osób starszych w najbliższych latach, należy dążyć do utworzenia domu dziennego pobytu dla osób starszych i chorych. Konieczne jest też systematyczne monitorowanie sytuacji demograficznej i ich trendów w mieście – celem dokonania bieżącej sytuacji demograficznej. W obszarze aktywizacji należy zadbać o wyrównanie dostępu do usług społecznych, np. klubów, placówek edukacyjnych, kulturalnych i rekreacyjno-sportowych. Uwaga lokalnych polityków społecznych powinna koncentrować się nie tylko na pomocy dla samych seniorów, ale także ich rodzin.

Sytuacja materialna osób w wieku senioralnym wymaga wsparcia ze strony publicznej pomocy społecznej. Wraz ze starzeniem się populacji wzrasta liczba osób niepełnosprawnych. Osoby niepełnosprawne są bardzo zróżnicowaną grupą, konieczna jest zatem polityka, która będzie respektować tę różnorodność. Szczególnej uwagi wymagają osoby o złożonych, wielorakich potrzebach uzależniających je od pomocy innych oraz ich rodziny. Niepełnosprawni są często gorzej wykształceni, co zdecydowanie utrudnia ich funkcjonowanie na rynku pracy.

Rodziny posiadające niepełnosprawne dzieci wymagają szczególnej uwagi jeżeli chodzi o ich edukację i aktywny udział w społeczeństwie. Sporych wysiłków wymaga rehabilitacja społeczna i zawodowa osób chorych psychicznie, których systematycznie przybywa, oraz budowa dla tej grupy osób systemu wsparcia.

Równie istotnym elementem wsparcia osób niepełnosprawnych jest kwestia wsparcia materialnego przez publiczną pomoc społeczną w postaci świadczeń materialnych. System opieki nad dzieckiem pozbawionym właściwej opieki rodziców winien dalej rozwijać się zgodnie z potrzebami społecznymi, czyli m.in. proponować działania profilaktyczne i osłonowe dla rodzin niewydolnych wychowawczo, tak by jak najdłużej utrzymać dziecko w środowisku rodzinnym poprzez wsparcie systemowe w formie asystenta rodziny oraz specjalistyczne poradnictwo w formach indywidualnych oraz grupowych. Kryzys rodziny

przekładający się na upośledzenie jej funkcji wychowawczych winien zaktywizować system pomocy społecznej do aktywności szczególnie w rozwoju pracy socjalnej oraz asystentury rodzin. Wzmacnianie rodziny, wraz z rozwojem atrakcyjnych form spędzania czasu wolnego adresowanych do dzieci i młodzieży, winno przełożyć się na ograniczenie rozwoju zachowań o charakterze niedostosowania społecznego oraz patologii społecznej.

Analiza przemocy w rodzinie w oparciu o dostępne dane zastane, wskazuje że jej poziom nie będzie w najbliższych latach wzrastał, ale wraz ze wzrostem świadomości społecznej, coraz więcej przypadków przemocy będzie ulegało ujawnieniu. W związku z powyższym instytucje samorządu lokalnego muszą wykazać aktywność w przychodzeniu z pomocą zarówno ofiarom przemocy, jak i poprzez promowanie dostępnych form pomocy dla osób doświadczających przemocy. Konieczna jest realizacja i rozwój działań profilaktycznych w tym obszarze w ramach realizowanych programów.

Pozycja członków rodziny na rynku pracy silnie wpływa na sytuację finansową gospodarstw domowych. Sytuacja danej osoby na rynku pracy jest uzależniona od poziomu wykształcenia, płci i wieku. Bardzo wyraźnie widać, że wraz ze wzrostem poziomu wykształcenia maleje zagrożenie ubóstwem oraz wykluczeniem społecznym. Posiadane kwalifikacje oraz kompetencje społeczne zwiększają szansę osób wykluczonych na aktywny udział na otwartym rynku pracy. Tym samym beneficjenci pomocy społecznej wymagają profesjonalnego wsparcia w ramach realizowanej pracy socjalnej przez pracowników socjalnych. Konieczne zatem jest doksztalcanie kadry w tym zakresie. Niezbędne jest również aby były podejmowane aktywne działania MOPS na rzecz ich klientów w szczególności osób pozostających bez pracy.

Również zabezpieczenie socjalne (świadczenia materialne) stają się niezbędnym elementem systemu pomocy celem zmiany ich sytuacji materialnej jak również społeczno-zawodowej i tym samym rodzinnej. Bez tego typu form wsparcia liczba rodzin wykluczonych społecznie będzie systematycznie rosła. Konieczne jest też monitorowanie występujących problemów społecznych na obszarze miasta.

20. Monitoring i ewaluacja

Monitoring rozumiany jest jako proces systematycznego zbierania i analizowania danych ilościowych i jakościowych dotyczących prowadzonych działań, wdrażanych projektów bądź całej strategii, tak w aspekcie finansowym jak i rzeczowym. Jego celem jest zapewnienie zgodności realizacji strategii z wcześniej zatwierdzonymi założeniami i wytyczonymi celami.

Monitoring i ewaluacja zapisów strategicznych polegają na systematycznej ocenie realizowanych działań oraz modyfikacji kierunków działania w przypadku istotnych zmian społecznych, które mogą pojawić się poprzez zmianę regulacji prawnych czy też narastanie poszczególnych dolegliwości społecznych.

Ewaluacja jest częścią procesu podejmowania decyzji, który to polega na wydawaniu opinii o wartości działania poprzez systematyczne, jawne zbieranie i analizowanie o nim informacji w odniesieniu do przyjętych celów, kryteriów i wartości. Ewaluację strategii należy rozumieć jako systematyczne zbieranie informacji na temat działań, charakterystyki i efektów programu w celu ocenienia strategii, poprawy jej skuteczności oraz/lub wsparcia procesu decyzyjnego dotyczącego przyszłego programowania¹².

Cele prowadzenia ewaluacji można ująć w czterech zasadniczych punktach:

1. kontrola nad działaniem władz publicznych oraz zwiększanie przejrzystości tych działań,
2. zwiększanie skuteczności i efektywności projektów i programów podejmowanych przez sektor publiczny;
3. kształtowanie kierunków i priorytetów działalności sektora publicznego,
4. poznawanie mechanizmów programów i projektów¹³.

Realizacja działań przewidzianych w celach operacyjnych niniejszej strategii odbywać się będzie w ramach kompetencji poszczególnych komórek organizacyjnych miasta. Potwierdzeniem osiągnięcia wskaźników realizacji działań, o których mowa w niniejszym dokumencie, będzie coroczne sprawozdanie z realizacji strategii.

¹² T. Kierzkowski, Ocena (ewaluacja) programów i projektów o charakterze społeczno-gospodarczym w kontekście przystąpienia Polski do Unii Europejskiej, Warszawa 2002, s. 19–20.

¹³ Tamże, str. 11

W ramach struktury Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej zostanie powołany Zespół ds. Strategii. Zespół wdrażający Strategię winien się zbierać przynajmniej raz w roku w celu oceny poziomu wdrożenia poszczególnych celów i kierunków działań zawartych w niniejszym dokumencie.

20. Planowanie społeczne w strategii rozwiązywania problemów społecznych

Nowe podejście do polityki miasta wymaga profesjonalnego zarządzania zasobami administracji miejskiej oraz realizacji aktywnej polityki społecznej na poziomie samorządu terytorialnego. Realizacja przez miasto lokalnej polityki społecznej odbywa się na podstawie dokumentów strategicznych planowania społecznego. Pierwszym z nich to strategia zintegrowanego rozwoju (ustawa o samorządach i przestrzennym zagospodarowaniu kraju). Druga to strategia rozwiązywania problemów społecznych wyznaczająca de facto cele realizowanej przez samorząd lokalnej polityki społecznej. Przedmiotowe cele polityki społecznej wyznaczają dziedziny, czyli obszary polityki społecznej – rozumianej nie tylko jako działalność praktyczna państwa, ale również jako nauka. Za fundamentalne dziedziny polityki społecznej uznaje się zatem:

- Politykę ludnościową i rodzinną
- Politykę w dziedzinie zatrudnienia, płac, warunków i ochrony pracy;
- Politykę mieszkaniową;
- Politykę w zakresie ochrony zdrowia;
- Politykę oświatową;
- Politykę kulturalną;
- Politykę w zakresie zabezpieczenia społecznego i pomocy społecznej;
- Politykę w zakresie bezpieczeństwa publicznego
- Poziom zorganizowania społeczeństwa obywatelskiego, grup obywatelskich inicjatyw itp.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Miasta Rawa Mazowiecka na lata 2017-2022 obejmuje fundamentalne dziedziny polityki społecznej i tym samym staje się dokumentem planistycznym w zakresie lokalnej polityki społecznej, a nie jak to często bywa dokumentem strategicznym w zakresie pomocy społecznej.

21. Metoda tworzenia strategii rozwiązywania problemów społecznych

Przy tworzeniu strategii rozwiązywania problemów społecznych w Mieście Rawa Mazowiecka wybrano metodę MAPS (Metodę Aktywnego Planowania Strategii) z elementami ZOPP (Planowanie Projektu Zintegrowane na Cel) jako najbardziej odpowiednią dla efektywnego i wielokierunkowego przygotowania kierunków polityki społecznej w mieście. Planowanie społeczne oparte na metodzie MAPS i ZOPP bazuje na bezpośrednich wynikach diagnozy społecznej miasta oraz wiedzy ekspertów.

Prezentacja wyników badań dotycząca mieszkańców Miasta Rawa Mazowiecka, składa się z analizy dokumentów pozyskanych z tutejszego ośrodka. Do opracowania strategii wykorzystano również materiały sprawozdawcze z Powiatowego Urzędu Pracy, z Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie oraz Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności, dane z Urzędu Miasta (z poszczególnych jego wydziałów), Policji, dane oświatowe, dane z Miejskiego Domu Kultury, z Głównego Urzędu Statystycznego, a także dokumenty programowe polityki społecznej.

Na etapie opracowania dokumentu zastosowano zasadę partycypacji społecznej, czyli aktywnego włączenia się społeczności lokalnej w proces tworzenia dokumentu. W tym celu zamieszczono ankietę na stronie internetowej <http://www.mopsrawa.naszops.pl/>. Ankiety można było również wypełnić w wersji papierowej w siedzibie tutejszego ośrodka pomocy społecznej. Czas trwania badania: 01.09.2017- 22.09.2017 roku. Dnia 08.09.2017 roku odbyły się również warsztaty strategiczne, na które zaproszono m. in. przedstawicieli władz samorządowych, organizacji pozarządowych, policji, oświaty, Powiatowego Urzędu Pracy. Cele i zadania określone i zaakceptowane w trakcie warsztatów przyczyniły się zarówno do rozwiązywania bieżących problemów społecznych, a także do zaplanowania działań w zakresie aktywnej polityki społecznej.

Proces konstruowania głównych kierunków polityki społecznej przebiegał według omówionych poniżej czterech etapów:

- 1. Analiza problemów** - której celem było zidentyfikowanie głównych grup problemów i kwestii społecznych w mieście w oparciu o wyniki diagnozy oraz dostępne analizy dotyczące poszczególnych działów polityki społecznej i uporządkowanie ich w związku przyczynowo – skutkowe.
- 2. Analiza głównych celów polityki społecznej** - które umożliwiły wskazanie i identyfikację strategicznych celów i ich wzajemnej zależności zgodnie z kryterium

„cel – środek do jego osiągnięcia”. Celowi generalnemu strategii przypisano cele strategiczne oraz kierunki działań szczegółowych oraz wskazano tzw. przedsięwzięcia, które stanowią podstawę do projektowania projektów socjalnych oraz programów szczegółowych.

3. **Określenie wskaźników realizacji** - które umożliwiły wskazanie stopnia realizacji założonych celów w poszczególnych dziedzinach polityki społecznej. Założono, iż wskaźniki realizacji wskazują zakładaną wartość do osiągnięcia w horyzoncie czasowym do 2022 roku. Niemniej monitoring i ewaluacja stopnia realizacji będzie dokonywana nie rzadziej niż raz w roku. Ze względu na fakt, że strategia będzie obowiązywała od 2017 roku pierwsza cenzura ewaluacyjna zostanie dokonana w roku 2018.
4. **Określenie ram finansowych** - które określają limit środków, które miasto zamierza przeznaczyć na realizację. Określenie ram finansowych na poziomie celów strategicznych poprzedzono analizą kosztów poszczególnych przedsięwzięć w ramach celów strategicznych możliwych źródeł finansowania oraz prognozą finansową na poszczególne lata realizacji strategii. W rozdziale pt. ramy finansowe zawarto adnotacje, iż zastrzega się możliwość dokonywania korekt ram finansowych ze względu na możliwość dostępności środków finansowych własnych oraz zewnętrznych ze względu na fakt, iż określone ramy finansowe opierają się wyłącznie na prognozie finansowej, która może ulec zmianie.

Wychodząc naprzeciw problemom, władze samorządowe realizujące zadania własne wynikające z wielu ustaw i rozporządzeń, przeprowadziły proces planowania społecznego: od inwentaryzacji zjawisk i problemów społecznych poprzez ich diagnozę do Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych, która stanowi wyznacznik i podstawę do dalszego planowania społecznego w postaci miejskich programów i projektów z zakresu polityki społecznej.

Naczelną przesłanką przygotowania strategii była koncepcja zrównoważonego rozwoju społecznego i aktywnej polityki społecznej. Ta pierwsza nakazuje brać pod uwagę w trakcie planowania społecznego wszystkie obszary polityki społecznej. Natomiast aktywna polityka społeczna oznacza opracowanie i wdrażanie wygenerowanych w procesie planowania społecznego aktywnych form oddziaływania na zidentyfikowane grupy problemowe.

W celu usprawnienia lektury strategii zastosowano technikę używaną w tego typu dokumentach, polegającą na szeregowym identyfikowaniu konkretnego przedsięwzięcia. Sposób oznaczania struktury priorytetów, celów, kierunków i przedsięwzięć w strategii ukazuje schemat:

C1K1P1

- Cel strategiczny i jego numer (c1)
- Kierunek działań strategicznych w ramach celu strategicznego i jego numer (K1)
- Przedsięwzięcie (P1)

22. Identyfikacja celu generalnego i priorytetów

W wyniku przeprowadzonych analiz oraz konsultacji z Miejskim Ośrodkiem Pomocy Społecznej w Rawie Mazowieckiej przyjęto za cel generalny Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2017-2022:

CEL GENERALNY:

TWORZENIE INSTYTUCJONALNYCH, ORGANIZACYJNYCH
I MATERIALNYCH WARUNKÓW SPRZYJAJĄCYCH OGRANICZANIU
OBSZARÓW WYKLUCZENIA SPOŁECZNEGO.

Wyznaczono 5 celów strategicznych, do których należą:

CELE STRATEGICZNE, KIERUNKI DZIAŁANIA I PRZEDSIĘWZIĘCIA

CEL STRATEGICZNY	KIERUNEK DZIAŁANIA		PRZEDSIĘWZIĘCIE	
ZINTEGROWANY SYSTEM POMOCY SPOŁECZNEJ	C1K1	Diagnozowanie i monitorowanie problemów społecznych	C1K1P1	Monitorowanie problemów społecznych
	C1K2	System wsparcia na rzecz osób bezrobotnych	C1K2P1	Praca socjalna z bezrobotnymi beneficjentami MOPS
			C1K2P2	Współpraca z instytucjami i/lub podmiotami działającymi w obszarze integracji społeczno- zawodowej osób bezrobotnych
	C1K3	System wsparcia na rzecz osób ubogich i podlegających wykluczeniu społecznemu	C1K3P1	Zmniejszenie skutków ubóstwa poprzez systematyczną pomoc rzeczową i finansową realizowaną przez MOPS
			C1K3P2	Realizacja pracy socjalnej przez pracowników MOPS na rzecz osób wykluczonych społecznie
	C1K4	Kontynuowanie działań systemu wsparcia dla osób uzależnionych i doświadczających przemocy	C1K4P1	Opracowywanie i realizacja miejskiego programu z zakresu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomanii
			C1K4P2	Realizacja działań profilaktycznych wśród dorosłych, dzieci i młodzieży z zakresu uzależnień od alkoholu oraz środków psychoaktywnych
			C1K4P3	Zapewnienie specjalistycznego poradnictwa osobom z problemem uzależnień
			C1K4P4	Zacieśnianie współpracy z Ośrodkami Lecznictwa Odwykowego
			C1K4P5	Realizacja Miejskiego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie
			C1K4P6	Tworzenie instytucjonalnych, organizacyjnych i materialnych warunków sprzyjających ograniczaniu zjawiska przemocy w rodzinie
	C1K5	Rozwijanie form wsparcia i pomocy na rzecz osób starszych i niepełnosprawnych	C1K5P1	Stały monitoring sytuacji demograficznej miasta –rediaagnoza sytuacji demograficznej
			C1K5P2	Zapewnienie aktywnego udziału osobom starszym w życiu kulturalno- społecznym miasta
			C1K5P3	Zapewnienie wsparcia materialnego dla osób starszych i niepełnosprawnych w ramach systemu zabezpieczenia społecznego

			C1K5P4	Tworzenie warunków dla funkcjonowania nieformalnych grup samopomocowych, wolontariatu wśród seniorów i rozwój infrastruktury ośrodków wsparcia dla seniorów i osób niepełnosprawnych w szczególności klubów seniora, domów dziennego pobytu, świetlicy środowiskowej dla osób niepełnosprawnych
			C1K5P5	Zapewnienie miejsc w domach pomocy społecznej
			C1K5P6	Zapewnienie dostępności do usług opiekuńczych, zdrowotnych, diagnostycznych i rehabilitacji dla osób starszych i niepełnosprawnych
	C1K6	Zintegrowany system pomocy rodzinie dysfunkcyjnej	C1K6P1	Realizacja 3 - letniego programu wspierania rodziny
			C1K6P2	Monitoring sytuacji dziecka i rodziny
			C1K6P3	Zapewnienie wsparcia materialnego dla rodzin przejawiających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych
			C1K6P4	Zwiększenie dostępności specjalistów z zakresu pracy z rodziną niewydolną wychowawczo
			C1K6P5	Zapewnienie dostępności do systemu świadczeń rodzinnych
	TWORZENIE WARUNKÓW SPRZYJAJĄCYCH UMACNIANIU INSTYTUCJI RODZINY	C2K1	C2K1P1	Organizacja czasu pozalekcyjnego na terenie szkoły
			C2K1P2	Organizacja czasu wolnego dzieci i młodzieży poprzez rozwijanie oferty zajęć sportowych, kulturalnych itp. promowanie i rozwijanie wśród dzieci i młodzieży idei wolontariatu
		C2K2	C2K2P1	Tworzenie systemu edukacji i wspierania rodziny
		C2K3	C2K3P1	Tworzenie warunków do organizowania aktywnego wypoczynku dla dzieci
			C2K3P2	Organizacja imprez integracyjnych dla całych rodzin
		C2K4	C2K4P1	Organizacja rodzinnych zawodów sportowych z wykorzystaniem bazy rekreacyjnej i sportowej
			C2K4P2	Realizacja systemu stypendialnego dla dzieci i młodzieży
				Realizacja Programów wsparcia materialnego rodzin np. Karta Dużej Rodziny, Rodzina 500+, Duża Rodzina 3+

TWORZENIE WARUNKÓW SPRZYJAJĄCYCH ZDROWIU	C3K1	Zapewnienie dostępu do stacjonarnej opieki zdrowotnej	C3K1P1	Pełna dostępność do usług medycznych
			C3K1P2	Dostępność do specjalistycznych usług medycznych na terenie miasta
	C3K2	Promowanie zdrowego i aktywnego stylu życia	C3K1P3	Promowanie zdrowego i aktywnego stylu życia oraz profilaktyki zdrowia poprzez współpracę placówek oświatowych, władz samorządowych, organizacji, instytucji i społeczności lokalnej
TWORZENIE GODNYCH WARUNKÓW ZAMIESZKANIA	C4K1	Wspieranie rozwoju mieszkalnictwa i tworzenie dogodnych warunków do życia dla mieszkańców	C4K1P1	Wzrost dostępności do mieszkań socjalnych i komunalnych
			C4K1P2	Utworzenie mieszkania chronionego
			C4K1P3	Promowanie terenów pod budownictwo mieszkaniowe
TWORZENIE WARUNKÓW DLA ROZWOJU KAPITAŁU KULTUROWEGO ORAZ EDUKACYJNEGO	C5K1	Zapewnienie dostępu dla mieszkańców miasta do oferty kulturalnej oraz edukacyjnej	C5K1P1	Analiza potrzeb kulturalnych oraz edukacyjnych w gminie
			C5K1P2	Dostosowanie oferty kulturalnej oraz edukacyjnej do potrzeb społeczności lokalnej np. do potrzeb osób starszych, do potrzeb dzieci i młodzieży
			C5K1P3	Kontynuacja działań Uniwersytetu Trzeciego Wieku
			C5K1P4	Realizacja projektów w obszarze edukacji i/lub kultury ze środków zewnętrznych dostosowanych do przeprowadzonej analizy potrzeb
			C5K1P5	Zapewnienie dostępu do świetlic szkolnych
			C5K1P6	Zapewnienie dostępu do placówek wsparcia dziennego o charakterze wychowawczym

18. Wskaźniki realizacji celów strategicznych

Wskaźniki realizacji CELU I : Zintegrowany system pomocy społecznej

Przedsięwzięcia	Nazwa wskaźnika	Wartość bazowa wskaźnika	Minimalna wartość kumulatywna wskaźnika w latach 2017-2022
Monitorowanie problemów społecznych	Liczba raportów z monitoringu	0	5
Praca socjalna z bezrobotnymi beneficjentami MOPS	Liczba bezrobotnych rodzin objętych pracą socjalną	222	1110
Współpraca z instytucjami i/lub podmiotami działającymi w obszarze integracji społeczno- zawodowej osób bezrobotnych	Liczba podmiotów, z którymi zawarto porozumienie i/lub podpisano list intencyjny o współpracy	1	1
Zmniejszenie skutków ubóstwa poprzez systematyczną pomoc rzeczową i finansową realizowaną przez MOPS	Liczba rodzin objęta wsparciem materialnym z tytułu ubóstwa oraz osób, które są zaliczane do grupy wykluczonych społecznie.	313	1565
Realizacja pracy socjalnej przez pracowników MOPS na rzecz osób wykluczonych społecznie	Liczba osób, które zostały objęte pracą socjalną przez pracowników MOPS	267	1335
Kontynuacja działań zespołu interdyscyplinarnego	Liczba zespołów interdyscyplinarnych	1	1
Zapewnienie specjalistycznego poradnictwa osobom z problemem alkoholowym.	Liczba osób z problemem alkoholowym, którym udzielono porady	23	115
Współpraca z Ośrodkami Lecznictwa Odwykowego	Liczba skierowanych wniosków o objęcie leczeniem odwykowym	25	125

Zapewnienie specjalistycznego poradnictwa osobom doznającym przemocy domowej	Liczba osób zdiagnozowanych jako ofiary przemocy domowej, którym udzielono specjalistycznej pomocy np. psycholog, prawnik	61	305
Opracowanie i skuteczne wdrażanie miejskiego programu z zakresu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i przeciwdziałania narkomani .	Liczba raportów z monitoringu i ewaluacji z programu	1	5
Opracowanie i skuteczne wdrażanie miejskiego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie i ochrony ofiar przemocy rodzinie	Liczba raportów z monitoringu i ewaluacji z programu	1	5
Realizacja działań profilaktycznych wśród dzieci i młodzieży z zakresu uzależnień od alkoholu oraz środków psychoaktywnych.	Liczba spotkań z dziećmi i młodzieżą w zakresie profilaktyki uzależnień od alkoholu oraz środków psychoaktywnych	5	25
Stały monitoring sytuacji demograficznej miasta – analiza trendów demograficznych	Coroczny raport z analizy trendów demograficznych	1	5
Zapewnienie wsparcia materialnego dla osób starszych i niepełnosprawnych wymagających wsparcia z systemu zabezpieczenia społecznego	Liczba rodzin, w których występuje problem niepełnosprawności, objęta wsparciem materialnym przez MOPS	215	1075
Zapewnienie dostępności do usług opiekuńczych dla osób starszych terenu miasta	Liczba osób objęta usługami opiekuńczymi	53	265
Monitoring sytuacji dziecka i rodziny	Liczba raportów	1	5
Zapewnienie wsparcia materialnego dla rodzin przejawiających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych	Liczba rodzin objętych wsparciem MOPS z tytułu niewydolności opiekuńczo - wychowawczej	153	765
Zapewnienie dostępności do systemu świadczeń rodzinnych	Liczba rodzin objęta wsparciem systemu świadczeń rodzinnych	835	4175

Zwiększenie dostępności specjalistów z zakresu pracy z rodziną niewydolną wychowawczo	Liczba rodzin objęta wsparciem asystenta rodziny	9	45
Realizacja Gminnego Programu Wspierania Rodziny dla Miasta Rawa Mazowiecka	Sprawozdanie z realizacji zadań z zakresu wspierania rodziny	1	5

Wskaźniki realizacji CELU II: Tworzenie warunków sprzyjających umacnianiu instytucji rodziny

Przedsięwzięcia	Nazwa wskaźnika	Wartość bazowa wskaźnika	Minimalna wartość kumulatywna wskaźnika w latach 2017-2022
Organizacja czasu pozalekcyjnego na terenie szkoły	Liczba świetlic szkolnych	5	5
Realizacja systemu stypendialnego dla dzieci i młodzieży	Liczba dzieci i młodzieży objęta systemem stypendialnym	132	660
Realizacja Programów wsparcia materialnego rodzin	Liczba rodzin objęta wsparciem w ramach Karty Dużej Rodziny	383	1915
	Liczba rodzin objęta wsparciem w ramach Programu Rodzina 500+	1410	7050

Tabela 42. Wskaźniki realizacji CELU III: Tworzenie warunków sprzyjających zdrowiu

Przedsięwzięcia	Nazwa wskaźnika	Wartość bazowa wskaźnika	Minimalna wartość kumulatywna wskaźnika w latach 2017-2022
Pełna dostępność do usług medycznych	Liczba placówek medycznych świadczących usługi medyczne w ramach kontraktu NFZ w zakresie podstawowej i specjalistycznej opieki medycznej	6	7
Promowanie zdrowego i aktywnego stylu życia oraz profilaktyki zdrowia poprzez współpracę placówek oświatowych, władz samorządowych, organizacji, instytucji i społeczności lokalnej	Liczba współpracujących organizacji, instytucji, placówek	10	10

Tabela 43. Wskaźniki realizacji CELU IV: Tworzenie godnych warunków zamieszkania

Przedsięwzięcia	Nazwa wskaźnika	Wartość bazowa wskaźnika	Minimalna wartość kumulatywna wskaźnika w latach 2017-2022
Wzrost dostępności do mieszkań socjalnych, i komunalnych na terenie miasta	Liczba mieszkań o charakterze socjalnym	156	160
Utworzenie mieszkania chronionego	Liczba mieszkań chronionych	1	1

Tabela 44. Wskaźniki realizacji CELU V: Tworzenie warunków dla rozwoju kapitału kulturowego oraz edukacyjnego

Przedsięwzięcia	Nazwa wskaźnika	Wartość bazowa wskaźnika	Minimalna wartość kumulatywna wskaźnika w latach 2017-2022
Analiza potrzeb kulturalnych oraz edukacyjnych w mieście	Liczba przeprowadzonych analiz kulturalnych oraz edukacyjnych	1	5
Kontynuacja działań Uniwersytetu Trzeciego Wieku	Liczba instytucji działających na rzecz osób starszych w obszarze kultury i edukacji	1	2
Realizacja projektów w obszarze edukacji i/lub kultury ze środków zewnętrznych dostosowanych do przeprowadzonej analizy potrzeb	Liczba zrealizowanych programów	10	20
Zapewnienie dostępu do świetlic szkolnych	Liczba świetlic szkolnych	5	5
Zapewnienie dostępu do placówek wsparcia dziennego o charakterze wychowawczym	Liczba placówek	1	1

19. Harmonogram, podmioty odpowiedzialne za realizację strategii, źródła finansowania

Przedsięwzięcia	Harmonogram działań						Podmioty odpowiedzialne za realizację	Źródła finansowania
	2017	2018	2019	2020	2021	2022		
Monitorowanie problemów społecznych	x	x	x	x	x	x	Zasoby gminy oraz jednostki organizacyjne gminy, PCPR, Powiatowy Zespół ds. Orzekania, PUP, MOPS	Budżet Państwa, budżet gminy, środki celowe funduszy krajowych, fundusze Unii Europejskiej oraz inne źródła
Praca socjalna z bezrobotnymi beneficjentami MOPS	x	x	x	x	x	x	Zasoby gminy oraz jednostki organizacyjne gminy, PUP, MOPS	Budżet Państwa, budżet gminy, środki celowe funduszy krajowych, fundusze Unii Europejskiej oraz inne źródła
Współpraca z instytucjami i/lub podmiotami działającymi w obszarze integracji społeczno- zawodowej osób bezrobotnych	x	x	x	x	x	x	Zasoby gminy oraz jednostki organizacyjne gminy, PUP, MOPS	Budżet Państwa, budżet gminy, środki celowe funduszy krajowych, fundusze Unii Europejskiej oraz inne źródła
Zmniejszenie skutków ubóstwa poprzez systematyczną pomoc rzeczową i finansową realizowaną przez MOPS	x	x	x	x	x	x	Zasoby gminy oraz jednostki organizacyjne gminy, MOPS	Budżet Państwa, budżet gminy, środki celowe funduszy krajowych, fundusze Unii Europejskiej oraz inne źródła
Realizacja pracy socjalnej przez pracowników MOPS na rzecz osób wykluczonych społecznie	x	x	x	x	x	x	Zasoby gminy oraz jednostki organizacyjne gminy, MOPS	Budżet Państwa, budżet gminy, środki celowe funduszy krajowych, fundusze Unii Europejskiej oraz inne źródła
Kontynuacja działań zespołu interdyscyplinarnego	x	x	x	x	x	x	Zasoby gminy oraz jednostki organizacyjne gminy, MOPS, ZI	Budżet Państwa, budżet gminy, środki celowe funduszy krajowych, fundusze Unii Europejskiej oraz inne źródła
Zapewnienie specjalistycznego poradnictwa osobom z problemem alkoholowym.	x	x	x	x	x	x	Zasoby gminy oraz jednostki organizacyjne gminy, MOPS, ZI, MKRPA, NGO	Budżet Państwa, budżet gminy, środki celowe funduszy krajowych, fundusze Unii Europejskiej oraz inne źródła

Współpraca z Ośrodkami Lecznictwa Odwykowego	x	x	x	x	x	x	Zasoby gminy oraz jednostki organizacyjne gminy, MOPS, MKRPA, NGO	Budżet Państwa, budżet gminy, środki celowe funduszy krajowych, fundusze Unii Europejskiej oraz inne źródła
Zapewnienie specjalistycznego poradnictwa osobom doznającym przemocy domowej	x	x	x	x	x	x	Zasoby gminy oraz jednostki organizacyjne gminy, MOPS, ZI, MKRPA, NGO	Budżet Państwa, budżet gminy, środki celowe funduszy krajowych, fundusze Unii Europejskiej oraz inne źródła
Opracowanie i skuteczne wdrażanie miejskiego programu z zakresu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i przeciwdziałania narkomani .	x	x	x	x	x	x	Zasoby gminy oraz jednostki organizacyjne gminy, MOPS, MKRPA, NGO	Budżet Państwa, budżet gminy, środki celowe funduszy krajowych, fundusze Unii Europejskiej oraz inne źródła
Opracowanie i skuteczne wdrażanie miejskiego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie i ochrony ofiar przemocy rodzinie	x	x	x	x	x	x	Zasoby gminy oraz jednostki organizacyjne gminy, MOPS, MKRPA, NGO	Budżet Państwa, budżet gminy, środki celowe funduszy krajowych, fundusze Unii Europejskiej oraz inne źródła
Realizacja działań profilaktycznych wśród dzieci i młodzieży z zakresu uzależnień od alkoholu oraz środków psychoaktywnych.	x	x	x	x	x	x	Zasoby gminy oraz jednostki organizacyjne gminy, MOPS, MKRPA, NGO	Budżet Państwa, budżet gminy, środki celowe funduszy krajowych, fundusze Unii Europejskiej oraz inne źródła
Stały monitoring sytuacji demograficznej miasta – analiza trendów demograficznych	x	x	x	x	x	x	Zasoby gminy oraz jednostki organizacyjne gminy, MOPS,	Budżet Państwa, budżet gminy, środki celowe funduszy krajowych, fundusze Unii Europejskiej oraz inne źródła
Zapewnienie wsparcia materialnego dla osób starszych i niepełnosprawnych wymagających wsparcia z systemu zabezpieczenia społecznego	x	x	x	x	x	x	Zasoby gminy oraz jednostki organizacyjne gminy, MOPS, PCPR,	Budżet Państwa, budżet gminy, środki celowe funduszy krajowych, fundusze Unii Europejskiej oraz inne źródła
Zapewnienie dostępności do usług opiekuńczych dla osób starszych terenu miasta	x	x	x	x	x	x	Zasoby gminy oraz jednostki organizacyjne gminy, MOPS,	Budżet Państwa, budżet gminy, środki celowe funduszy krajowych, fundusze Unii Europejskiej oraz inne źródła

Monitoring sytuacji dziecka i rodziny	x	x	x	x	x	x	Zasoby gminy oraz jednostki organizacyjne gminy, MOPS, PCPR	Budżet Państwa, budżet gminy, środki celowe funduszy krajowych, fundusze Unii Europejskiej oraz inne źródła
Zapewnienie wsparcia materialnego dla rodzin przejawiających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych	x	x	x	x	x	x	Zasoby gminy oraz jednostki organizacyjne gminy, MOPS, PCPR	Budżet Państwa, budżet gminy, środki celowe funduszy krajowych, fundusze Unii Europejskiej oraz inne źródła
Zapewnienie dostępności do systemu świadczeń rodzinnych	x	x	x	x	x	x	Zasoby gminy oraz jednostki organizacyjne gminy, MOPS	Budżet Państwa, budżet gminy, środki celowe funduszy krajowych, fundusze Unii Europejskiej oraz inne źródła
Zwiększenie dostępności specjalistów z zakresu pracy z rodziną niewydolną wychowawczo	x	x	x	x	x	x	Zasoby gminy oraz jednostki organizacyjne gminy, MOPS, PCPR	Budżet Państwa, budżet gminy, środki celowe funduszy krajowych, fundusze Unii Europejskiej oraz inne źródła
Realizacja Programu Wspierania Rodziny dla Miasta Rawa Mazowiecka	x	x	x	x	x	x	Zasoby gminy oraz jednostki organizacyjne gminy, MOPS, NGO	Budżet Państwa, budżet gminy, środki celowe funduszy krajowych, fundusze Unii Europejskiej oraz inne źródła
Organizacja czasu pozalekcyjnego na terenie szkoły	x	x	x	x	x	x	Zasoby gminy oraz jednostki organizacyjne gminy	Budżet Państwa, budżet gminy, środki celowe funduszy krajowych, fundusze Unii Europejskiej oraz inne źródła
Realizacja systemu stypendialnego dla dzieci i młodzieży	x	x	x	x	x	x	Zasoby gminy oraz jednostki organizacyjne gminy	Budżet Państwa, budżet gminy, środki celowe funduszy krajowych, fundusze Unii Europejskiej oraz inne źródła
Realizacja programów wsparcia materialnego rodzin	x	x	x	x	x	x	Zasoby gminy oraz jednostki organizacyjne gminy, MOPS, PCPR	Budżet Państwa, budżet gminy, środki celowe funduszy krajowych, fundusze Unii Europejskiej oraz inne źródła

Pełna dostępność do usług medycznych	x	x	x	x	x	x	Zasoby gminy oraz jednostki organizacyjne gminy i inne	Budżet Państwa, budżet gminy, środki celowe funduszy krajowych, fundusze Unii Europejskiej oraz inne źródła
Promowanie zdrowego i aktywnego stylu życia oraz profilaktyki zdrowia poprzez współpracę placówek oświatowych, władz samorządowych, organizacji, instytucji i społeczności lokalnej	x	x	x	x	x	x	Zasoby gminy oraz jednostki organizacyjne gminy, organizacje, instytucje	Budżet Państwa, budżet gminy, środki celowe funduszy krajowych, fundusze Unii Europejskiej oraz inne źródła
Wzrost dostępności do mieszkań socjalnych i komunalnych na terenie miasta	x	x	x	x	x	x	Zasoby gminy oraz jednostki organizacyjne gminy	Budżet Państwa, budżet gminy, środki celowe funduszy krajowych, fundusze Unii Europejskiej oraz inne źródła
Utworzenie mieszkania chronionego				x			Zasoby gminy oraz jednostki organizacyjne gminy, MOPS, PCPR	Budżet Państwa, budżet gminy, środki celowe funduszy krajowych, fundusze Unii Europejskiej oraz inne źródła
Analiza potrzeb kulturalnych oraz edukacyjnych w mieście	x	x	x	x	x	x	Zasoby gminy oraz jednostki organizacyjne gminy	Budżet Państwa, budżet gminy, środki celowe funduszy krajowych, fundusze Unii Europejskiej oraz inne źródła
Kontynuacja działań Uniwersytetu Trzeciego Wieku	x	x	x	x	x	x	Zasoby gminy oraz jednostki organizacyjne gminy, NGO	Budżet Państwa, budżet gminy, środki celowe funduszy krajowych, fundusze Unii Europejskiej oraz inne źródła
Realizacja projektów w obszarze edukacji i/lub kultury ze środków zewnętrznych dostosowanych do przeprowadzonej analizy potrzeb	x	x	x	x	x	x	Zasoby gminy oraz jednostki organizacyjne gminy, NGO	Budżet Państwa, budżet gminy, środki celowe funduszy krajowych, fundusze Unii Europejskiej oraz inne źródła
Zapewnienie dostępu do świetlic szkolnych	x	x	x	x	x	x	Zasoby gminy oraz jednostki organizacyjne gminy	Budżet Państwa, budżet gminy, środki celowe funduszy krajowych, fundusze Unii Europejskiej oraz inne źródła

Zapewnienie dostępu do placówek wsparcia dziennego o charakterze wychowawczym	x	x	x	x	x	x	Zasoby gminy oraz jednostki organizacyjne gminy, NGO	Budżet Państwa, budżet gminy, środki celowe funduszy krajowych, fundusze Unii Europejskiej oraz inne źródła
---	---	---	---	---	---	---	--	---

20. Ramy finansowania działań określonych w strategii rozwiązywania problemów społecznych

Ramy finansowe w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych określają szacunkowy limit środków, które miasto zamierza przeznaczyć na realizację zadań. Ramy finansowe zawarte w budżecie miasta Rawa Mazowiecka będą aktualizowane w oparciu o dostępne środki budżetu.

Ponadto przewiduje się możliwość pozyskiwanych środków zewnętrznych (np. funduszy krajowych, Unii Europejskiej) przy czym możliwość zewnętrznego wsparcia zależeć będzie od następujących czynników:

- wielkości środków przeznaczonych przez Unię Europejską na wsparcie rozwoju społecznego w Polsce,
- zasad podziału środków unijnych pomiędzy poszczególne województwa,
- potencjału absorpcyjnego poszczególnych organizacji społecznych i instytucji,
- zdolności przygotowania i realizacji konkretnych projektów dla miasta Rawa Mazowiecka w sferze społecznej.

Cele operacyjne		Rok	Ramy finansowania
1.	ZINTEGROWANY SYSTEM POMOCY SPOŁECZNEJ	2017	3 800 383
		2018	3 807 984
		2019	3 815 600
		2020	3 823 231
		2021	3 830 877
		2022	3 838 539
2.	TWORZENIE WARUNKÓW SPRZYJAJĄCYCH UMACNIANIU INSTYTUCJI RODZINY	2017	15 581 157
		2018	15 612 319
		2019	15 581 158
		2020	15 612 320
		2021	15 581 159
		2022	15 612 321
3.	TWORZENIE WARUNKÓW SPRZYJAJĄCYCH ZDROWIU ¹⁴	2017	0
		2018	0
		2019	0
		2020	0
		2021	0

¹⁴ szacunkowa metoda ustalania wydatków przeznaczonych na ten cel wskazała, że cel nie będzie generować kosztów

		2022	0
4.	TWORZENIE GODNYCH WARUNKÓW ZAMIESZKANIA ¹⁵	2017	0
		2018	0
		2019	0
		2020	60 000
		2021	20 000
		2022	20 000
5.	TWORZENIE WARUNKÓW DLA ROZWOJU KAPITAŁU KULTUROWEGO I EDUKACYJNEGO	2017	50 000
		2018	50 000
		2019	50 000
		2020	50 000
		2021	50 000
		2022	50 000

¹⁵ szacunkowa metoda ustalania wydatków przeznaczonych na ten cel wskazała, że cel nie będzie generować kosztów w latach 2017-2019

21.Spis tabel

Tabela 1. Powierzchnia użytkowa (ha) Miasta Rawa Mazowiecka w 2014 roku	13
Tabela 2. Ekonomiczne grupy wiekowe mieszkańców Rawy Mazowieckiej w latach 2014-2016....	16
Tabela 3. Urodzenia, zgony i PN Rawie Mazowieckiej w latach 2014-2016	17
Tabela 4. Struktura mieszkańców Miasta Rawa Mazowiecka wg edukacyjnych grup wiekowych w latach 2014-2016.....	18
Tabela 5. Liczba dzieci uczęszczających do przedszkoli publicznych i niepublicznych na terenie Miasta Rawa Mazowiecka w latach 2014/2015 – 2016/2017	19
Tabela 6. Liczba dzieci uczęszczających do przedszkoli publicznych i niepublicznych ze względu na wiek na terenie Miasta Rawa Mazowiecka w latach 2014/2015-2016/2017	20
Tabela 7. Liczba dzieci uczęszczających do szkół podstawowych i gimnazjalnych na terenie Miasta Rawa Mazowiecka w latach 2014/2015-2016/2017	21
Tabela 8. Liczba dzieci uczęszczających świetlic szkolnych na terenie Miasta Rawa Mazowiecka w latach 2014/2015-2016/2017	21
Tabela 9. Zasób mieszkaniowy Miasta Rawa Mazowiecka w 2017 roku.....	25
Tabela 10. Liczba udzielonych porad w ramach podstawowej opieki zdrowotnej w Mieście Rawa Mazowiecka w 2016 roku	27
Tabela 11. Ludność przypadająca na aptekę ogólnodostępną wg gmin powiatu rawskiego w latach 2015-2016	28
Tabela 12. Dane dotyczące imprez zorganizowanych w powiecie rawskim oraz grup artystycznych i kół w 2016 roku	30
Tabela 13. Wybrane rodzaje przestępstw wszczętych i stwierdzonych na terenie Miasta Rawa Mazowiecka w 2016 roku	31
Tabela 14. Wybrane rodzaje wykroczeń na terenie powiatu rawskiego w 2016 roku	32
Tabela 15. Liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w PUP w Rawie Mazowieckiej w 2014 i 2016 roku	35
Tabela 16. Ogólna liczba mieszkańców Rawy Mazowieckiej zarejestrowanych w PUP wg płci w latach 2014-2016.....	37
Tabela 17. Liczba mieszkańców Rawy Mazowieckiej zarejestrowanych w PUP w latach 2014 - 2016 , wg czasu pozostawania bez pracy	38
Tabela 18. Liczba mieszkańców Rawy Mazowieckiej zarejestrowanych w PUP w latach 2014 - 2016, wg wieku	38
Tabela 19. Liczba mieszkańców Rawy Mazowieckiej, w latach 2014 - 2016 , wg wykształcenia	39
Tabela 20. Dane dotyczące osób bezrobotnych z terenu Rawy Mazowieckiej, które uzyskały zatrudnienie, wzięły udział w stażach, szkoleniach oraz podjęły działalność gospodarczą w latach 2014-2016	39
Tabela 21. Liczba osób niepełnosprawnych z orzeczoną niepełnosprawnością, zamieszkałych na terenie Miasta Rawa Mazowiecka, wg płci, w 2016 roku.....	43
Tabela 22. Liczba wydanych orzeczeń o niepełnosprawności wśród osób do 16 roku życia mieszkających na terenie Rawy Mazowieckiej w 2016 roku, wg symbolu przyczyny niepełnosprawności.....	44
Tabela 23. Liczba osób niepełnosprawnych z terenu Miasta Rawa Mazowiecka, wg liczby symboli niepełnosprawności oraz stopnia niepełnosprawności w 2016 roku.....	44
Tabela 24. Liczba osób niepełnosprawnych z terenu Miasta Rawa Mazowiecka, wg symboli niepełnosprawności oraz stopnia niepełnosprawności w 2016 roku.....	45
Tabela 25. Funkcjonowanie Zespołu Interdyscyplinarnego w Rawie Mazowieckiej w 2016 roku..	46

Tabela 26 . Funkcjonowanie grup roboczych do spraw przeciwdziałania przemocy w rodzinie w Rawie Mazowieckiej w 2016 roku.....	47
Tabela 27. Formy poradnictwa dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie na terenie Rawy Mazowieckiej w latach 2014-2016	47
Tabela 28. Procedura Niebieskie Karty w Rawie Mazowieckiej w latach 2014-2016	48
Tabela 29. Rynek napojów alkoholowych na terenie Miasta Rawa Mazowiecka w latach 2014-2016	51
Tabela 30. Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Mieście Rawa Mazowiecka w latach 2014-2016	51
Tabela 31. Liczba osób którym udzielono porad w Punkcie Informacyjno – Konsultacyjnym na terenie Miasta Rawa Mazowiecka w latach 2015-2016.....	52
Tabela 32. Profilaktyka szkolna i środowiskowa na terenie Miasta Rawa Mazowiecka w latach 2014-2016	52
Tabela 33. Rodziny zastępcze na terenie Miasta Rawa Mazowiecka w latach 2014-2016.....	55
Tabela 34. Udział procentowy (%) rodzin korzystających ze wsparcia MOPS w Rawie Mazowieckiej, ze względu na liczbę osób w rodzinie w latach 2014 i 2016	60
Tabela 35. Liczba oraz udział procentowy rodzin z dziećmi korzystających z pomocy w MOPS w Rawie Mazowieckiej w latach 2014 i 2016.....	61
Tabela 36. Liczba dzieci w rodzinach niepełnych objętych wsparciem MOPS w Rawie Mazowieckiej w latach 2014 i 2016	61
Tabela 37. Liczba rodzin emerytów i rencistów objętych wsparciem MOPS w Rawie Mazowieckiej w latach 2014 - 2016.....	62
Tabela 38. Dominujące powody przyznania pomocy społecznej w Rawie Mazowieckiej w latach 2014 i 2016.....	63
Tabela 39. Liczba osób objęta pomocą w ramach programu: „Pomoc państwa w zakresie dożywiania” w Rawie Mazowieckiej w latach 2014 i 2016.....	64
Tabela 40. Liczba osób biorących udział w badaniu ankietowych na terenie Miasta Rawa Mazowiecka wg wieku, wykształcenia i stanu cywilnego	69
Tabela 41. Jak ocenia Pan/Pani skuteczność działań instytucji powołanych do rozwiązywania wymienionych problemów lokalnej społeczności?	72
Tabela 42. Wskaźniki realizacji CELU III: Tworzenie warunków sprzyjających zdrowiu	96
Tabela 43. Wskaźniki realizacji CELU IV: Tworzenie godnych warunków zamieszkania.....	96
Tabela 44. Wskaźniki realizacji CELU V: Tworzenie warunków dla rozwoju kapitału kulturowego oraz edukacyjnego	97

22. Spis wykresów

Wykres 1. Liczba ludności Rawy Mazowieckiej ze względu na płeć w latach 2014-2016	14
Wykres 2. Modele struktury ludności według płci i wieku (piramidy wieku i płci).....	16
Wykres 3. Współczynnik skolaryzacji brutto dla województwa łódzkiego i gmin powiatu rawskiego w latach 2015-2016.....	22
Wykres 4. Stopa bezrobocia rejestrowanego dla powiatów województwa łódzkiego w latach 2014 i 2016	33
Wykres 5. Liczba rodzin objęta pomocą asystenta rodziny na terenie Miasta Rawa Mazowiecka w latach 2014-2016	54
Wykres 6. Pomoc w formie poradnictwa na terenie Miasta Rawa Mazowiecka w latach 2014-2016	55
Wykres 7. Udział procentowy osób korzystających z pomocy społecznej w Rawie Mazowieckiej w latach 2014 i 2016 w stosunku do mieszkańców	59
Wykres 8. Liczba gospodarstw domowych objętych pomocą społeczną w Mieście Rawa Mazowiecka w latach 2014 i 2016	59
Wykres 9. Procentowy (%) udział rodzin z dziećmi w stosunku do ogółu rodzin objętych wsparciem MOPS Rawa Mazowiecka w latach 2014 i 2016.....	60
Wykres 10. Liczba osób biorących udział w badaniu ankietowych na terenie Miasta Rawa Mazowiecka wg płci	68
Wykres 11. Liczba osób biorących udział w badaniu ankietowych na terenie Miasta Rawa Mazowiecka wg wieku, wykształcenia i stanu cywilnego	69
Wykres 12. Jak ocenia Pan/Pani warunki życia mieszkańców w Rawie Mazowieckiej?	70
Wykres 13. Czy dostrzega Pan/Pani w mieście niżej wymienione problemy społeczne?	71
Wykres 14. Czy czuje się Pan/Pani bezpieczny/a w miejscu zamieszkania i w najbliższej okolicy?	73
Wykres 15. Czy według Pana/Pani osoby niepełnosprawne są w mieście akceptowane, osoba niepełnosprawna może znaleźć pracę na terenie miasta	73
Wykres 16. Czy według Pana/Pani: dostęp do usług opiekuńczych jest zadowalający, utrudniony jest dostęp do placówek rehabilitacji, osoby starsze są w mieście akceptowane, brak jest opieki nad osobami starszymi ze strony najbliższych, pomoc ze strony ośrodka pomocy społecznej na rzecz osób starszych jest wystarczająca	74
Wykres 17. Czy Pana/Pani zdaniem dzieci mają gdzie spędzać wolny czas?	74
Wykres 18. Czy zdaniem Pana/Pani istnieje wystarczający dostęp do: form edukacji szkolnej, różnych form kultury i form opieki zdrowotnej na terenie miasta	75
Wykres 19. Jakie są wg Pana/Pani przyczyny przemocy domowej?	75
Wykres 20. Kto zdaniem Pana/Pani zagrożony jest problemem uzależnień na terenie miasta?	76
Wykres 21. Z jakiego powodu zdaniem Pana/Pani osoby bezrobotne na terenie miasta pozostają bez pracy?	76
Wykres 22. Jakie działania powinien podjąć samorząd, aby ograniczyć obszary problemów społecznych? Prosimy o ocenę niżej wymienionych przykładowych działań służących rozwiązaniu problemów społecznych na terenie miasta	78

23. Spis map

Mapa 1. Miasto Rawa Mazowiecka na tle powiatu rawskiego.....	12
Mapa 2. Procentowy udział mieszkańców gmin powiatu rawskiego w ogólnej liczbie mieszkańców powiatu w 2016 roku	15
Mapa 3. Rozmieszczenie lokali należących do zasobów Miasta Rawa Mazowiecka.....	25
Mapa 4. Liczba porad ogółem w powiecie rawskim w 2016 roku	27
Mapa 5. Udział procentowy osób bezrobotnych zarejestrowanych w PUP w Rawie Mazowieckiej w ogólnej liczbie osób w wieku produkcyjnym w 2016 roku.....	34
Mapa 6. Udział osób bezrobotnych bez kwalifikacji zawodowych, w ogólnej liczbie bezrobotnych na terenie powiatu rawskiego w 2016 roku.....	35
Mapa 7. Udział osób bezrobotnych bez doświadczenia zawodowego w ogólnej liczbie bezrobotnych wg miejsca zamieszkania na terenie powiatu rawskiego w 2016 roku	36
Mapa 8. Udział osób bezrobotnych do 30 roku życia, w ogólnej liczbie bezrobotnych wg miejsca zamieszkania na terenie powiatu rawskiego w 2016 roku	36